

▲ *Materiale militare ale N.A.T.O. sînt transferate pe calea aerului de la Chateauroux în afara granițelor Franței*

◀ *Se inventariază scaunele... N.A.T.O. se mută*

N.A.T.O. Ceremonie de adio

Anul 1967 înseamnă pentru N.A.T.O. confruntarea cu cîteva scadențe importante. Retragera Franței din organizările integrate ale pactului nord-atlantic — anunțată în martie anul trecut prin publicarea memorandumului francez — începe, cu precizie calendaristică, să-și facă simțite consecințele. La 31 martie vor fi, probabil, evacuate aproape toate instalațiile și echipamentul militar al S.U.A.

Comandantul suprem american al forțelor N.A.T.O., generalul Lyman L. Lemnitzer, a părăsit oficial Franța. Ceremonia de despărțire a avut loc acum mai bine de o săptămînă. Singur, în poziție de drept, exact în mijlocul curții de onoare a Domului Invalizilor din Paris, generalul aștepta sosirea președintelui de Gaulle. În fața sa — plutonul gărzii franceze. În spate — generali și ofițeri celor 14 state ale N.A.T.O. La ora 12, coborînd din „Citroënul” negru, președintele de Gaulle s-a îndreptat spre generalul american. I-a prins în piept marea cruce a Legiunii de Onoare, după ce mai înainte îi retrăsese, lui și trupelor sale, dreptul de staționare militară pe teritoriul francez.

Cartierul general pentru Europa s-a mutat din Saint-Germain-en-Laye. Militarii comandamentului N.A.T.O. pentru Europa centrală (A.F.C.E.N.T.) nu mai pot contempla splendoarea arhitecturii Renașterii franceze la Fontainebleau și vor trebui să se obișnuiască cu peisajul arid al minei de cărbuni părăsite din Blussum

(Olanda), într-una din cele mai friguroase zone ale Europei de nord. La 30 martie are loc o ultimă ceremonie de adio — după datele unui protocol de o sobrietate bănuită: comandamentul N.A.T.O. pentru Europa centrală (S.H.A.P.E.) se va muta de la Rocquencourt — din apropierea nobilei reședințe de la Versailles a Regelui Soare — pentru a se instala în pustia localitate belgiană de la Chièvres, sat cu 3.200 de locuitori, lângă orașul Casteau, la 60 de km de Bruxelles. „Arma politică” a N.A.T.O. — Consiliul nord-atlantic — va fi transferată la toamnă tot în Belgia. La Stuttgart (R.F.G.) se va muta un alt comandament N.A.T.O., în alte orașe — alte cartiere generale... Un reporter de la *Neue Zürcher Zeitung* compara atmosfera ce domnea în incinta cartierelor N.A.T.O. din preajma Parisului cu impresia de descumpănire a unui chiriăș care, cu scrisoarea de evacuare în mînă, se îndreaptă spre viitoarea sa locuință, dar nu știe cum se va muta, ce mobilă va putea să transporte și dacă va primi vreo despăgubire pentru cele ce nu poate să ia cu el.

Din momentul deciziei Franței de a părăsi organizația militară, lucrurile păreau irevocabile. Mai rămîneau totuși de rezolvat „detaliile”. În fapt, era vorba de imensul complex de instalații militare, americane în cea mai mare parte, de pe teritoriul francez. Valoarea lor — a infrastructurii, cum li se spune — se ridică la peste un miliard de dolari. Comanda-

mente S.H.A.P.E. (de la Rocquencourt) și A.F.C.E.N.T. (de la Fontainebleau) nu erau decît posturi de comandă pe timp de pace. În caz de război, intrau în funcțiune alte trei comandamente, subterane, cu amplasare secretă. Aviației îi erau destinate 46 de aeroporturi, dintre care multe au fost părăsite între timp, mai ales după ce au fost retrase din Franța o serie de unități de aviație, ca urmare a interdicției de staționare a armamentelor atomice N.A.T.O. La 30 iunie 1966, două escadrile de transport C-130 părăseau baza de la Evreux, împreună cu toate instalațiile; divizia aeriană 322 din Chateauroux a fost evacuată în Anglia; șase escadrile de cercetare au părăsit aeroporturile din Laon, Chambly și Toul-Rosières, fiind transportate în Marea Britanie, R.F.G. și S.U.A.

Informații de presă arată că în Alsacia și Lorena erau concentrate mari unități americane. Un important complex de baze militare se afla în apropiere de Verdun, altele pe coasta atlantică, la Bordeaux și la La Rochelle. Flota atlantică dispunea pe litoralul francez de nouă porturi militare. Aviația militară de transport a S.U.A. utiliza șase mari baze (inclusiv aeroportul de la Orly) și patru aerodromuri de rezervă. Aviația canadiană folosea două baze în estul țării. În fiecare an, avioanele americane efectuau 100.000 de zboruri deasupra teritoriului francez.

De importanță vitală pentru N.A.T.O. sînt și așa-numitele instalații „POL” (Petroleum-Oil-Lubricants), conducte care asigură aprovizionarea cu carburanți și lubrifianți; de la cele 17 depozite, cu o capacitate totală de 1,6 miliarde litri de produse petroliere (provenind din șase stații de pompare de pe coasta atlantică), se ramifică pe teritoriul Franței o rețea de conducte (de aproape 2.000 km lungime), traversînd țara cu destinația spre armatele N.A.T.O. din R.F.G. Acest complex de pipe-line-uri a fost în cea mai mare parte construit de americani, dar exploatat și întreținut de firme franceze particulare și de stat. În anumite cazuri, conductele se află în posesie americană și nu a N.A.T.O. (în bază unor înțelegeri cu caracter secret). În ultima vreme, Washingtonul pare să fi renunțat la cerința inițială de control tehnic al instalațiilor, efectuat de echipe americane, și se arată dispus să lase și în continuare întreținerea conductelor în grija unor firme franceze înființate în acest scop.

Sistemul de comunicații N.A.T.O. de pe teritoriul francez a fost întotdeauna supus unui secret absolut. Totuși, despre amploarea lui se știu unele amănunte. Existau zece sisteme de cabluri subterane și de transmisie radio, legînd între ele 100 de stații de diferite dimensiuni și tipuri. Acest sistem era destinat asigurării comunicațiilor între comandamentele centrale N.A.T.O. din Paris și toate comandamentele subordonate.

Tabloul succint al ceea ce a fost pe teritoriul Franței dă o semnificație concretă cuvintelor rostite de ministrul de externe Couve de Murville: „Cu atîtea forțe militare străine, stocuri și aerodromuri pe propriul teritoriu, nu putem prefinde să fim pe deplin stăpîni ai politicii noastre...”

Scadența de la 1 aprilie 1967 — cînd statele majore, trupele și administrația N.A.T.O. vor fi fost aproape pe de-a-nregul evacuate, iar bazele aeriene, antrepozitele și alte instalații militare închise — este ultimul act al retragerii Franței din N.A.T.O.; am putea spune, poate cu mai multă precizie, că, în prezent, asistăm la retragerea N.A.T.O. din Franța.

Este finalul unui proces început mai de mult. La 11 martie 1959, guvernul

francez informa Consiliul atlantic că flota franceză din Mediterana nu va mai fi subordonată comandamentului integrat N.A.T.O. La 8 iulie 1959 — ca urmare a declarației oficiale prin care se făcea cunoscut că Franța nu va mai tolera depozitarea de armament nuclear și nici instalarea de rampe de lansare N.A.T.O. pe teritoriul ei — din ordinul comandantului suprem de atunci, generalul Norstad, se retrăgeau din Franța două escadre, în total 200 de bombardiere de vânătoare americane. La 15 iunie 1963, guvernul francez informa comitetul militar de la Washington că nu va mai recunoaște autoritatea N.A.T.O. pentru forțele maritime franceze din Atlanticul de Nord. La 31 martie 1965, Franța își anunța aliații atlantici că nu va participa la manevrele N.A.T.O. din toamnă. În sfârșit, la 11 martie 1966, prin cunoscutul memorandum către aliații atlantici, guvernul francez făcea cunoscută hotărârea sa de a se retrage simultan din comandamentele integrate N.A.T.O. și, deci, cerea transferarea în afara teritoriului francez a sediilor acestor comandamente. Scadența: 31 martie 1967. Din momentul acesta — se făcea cunoscut prin memorandum — guvernul francez își va putea exercita pe teritoriul Franței deplină suveranitate, iar în afara lui nici o forță franceză nu va putea fi supusă unei alte autorități decât a guvernului francez.

În justificarea acestei hotărâri, se pornea de la constatarea obiectivă că evoluția europeană nu este compatibilă cu protectoratul american instalat pe continent sub paravanul pactului agresiv N.A.T.O. În același timp, guvernul francez — ca de altfel și o serie de alți oameni de stat dintr-o serie de țări occidentale — subliniază pericolul hegemoniei politice și militare a Statelor Unite în cadrul pactului nord-atlantic: Washingtonul, prin sistemul integrat al organizației militare, poate să atragă, împotriva voinței lor, pe aliații occidentali la politica aventuristă de „escaladare” a războiului din Vietnam. De aici reiesează unul din viciile fundamentale ale integrării atlantice care nu poate asigura securitatea aliaților ci, dimpotrivă, constituie un element de insecuritate. Pe de altă parte, este clar că Occidentul — declara președintele Franței cu cîva timp înaintea publicării memorandumului (conferința de presă de la 21 februarie 1966) — nu este amenințat din Răsărit. Premisa reală a inexistenței unei „amenințări” a constituit temeiul argumentării franceze. Astfel, cunoscutul comentator André Fontaine, într-un articol din *Le Monde*, intitulat semnificativ „Alianța fără amenințare”, pornea de la ideea de: „E greu, într-adevăr, să se predice efortul și reînarmarea unor țări care nu sînt în primejdie. Alianța, care a supraviețuit 13 ani sperietoarei invocați pentru crearea ei, este actualmente amenințată de dislocare și de pierdere”.

Aceeași realitate o analiza și senatorul american John Kenneth Galbraith; într-un amplu articol, intitulat „Pentagonul a pierdut pe cel mai bun aliat al său — teama” el scria că, în consecință, s-a pierdut și „dorința (vest)-europenilor de a accepta leadership-ul american”.

Retragerea contribuției franceze din cadrul N.A.T.O. este unul din aspectele crizei latente de ani de zile a organizației militare. „Anul 1966 — remarca un comentator de la „*Neue Zürcher Zeitung*” — a devenit însă anul crizei publice și spectaculoase a alianței”. Pentru N.A.T.O. și, în general, pentru politica atlantică, momentul ilustrează confruntarea din ce în ce mai marcată dintre realitatea schimbată a Europei și mitul artificial întregit al integrării militare. Modificările de pe arena internațională, noul raport de forțe pe plan mondial — ilustrînd înțărirea forțelor care apără pacea și restrîngerea influenței cercurilor imperia-liste agresive — precum și regroupările actuale dintre statele occidentale, toate acestea stau la baza crizei atlantice. În acest context, acțiunea Franței de degajare din mecanismul militar integrat al N.A.T.O. capătă o însemnătate concretă: „Europa — constata săptămînalul american „*U. S. News and World Report*” — este pe cale de a gîndi ceea ce înainte vreme părea imposibil: N.A.T.O. fără Franța”.

Cînd, la 31 martie, la Rocquencourt (sediul comandamentului suprem) vor fi coborîte cele 15 drapele ale statelor membre, precum și emblemele S.H.A.P.E. și N.A.T.O. — ultima, o roză a vînturilor albă pe un fond albastru — se va fi încheiat un episod a cărui semnificație nu poate scăpa nimănui. Și poate că atunci multi vor medita dacă — așa cum scrie André Fontaine — „nu a venit cumva momentul” ca această alianță „să înceapă să se gîndească în ce condiții ar putea consimți să dispară”.

Pe continentul nostru — așa cum s-a subliniat și în Declarația Consfătuirii de la București a țărilor socialiste participante la Tratatul de la Varșovia — „se dezvoltă tot mai mult curentul în favoarea lichidării rămășițelor războiului rece și a obstacolelor care stau în calea dezvoltării normale a colaborării generale europene, pentru rezolvarea problemelor litigioase pe calea înțelegerii reciproce, pentru normalizarea vieții internaționale și apropierea dintre popoare”. Este clar că aceste tendințe pozitive vin în contradicție flagrantă cu esența și natura agresivă a blocului militar N.A.T.O., cu încercările celor mai fervești atlantici de a împiedica destrămarea sistemului politico-militar al acestei organizații. De aici, atitudinea critică a unor cercuri politice dintr-o serie de țări occidentale față de pactul nord-atlantic, încercările tot mai dese ale unor țări vest-europene de a reconsidera poziția lor în

cadru alianței militare, în perspectiva nu prea îndepărtată a încetării obligațiilor lor contractuale față de acest pact.

E de ajuns să amintim că în țările nordice — în special în Norvegia și Danemarca — se dezvoltă un amplu proces de critică a politicii de apartenență la N.A.T.O. O importanță deosebită a poziției acestor țări în cadrul N.A.T.O. — remarcă „*Stuttgarter Zeitung*” — îl constituie „faptul că Danemarca și Norvegia au refuzat dintotdeauna construirea de baze militare străine pe teritoriul lor”. Belgia s-a arătat o gazdă destul de nepriemnică a sediilor N.A.T.O. și, în prezent, ia în considerare o reducere a obligațiilor ei militare în perspectiva retragerii unei părți din trupele sale staționate în R.F.G. De asemenea, Olanda și Luxemburgul și-au declarat intenția de a reduce pînă la sfîrșitul anului efectivele lor armate puse la dispoziția N.A.T.O., precum și durata serviciului militar. O evoluție în același sens se conturează și în Turcia, unde există tendința de a supune unui control național bazele americane situate pe teritoriul țării. Demonstrand anacronismul pactului nord-atlantic, ziarul „*Cumhuriyet*” arăta că „acest tratat este depășit de noile evenimente din lume și de mișcarea dinamică a vieții internaționale”.

Negocierile tripartite între R.F.G., Anglia și S.U.A. în problema compensării cheltuielilor în deveză ale trupelor engleze și americane staționate în Germania occidentală au scos în evidență nu numai dificultăți strict financiare, ci și neconcordanțe politice mai profunde între partenerii N.A.T.O., avînd între ei relații al căror caracter special nu a fost pus niciodată la îndoială. „Noi știm, firește — spunea recent cancelarul Kurt Georg Kiesinger — că politica americană apără cu prioritate în Europa occidentală interesele americane. Acum trebuie să verificăm în ce măsură coincid aceste interese cu interesele noastre”.

În condițiile actuale ale slăbirii încordării internaționale în Europa, politica imobilismului atlantic întîmpină rezistențe tot mai pronunțate din partea membrilor alianței (puși în dificultatea de a justifica importanțele sume cheltuite în cadrul N.A.T.O.). S-a putut astfel înregistra o presiune marcată a opiniei publice din țările occidentale pentru retragerea tuturor trupelor neeuropene și, în general, a tuturor trupelor străine în granițele naționale, pentru desființarea bazelor militare de pe teritorii străine. Se manifestă din ce în ce mai vădit un larg curent de opinie — expresie a cerințelor maselor populare, precum și a unor cercuri politice realiste vest-europene — în favoarea renunțării la politica atlantică și pentru promovarea spiritului destinderii dintre state cu sisteme sociale diferite.

Împotriva acestui proces obiectiv acționează încă forțe reacționare care încearcă să promoveze în continuare o politică anacronică, opusă consolidării păcii și securității internaționale. Există, astfel, tendința anumitor cercuri occidentale de a „revalorifica” sau „readapta” N.A.T.O., în intenția de a restabili unitatea deteriorată a membrilor, fără însă a schimba esența agresivă a alianței atlantice.

În lumina importantului obiectiv al realizării destinderii și securității în Europa — cauză susținută de toate popoarele de pe continentul nostru — apare însă cu claritate caracterul anacronic al blocului militar N.A.T.O. În acest sens, singura „adaptare” posibilă — conformă direcției evoluției europene — ar fi însăși desființarea lui.

Radu PASCAL

Fără chipiul francez... (La noul cartier general al forțelor N.A.T.O. de la Casteau-Maisières, în Belgia)

Radio- televiziunea și educația

Panama. Programe televizate pentru școlari

— De la primul Congres internațional închinat educației prin radio și televiziune, desfășurat la Tokio în 1961, și pînă azi, — ne spune dr. ITALO NERI, director la Radio-televiziunea italiană, raportorul general al congresului de la Paris — în acest domeniu s-a produs o evoluție îmbucurătoare. Mijloacele audio-vizuale au început să joace un rol tot mai însemnat și în educarea adulților, în calificarea superioară a muncitorilor și inginerilor, în învățămîntul superior. Radio-televiziunea devine azi o școală pentru cele mai diverse profesii, vîrste și calificări.

Iar dacă e adevărat că epoca noastră este aceea a comunicațiilor de masă, cu un volum enorm de informație, e foarte îmbucurător faptul că peste 500 de delegați, reprezentînd 120 de organisme naționale de radio și televiziune din 82 de țări s-au întrunit pentru a proceda la un schimb de opinii și informații privind mijloacele de educare a publicului prin programe substanțiale și eficiente.

— Radioul și televiziunea au astăzi o menire deosebită în educație...

— Da, iar perspectivele de viitor ale emisiunilor educative sînt neîmărit de mari, deoarece în lume sînt încă 750 de milioane de analfabeți. Numai în Asia, 170 de milioane de tineri sub 17 ani sînt lipsiți de posibilitatea de școlarizare; iar dacă nici în următorii doi-trei ani nu o vor dobîndi, e puțin probabil ca ei să se mai poată instrui în restul vieții.

Pornind de la această situație, președintele Congresului nostru, dr. Maeda (Japonia), aprecia că mijloacele audio-vizuale, și în special radioul și televiziunea, sînt instrumentele potrivite, cu mare putere de difuziune, care pot juca un rol de prim ordin nu numai în procesul de alfabetizare, ci și în procesul de educare a oamenilor în favoarea păcii și progresului în lume.

— Ce constatări s-au impus cu prilejul Congresului?

— Congresul de la Paris a remarcat rolul important al radio-televiziunii pentru formarea și informarea cadrelor de predare, precum și pentru exercitarea învățămîntului în condiții superioare. Astfel, în Suedia, în lipsă de cadre suficiente și calificate de predare

a limbii engleze, a fost instituit un program TV de predare a acestei limbi. În Italia, pentru a impune reforma școlară, oficialitățile au prezentat la televiziune rezultatele înregistrate într-o experiență-pilot.

O altă remarcă ce s-a impus, de asemenea, este legată de difuzarea crescîndă a discurilor, programelor și textelor scrise care însoțesc emisiunile radio-tele-educative. Aceasta echivalează cu posibilitatea unei instruirii sistematice și a făcut posibilă extinderea rolului televiziunii în domeniile cercetării și producției.

Cel de-al III-lea Congres internațional al radio-televiziunii educative a constatat o serie de realizări obținute în ultimul timp în domeniul comunicațiilor de masă în țările în curs de dezvoltare.

Fenomenul care îmi pare cel mai caracteristic în momentul de față este integrarea radioului și televiziunii în sistemul de învățămînt și educație. Televiziunea își impune tot mai mult mijloacele ei specifice, din ce în ce mai strîns legate de educație, și de care nici sistemul tradițional de învățămînt nu se mai poate dispensa. În Polonia există azi, sub egida U.N.E.S.C.O., „Universitatea undelor”; în unele țări, învățămîntul este realizat de profesori și învățători cu ajutorul ecranelor de televiziune instalate chiar în clasele de curs. Mexicul, care s-a oferit să găzduiască ediția viitoare a congresului, va dispune în curînd de un canal de televiziune dedicat exclusiv învățămîntului.

— Se întrevăd posibilități și mai ample de dezvoltare a radio-televiziunii educative?

— Desigur. Sateliții pot oferi noi posibilități pentru difuzarea programelor educative. Proiectele aflate în studiu în Japonia, Mexic, S.U.A. etc. sînt promițătoare în acest sens. În 1970, principalele probleme tehnice vor fi rezolvate. Dar, așa cum arăta delegația franceză, în 1970 volumul de informație se va dubla și, prin urmare, se va ivi problema selecției în multitudinea de informații.

— Cum se desfășoară cooperarea internațională în acest domeniu?

— Consecința firească a dezvoltării e un triplu curent de schimburi: infor-

mație, emisiuni, personal. Un Centru mondial de radio-televiziune educativă ar putea înlesni aceste schimburi.

În prezent, deși — în comparație cu posibilitățile existente — dialogurile bilaterale și multilaterale între țări, ca și coproducțiile, sînt încă reduse, se poate spune că, totuși, au fost realizate unele filme de televiziune (coproducții) cu totul remarcabile, ce vor fi distribuite în întreaga lume. Merită să amintim că actualul congres de la Paris a prilejuit nu numai întîlnirea reprezentanților societăților de radio și televiziune de pe cele cinci continente, ci și o rodnică discuție între experți internaționali, care au pregătit rapoarte speciale pe teme profesionale de mare interes: pedagogia radio-televiziunii educative, producția, organizarea, planificarea emisiunilor, cooperare și schimburi. Dialogul tehnicienilor cu creatorii emisiunilor a constituit, de asemenea, o inovație față de precedentele congrese, de la Tokio și Roma (1964).

In încheiere, dr. Italo Neri s-a referit la aportul delegației române la desfășurarea lucrărilor congresului:

— Delegația română, formată din șase persoane reprezentînd Radio-televiziunea și Ministerul Învățămîntului, a avut o contribuție activă în cadrul unor secțiuni ale congresului: pedagogie și producție, tehnică, artistică, aplicarea pedagogică a cercetărilor etc. Conducătorul delegației, Ioan Grigorescu, a arătat că una din caracteristicile principale ale programelor educative ale Radio-televiziunii române, destinate atât copiilor cit și adulților, este atenția pe care o acordă operelor de valoare în domeniile științei, artei, literaturii. Delegația română a făcut o propunere care a trezit interesul tuturor participanților la congres: un Muzeu sonor — mărturie a prețurii pe care o dau oamenii din epoca zborurilor cosmice literaturii și artelor.

Pot afirma că al III-lea Congres internațional al radio-televiziunii educative a însemnat un dialog fructuos și un bun prilej de a reconsidera o parte din problemele tot mai numeroase care stau azi în fața radio-televiziunii educative — aflați într-un proces de continuă dezvoltare.

Edmond FRÉDERIC

Paris, 28 martie

reflector

O CONFERINȚĂ PUȚIN AGREATĂ

„Ministrul afacerilor externe al Pakistanului are alte angajamente și ca atare nu va putea participa la conferința S.E.A.T.O. care va avea loc la 18 aprilie la Washington”. Ziarul „Pakistan Times”, care a publicat această informație, îi adaugă și unele explicații semnificative: la ultimele două sesiuni ale Consiliului S.E.A.T.O., Statele Unite au cerut insistent sprijin pentru războiul pe care-l duc în Vietnam. Pakistanul nu este dispus să subscrie la o asemenea politică.

Nici ministrul de externe francez nu va participa, după cum n-a participat nici la precedentele reuniuni. Între altele, guvernul francez obiectează împotriva proiectatei prezențe la conferință a unui observator sud-vietnamez.

NGUYEN CAO KY SAU NGUYEN VAN THIEU ?

Asociați și în același timp rivali la cîrma juntei militare din Vietnamul de sud, premierul și șeful statului saigonez urmăresc fiecare în parte să-și aducă desemnarea candidaturii la președinție în alegerile care ar urma să aibă loc în toamnă (eventualii contracandidați civili nu au nici o șansă în alegeri desfășurate sub control militar).

Premierul Ky s-a străduit din răspuri să profite de publicitatea în jurul recente conferințe americano-sud-vietnameze de pe insula Guam. El, nu generalul Thieu, a rostit cuvîntarea cea mai fulminantă. El, nu Thieu, a convocat o conferință de presă. De altfel tot el fusese cel dintîi care făcuse cunoscut că la conferință vor participa și oficialități sud-vietnameze. „Întîmplător”, omisese numele lui Thieu de pe lista participanților.

Încă din momentul cînd a convins „Adunarea constituantă” să fixeze limita inferioară de vîrstă pentru candidații la președinție la 35 de ani în loc de 40 era clar că Ky va lupta energic pentru a se menține la putere. De atunci, face zi de zi promisiuni demagogice reprezentanților sectelor religioase, sindicatelor, funcționarilor, militarilor.

SE CAUTA INSULE LA EST DE SUEZ

Guvernul britanic a hotărît să ofere despăgubiri proprietarilor particulari de pe insulele Farquhar, Desroches (din arhipelagul Seychelles) și arhipelagul Chagos. Împreună cu insula Aldabra, acestea urmează să constituie un nou dispozitiv militar britanic în Oceanul Indian. Ministerul britanic al apărării pare să aprecieze că aceste insule, izolate și cu o populație indigenă puțin numeroasă, vor putea adăposti baze militare mai multă vreme decît teritoriile mai mari și locuite de populații numeroase și, mai curînd sau mai tîrziu, ostile bazelor (exemplul tipic fiind Adenul). Strategia „la est de Suez” preconizează și în cazul noilor achiziții utilizarea lor în comun cu S.U.A.; în această regiune vor fi amplasate stațiuni radar și baze de aprovizionare pentru unitățile navale.

SUB PRESIUNEA CONCURENȚEI

Pentru a face față presiunii crescînde a concurenței americane în Elveția și, în special, pentru a lupta împotriva eforturilor depuse de „General Electric” și „Westinghouse”, care încearcă să cucerească piața reactoarelor nucleare, „Brown Boveri” și „Oerlikon”, după trei ani de negocieri, rupte și reluate, au hotărît să fuzioneze. „Brown Boveri”, cu o cifră de afaceri de 3,5 miliarde de franci în 1965, este cea mai mare întreprindere elvețiană de industrie grea și echipament electric, avînd filiale în străinătate și un număr de 80 000 de funcționari.

REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE ÎN ECONOMIE

Oroszi István

redactor la „Népszabadság”

Anul 1967 este un an important pentru economia Republicii Populare Ungare. Anul acesta vor începe pregătirile concrete în vederea aplicării, începînd din 1968, a noului sistem al conducerii economiei, sistem care corespunde în mai mare măsură cerințelor actuale ale construcției socialiste în țara noastră. Pregătirea reformei economice se desfășoară în spiritul hotărîrilor celui de-al IX-lea Congres al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar; ea se desfășoară în condițiile unui interes crescînd și cu participarea tot mai intensă a maselor largi populare care își manifestă acordul cu politica partidului și guvernului, cu programul dezvoltării construcției socialiste.

Problema centrală a acestui program o constituie afirmarea mai consecventă a politicii care preconizează nu numai creșterea volumului producției ci, în primul rînd, sporirea eficienței economiei, ridicarea calitativă a producției, ca principii directoare ale activității economice, urmînd ca pe această cale să asigurăm un ritm mai înalt de dezvoltare și să creăm condițiile materiale ale sporirii nivelului de trai.

Cel de-al treilea plan cincinal al economiei naționale — început anul trecut — ține seama de realizările obținute în perioada cincinalului precedent, precum și de importanțele transformări ce au avut loc în viața societății și, pe această bază, preconizează dezvoltarea continuă a forțelor de producție, creșterea rapidă a productivității muncii, înflorirea științei și culturii, îmbunătățirea esențială a condițiilor de viață.

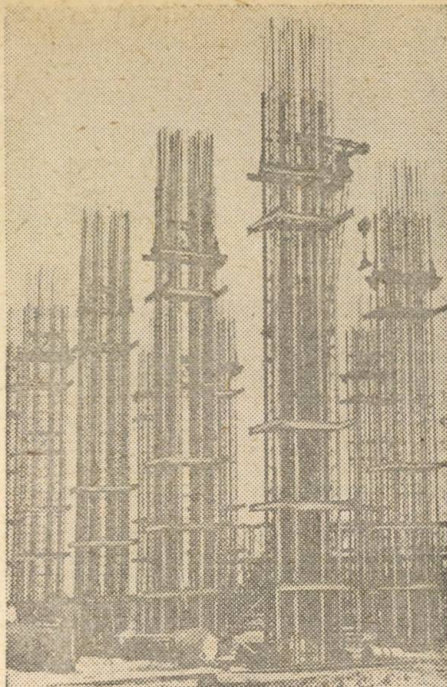
În perioada anilor 1960—1965, economia națională ungară s-a dezvoltat cu succes și pe o bază sănătoasă: volumul producției industriale a sporit cu 47 la sută în timp ce agricultura socialistă a realizat o producție cu 10 la sută mai mare decît producția medie a celor cinci ani din perioada precedentă. Aproximativ trei sferturi din investițiile industriale au fost îndreptate spre industrializarea regiunilor puțin dezvoltate; totodată, peste 20 la sută din totalul investițiilor au servit la îmbunătățirea condițiilor de producție din agricultură. Au fost construite 280 000 de noi locuințe, numeroase școli, spitale etc. Asigurarea socială a devenit generală, s-au dezvoltat învățămîntul și cultura, iar consumul material al populației pe lo-

cuitor a sporit cu aproximativ 19—20 la sută.

Analiza critică a scos la iveală că deși bazele economiei naționale sînt trainice, realizările nu sînt totuși pe măsura posibilităților, a surselor de energie, de care dispunem, eficiența valorificării mijloacelor de producție nu a atins nivelul necesar. Creșterea venitului național a fost mai mică decît cea planificată, în schimb consumul și acumularea au crescut peste nivelul prevederilor.

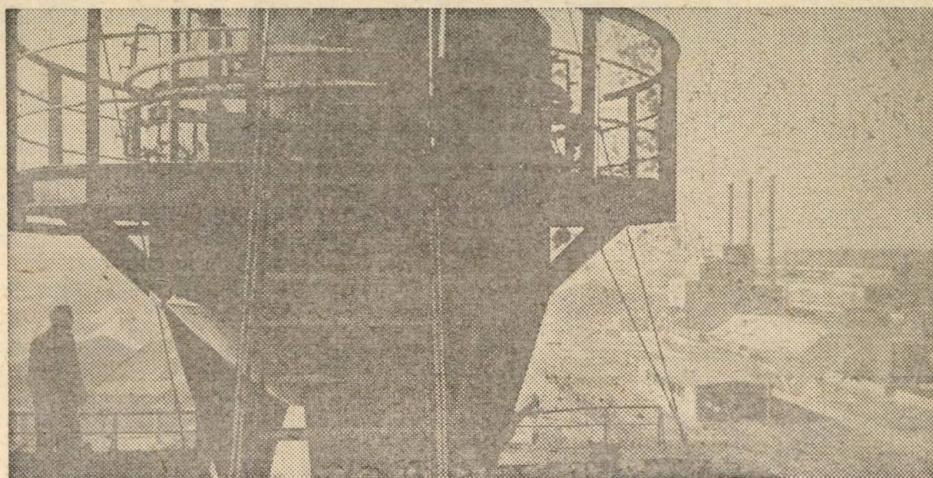
Astăzi putem releva că scoaterea la iveală a deficiențelor activității economice, în urmă cu doi ani, s-a dovedit a fi rodnică, avînd drept rezultat eforturi incununate de succes în spiritul aplicării practice a reformei economice elaborate între timp. În 1966, venitul național a crescut cu 6 la sută față de 4 la sută (cît se prevăzuse în plan), volumul producției industriale a sporit cu 7 la sută (în prevederile inițiale — 4—6 la sută), iar creșterea producției agricole a fost, de asemenea, mai mare decît se prevăzuse. Producția s-a conformat în mai mare măsură cerințelor economiei naționale, necesităților populației, exportul a sporit mai rapid decît s-a prevăzut. Rezervele interne descoperite în cursul procesului de producție au contribuit la o oarecare depășire a planurilor de investiții; în același timp, venitul real al muncitorilor și salariaților, pe locuitor, a crescut cu 5 la sută, față de o creștere planificată de 3,5 la sută, iar salariile reale au crescut, în 1966, cu 2,3 la sută în loc de 1,5 la sută, cît se prevăzuse inițial.

După hotărîrile luate de partid și guvern în decembrie 1964, s-a stabilizat procesul favorabil care a început în dezvoltarea industrială: cea mai mare parte a creșterii producției — aproximativ 80 la sută (față de 50—60 la sută în perioada precedentă) — s-a realizat pe seama creșterii productivității muncii, s-a îmbunătățit calitatea produselor, s-au redus stocurile întreprinderilor, reprezentînd produse în parte necorespunzătoare exigențelor, și s-a redus prețul de cost. Din ce în ce mai mult s-a afirmat și se afirmă și în prezent concepția potrivit căreia ritmul de creștere a economiei naționale și, pe această bază, a nivelului de trai, depinde, în primul rînd, nu de creșterea cantitativă a producției, ci de măsura în care se

La Visonta, în nordul Ungariei, la poalele munților Mátra, se construiește o nouă centrală electrică

Instalația de concentrare a minereului domină de la înălțime panorama uzinelor de la Dunaujváros

realizează mai ieftin produsele căutate pe piața internă și externă, folosindu-se în acest scop un volum mai redus de materiale și de muncă, de măsura în care sînt valorificate mai rațional și mai rentabil fondurile destinate investițiilor.

Ținînd seama de toate acestea, cel de-al treilea plan cincinal preconizează modernizarea structurii economiei naționale și, pe această bază, dezvoltarea mai echilibrată și mai armonioasă a producției și consumului. De pildă, în privința dezvoltării bazei de carburanți și energetice, noi urmăm — asemenea tendințelor înregistrate pe plan mondial — folosirea mai intensă a carburanților mai ieftini, cu o eficiență economică sporită: hidrocarburile, țițeiul, gazele naturale. Potrivit noului plan cincinal, producția de gaze naturale din țară va spori de două ori și jumătate, iar în 1970, ultimul an al cincinalului, vom importa din U.R.S.S. patru milioane de tone țiței.

Cea mai dinamică ramură a economiei naționale, industria chimică, își va spori anual producția în medie cu 10 la sută. Producția îngrășămintelor chimice azotoase se va realiza pe baza înlocuirii aproape integrale a cărbunelui, respectiv a cocsului, folosindu-se în acest scop gazele naturale importate, în parte, din Republica Socialistă România, ceea ce va asigura un spor de producție de un milion de tone.

Marea amploare a investițiilor necesită creșterea capacității de producție a industriei de construcții, aceasta realizându-se pe seama extinderii serioase a producției structurilor tipizate de elemente prefabricate. În următorii cinci ani, folosirea elementelor prefabricate pe cale industrială va permite construirea a aproximativ 20 000 de locuințe anual. Producția noastră de alumina va crește, în anii 1966—1970, cu aproape 200 000 de tone.

Sprijinindu-se pe posibilitățile oferite de diviziunea muncii interne și internaționale în domeniul construcției de mașini, în perioada celui de-al treilea plan cincinal, industria constructoare de mașini își va accelera ritmul de dezvoltare tehnică. Datorită cooperării, în primul rînd cu Uniunea Sovietică și Polonia, se va realiza un amplu program de construcții de vehicule de transport. În cadrul acestui program, în 1970, se vor produce 7 000 de autobuze; în acest

fel, ponderea industriei construcției de vehicule, în ansamblul general al exportului industriei constructoare de mașini, se va ridica la sfîrșitul cincinalului la 30 la sută.

În cursul celui de-al treilea plan cincinal, se prevede accelerarea modernizării agriculturii, a dezvoltării ei intensive. Folosirea îngrășămintelor chimice va crește de două ori, se vor extinde terenurile irigate, agricultura va fi dotată, printre altele, cu aproximativ 40 000 de tractoare, 35 000 de remorci, 6—7 000 de combine cerealiere.

Pentru anul 1967 se prevede o creștere a producției industriale cu 4—6 la sută și a producției agricole cu 2—3 la sută față de 1966. Aceste prevederi creează condiții favorabile pentru aplicarea reformei economice, pentru o eficiență economică sporită. În condițiile noului sistem de conducere, se reduce numărul indicilor de plan obligatorii pentru întreprinderi, stabiliți pe plan central, se conturează unele noi forme de colaborare reciprocă în relațiile dintre industrie și comerțul exterior, sporesc posibilitățile pentru a se ține seama în mai mare măsură de cerințele pieței, ale beneficiarilor, activitatea economică devine mai suplă.

Și în acest an capătă o importanță sporită sarcina îmbunătățirii continue a balanței comerțului exterior prin creșterea eficienței economice a exportului și sporirea economiilor în domeniul importului. Cea mai mare parte a comerțului exterior al R.P. Ungare — aproximativ 70 la sută — o reprezintă relațiile cu celelalte țări socialiste. O condiție de bază în dezvoltarea relațiilor cu țările socialiste o constituie respectarea întocmai a obligațiilor noastre contractuale. Totodată, lărgirea relațiilor comerciale dintre Ungaria și țările nesocialiste ne obligă, și mai mult decît pînă acum, să ne adaptăm în mod flexibil cerințelor vieții, să intensificăm capacitatea noastră de competitivitate.

Sarcinile prevăzute de planul pe 1967 în domeniul agriculturii au drept scop să asigure o mai bună aprovizionare cu alimente a populației și creșterea producției pentru export. Hotărîrile adoptate la Congresul partidului, o serie de măsuri luate în cursul anului trecut (sporirea prețurilor fixate de guvern, îmbunătățirea prețurilor comparative în agricultură) sînt menite să ducă la realizarea obiectivelor fixate, constituie

un stimulent în folosirea și valorificarea într-o mai mare măsură a mijloacelor și condițiilor agrotehnice moderne.

Creșterea producției și a eficienței sale economice sînt într-o strînsă corelație cu sporirea sistematică a nivelului de trai al oamenilor muncii. Ținînd seama de acest lucru, cel de-al treilea plan cincinal prevede o creștere de 19—21 la sută a venițului național și, pe această bază, o creștere a veniturilor reale ale salariaților cu 14—17 la sută și o sporire a consumului real al țărănimii cu aproximativ 18 la sută. În concordanță cu aceste obiective, în anul 1967 salariile reale vor spori în raport cu realizările economiei naționale. Din fondurile de stat și surse particulare se prevede construirea a aproximativ 50 000 de locuințe noi; la Budapesta, va fi dat în folosință cel de-al doilea combinat de construcții de locuințe. Aproape 32 la sută din cheltuielile totale ale bugetului vor fi alocate dezvoltării sănătății publice, construcțiilor sociale și culturale.

O mare importanță are noua lege de pensionare a țăranilor cooperatori. Această lege, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1967, creează pentru membrii cooperativelor agricole de producție condiții de pensionare asemănătoare cu cele ale muncitorilor și salariaților.

În hotărîrile celui de-al IX-lea Congres al partidului a fost elaborat programul reducerii timpului de lucru. Potrivit acestui program, se prevede ca, începînd din 1968, fiecare întreprindere și uzină să treacă la reducerea timpului de lucru pe săptămînă al muncitorilor, astfel ca pînă în 1970 să se ajungă la o medie de 44 ore săptămînal.

Congresul al IX-lea al partidului a elaborat un amplu program în vederea continuării eforturilor pentru desăvîșirea construcției socialiste, crearea unei vieți mai bune, ridicarea nivelului material și cultural. Perspectivele realizării cu succes a acestui program, menit să asigure bunăstarea și propășirea întregii țări, au fost consolidate prin alegerile din 19 martie, care au constituit o manifestare a spiritului creator al poporului, a unității naționale. Munca socialistă a maselor largi populare va întări și mai mult orînduirea de stat a Republicii Populare Ungare, va consolida pozițiile sale pe arena internațională, în lupta pe care o duce pentru pace și progres social.

NIGERIA

după reuniunea de la Aburi

Colin Legum

corespondent pentru Commonwealth
al săptămânalului „The Observer”

Săptămîna trecută, Consiliul Militar Suprem al colonelului Gowon a publicat un decret în scopul declarat de a aplica prevederile acordului de la Aburi. Unul din paragrafele decretului împuternicește autoritățile de la Lagos să declare stare de alarmă în oricare regiune, cu condiția ca celelalte trei provincii ale țării să fie de acord.

Această confruntare de poziții reactualizează problema statutului administrativ și a formei de organizare statală a Nigeriei.

Evoluția Nigeriei ca țară unită și de sine stătătoare a fost nesigură încă de la prima lovitură de stat militară din ianuarie 1966, cînd au fost înlăturați vechii conducători politici ai „primei Republici”. Această evoluție a devenit și mai nesigură după cea de-a doua lovitură, din iulie 1966, cînd echilibrul de forțe din cadrul ierarhiei militare a suferit modificări radicale. Deși se aștepta ca puterea să revină liderilor populațiilor din sud — în special conducătorilor triburilor ibo și yoruba — ea a intrat în mîinile celor din nord. De pe urma acestui fapt cel mai mult a avut de suferit populația ibo din regiunea răsăriteană. Ea a obținut mai multă putere ca rezultat al primei lovituri și, din această cauză, a avut mai mult de pierdut cînd s-a produs cea de-a doua lovitură. Populațiile yoruba, din regiunea apuseană, și edo, din regiunea semi-apuseană, au ajuns în cele din urmă la o înțelegere cu cei din nord.

Și totuși, au avut loc schimbări radicale și în rîndurile populației din nord. În mod normal, cînd se folosește termenul „nordic”, se consideră că el se referă la populația musulmană hausa-fulani. În realitate este vorba de un termen care înglobează o serie de populații incluse odinioară în vechiul sistem politic din regiunea nordică, dominat de hausa-fulani. Printre cei 20 de milioane de locuitori din nord există o mare diversitate de neamuri — tivii, jukunii, idomoi și nupeii, care populează zona denumită în mod curent „centura de mijloc”, ea însăși o noțiune cu caracter mai degrabă politic decît pur geografic. În nord există, de asemenea, populația yoruba (în regiunile Ilorin și Kabba).

Cînd vechea pătură de oameni politici a fost înlăturată, prin lovitură din ianuarie 1966, iar cei doi principali lideri nordici — Ahmadou Bello, premierul regiunii de nord, și Abubakar Tafawa Balewa, primul ministru al Federației — au fost uciși, organismele puterii politice, multă vreme controlate de liderii populației nordice, au fost puternic zdruncinate. Această modificare a poziției nordului în raportul de forțe politice este deosebit de importantă deoarece, ca rezultat imediat, a dat posibilitate populațiilor oprimăte politicește din „centura de mijloc” să se apropie de miezul puterii, atît în cadrul administrației regiunii nordice cît și în Consiliul Militar Suprem. Forța lor are un caracter real, deoarece aproape 4/5 din efectivele armatei și 60 la sută din numărul ofițerilor sînt recrutați din rîndurile „centurii de mijloc”.

Ca urmare, atunci cînd liderii militari din nord au inițiat o a doua lovitură de stat, acțiunea a fost efectuată cu sprijinul celor din regiunea semi-vestică. Ca urmare, unul dintre liderii militari ai acestei regiuni, colonelul Yakubu Gowon, a devenit noul comandant militar suprem și șef al Consiliului Federal Suprem. În consecință, conducătorii hausa-fulani din nord au trebuit să țină seamă de opiniile liderilor din „centura de mijloc”, care de multă vreme nutresc speranța de a se sustrage dominației liderilor hausa-fulani. În felul acesta au survenit importante modificări ale raportului de forțe în cadrul sistemului militar și politic nigerian.

Aminteam că una din aceste schimbări a afectat în mod nefavorabil populația ibo. Scurt timp după lovitură din ianuarie, conducătorii ibo au apărut ca stăpîni ai situației. După lovitură din iulie, însă, ei au devenit cei mai defavorizați. Totuși, speranțele de a menține unitatea Nigeriei pe baza construirii unei noi federații păreau destul de realizabile și aceasta, pînă în septembrie 1966. În acel moment s-a produs masacrul sîngeros al locuitorilor ibo stabiliți în regiunea de nord. Ca

Zilele trecute, șeful guvernului militar central al Nigeriei, Yakubu Gowon, a declarat că autoritățile militare elaborează măsuri pentru a asigura reinstaurarea unui comitet civil în țară. El a subliniat, cu același prilej, necesitatea apărării unității statului nigerian, făcînd apel la liderii politici ai țării de a nu permite ca „neînțelegerile să distrugă o comunitate care s-a format în ultima jumătate de secol”.

În aceeași zi, guvernatorul Provinciei Orientale, Odumegwu Ojukwu, a anunțat că va declara „stare excepțională” în situația în care va socoti că provincia este amenințată de „pericole interne sau externe”.

Declarațiile celor doi oameni politici nigerieni sînt semnificative pentru atmosfera politică încordată din țară, generată de recrudescența tendințelor secesioniste și încurajată de monopolurile străine interesate în menținerea și consolidarea pozițiilor lor în Nigeria.

Articolul scris pentru revista „Lumea” de cunoscutul publicist englez Colin Legum, specialist în problemele continentului african, aduce noi elemente faptice legate de actualele înfruntări de poziții pe scena politică nigeriană.

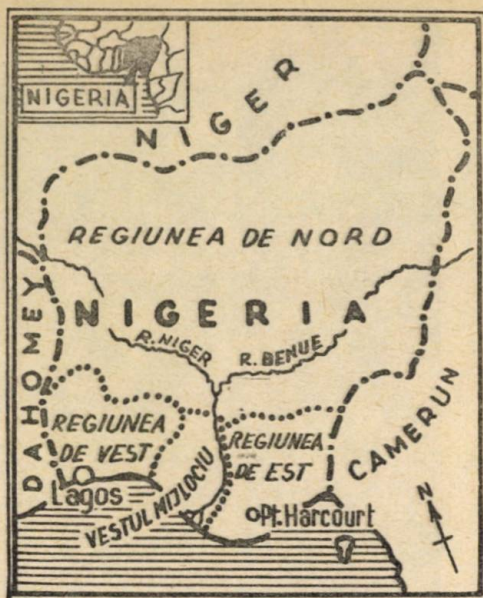
urmare a acestor masacre, locuitorii ibo au emigrat în regiunea răsăriteană, care a primit aproape 2 milioane de refugiați, din care o parte au venit și din alte regiuni ale țării.

În trecut, liderul populației ibo, dr. Azikiwe, fusese cel mai înflăcărat adept al menținerii unității nigeriene. Actualul lider ibo, colonelul Odumegwu Ojukwu, guvernatorul militar al regiunii răsăritene, a renunțat la consolidarea unității naționale nigeriene și a început să lupte pentru obținerea unui statut separat. El a luat locul deținut în trecut de Azikiwe și de dr. Okpara, premier al guvernului regiunii estice în perioada primei lovituri, din ianuarie 1966. Licențiat al Universității din Oxford și avocat la Middle Temple (Londra), el este și principalul moștenitor al averii familiei sale, evaluată la vreo 2 milioane de lire sterline.

În privința secesiunii regiunii de est, Ojukwu nu se situează pe pozițiile cele mai extremiste. O parte din colaboratorii săi sînt mult mai doritori să forțeze secesiunea. Ojukwu ar dori o asociere a regiunilor nigeriene în cadrul unei confederații. Posibilitățile sale de manevră sînt însă limitate de puternicul curent, susținut îndeosebi de refugiați, în favoarea unei retrageri totale din sistemul politic nigerian. Ojukwu însuși declară că „unitatea” nu ar mai fi posibilă, că ea a fost încercată, dar nu ar mai corespunde necesităților Nigeriei.

Tendințele manifestate în Nigeria răsăriteană, de despărțire parțială sau totală de restul țării, au dus la o serie de încordări. În primul rînd, există problema minorităților ne-ibo care locuiesc în regiunea răsăriteană. Unii pretend că aceste minorități (statornicite în principalele regiuni producătoare de petrol din răsărit) se opun soluției care preconizează constituirea unui stat separat sub dominație ibo.

Există însă temeri, în alte regiuni, că dacă regiunea de răsărit se va rupe de restul țării, procesul secesiunii nu se va opri; el ar putea duce, în cele din urmă, chiar la sfîrșitul unui stat nigerian de sine stătător. Această părere

este susținută mai ales de către oameni politici din regiunea semi-occidentală și de cei de origine yoruba. Pe de altă parte, nordicii din „centura de mijloc”, evaluând perspectivele secesiunii, evaluează cu îngrijorare consecințele unei eventuale dezagregări a Nigeriei.

Încordarea provocată de aceste temeri diferite influențează puternic evoluția actualelor evenimente din Nigeria. Situația încordată părea să atingă un punct culminant în ianuarie. În acel moment a fost convocată o întrunire în localitatea ghaneză Aburi, la care au participat toți membrii Consiliului Militar Suprem din Nigeria, inclusiv colonelul Ojukwu, și care s-a încheiat cu un acord. Acest acord recomandă renunțarea la forță ca mijloc de rezolvare a problemelor politice în litigiu; consultări și colaborare din partea tuturor celor patru regiuni cu privire la chestiunile afectând propriile lor interese; perfectarea unui aranjament financiar necesar astăzi pentru a face față situației create de recentele tulburări; reorganizarea armatei și a comandamentului militar suprem.

Prevederile acordului de la Aburi nu au fost însă puse în practică. Colonelul Ojukwu a pretins că, de la Lagos, Consiliul Militar al colonelului Gowon ar plănuși o invadare armată a Estului și a luat măsuri pentru a aduce această regiune într-o stare de pregătire militară. Aceste acțiuni au fost interpretate de restul țării ca o dovadă a planurilor de secesiune ale colonelului Ojukwu.

Luna aceasta, o nouă notă s-a făcut auzită în viața politică a Nigeriei. Pentru prima dată, colonelul Gowon a evocat „datoria morală” de a se adopta toate măsurile, inclusiv cele militare și economice, pentru a împiedica secesiunea regiunii de răsărit. În același timp, liderii populației de est au început să vorbească despre „datoria lor morală” de a împiedica „dominația nordului”.

Așadar, dacă nu intervine vreun element nou în actuala situație, Nigeria pare să cunoască o intensificare a încordării, ceea ce ar reprezenta o primăjdie pentru unitatea statală a celei mai populate țări din Africa.

Londra, 28 martie

Dezamăgire la țărmul Atlanticului

Mai puțin cunoscute popoarelor din nordul Mediteranei, mările s-au numărat în antichitate printre cele mai înfricoșătoare atribute ale lui Neptun. Fără îndoială, grecii porniți cu Alexandru să cucerească India, înspăimântați de eșuarea inexplicabilă a navelor lor la gurile Indusului, au reproșat această întorsătură nefavorabilă zeului cu trident, și tot lui i-au mulțumit romanii lui Scipio când tot un reflux, atunci favorabil, le-a permis să atace de pe uscat Cartagina, pe latura unde cetatea se credea apărată de mare.

Simpli turiști, amatori de natură și de antichități, specialiști în biologia marină și arheologie, au asaltat și ei, duminică trecută, litoralul francez al Atlanticului, unde marea de luni promitea, prin scăderea apelor cu 14,8 metri sub nivelul mediu (maximum teoretic este de 15 metri), să elibereze 25 de kilometri din fundul mării. Acest „strip-tease” al Atlanticului promitea un peisaj rar și nu numai atât: arheologii ar fi putut vedea așezări scufundate și epave, cea mai mare parte din acestea având o situație cunoscută cu aproximație; biologii specializați în cercetarea „litoralului mediu” — zona imediat următoare aceleia pe care o descoperă refluxurile obișnuite — aveau posibilitatea de a studia „la fața locului” un mediu cunoscut numai prin sondeaje și scufundări de scurtă durată.

„Nu va fi «marea secolului»,” afirmase anterior corespondentul științific al unui mare cotidian. Avertismentul avea în vedere faptul că în 1900 și 1918 s-au înregistrat diferențe mai mari între nivelele fluxului și refluxului și că într-un număr de ani

cifrele au fost similare. Dacă această previziune nu a îndemnat pe nimeni să stea acasă, miile de turiști aflați la Mont Saint-Michel, Brest, Le Havre și Biarritz pot afirma acum că spectacolul a fost un semi-eșec. Vântul puternic din vest, dinspre ocean, a frânat refluxul, care nu a atins nivelul minim prevăzut. Secretele Atlanticului au rămas, în mare măsură, acoperite de valuri.

Desigur, dezamăgirea nu a fost totală. În dreptul portului Le Havre, o aglomerare de pietre plate dispuse sistematic pe un perimetru determinat a indicat așezarea unui cimitir neolitic; un mare număr de epave, inclusiv aceea a cuirasatului „Amiralul Courbet”, amintea capitolul de istorie contemporană al debarcării aliate pe coasta Normandiei, în iunie 1944. Dar chiar dacă adăugăm peștii, homarii și creveții pescuiți cu mina de turiști, nu s-ar putea spune că oceanul a oferit comorile așteptate. Turiștii s-au urcat, luni seară și marți dimineața, în trenuri, în autocare speciale și în automobilele personale cu un sentiment de insatisfacție atenuat cel mult de efectul favorabil a două zile petrecute în aer liber, în apropierea unui spectacol care ar fi putut să fie grandios dar nu a fost.

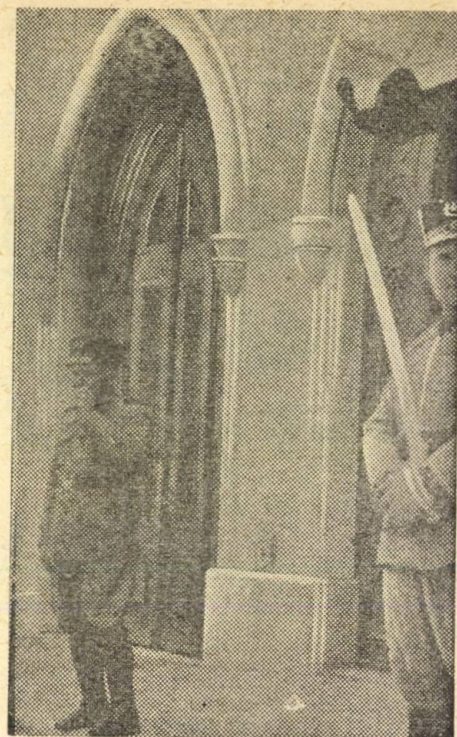
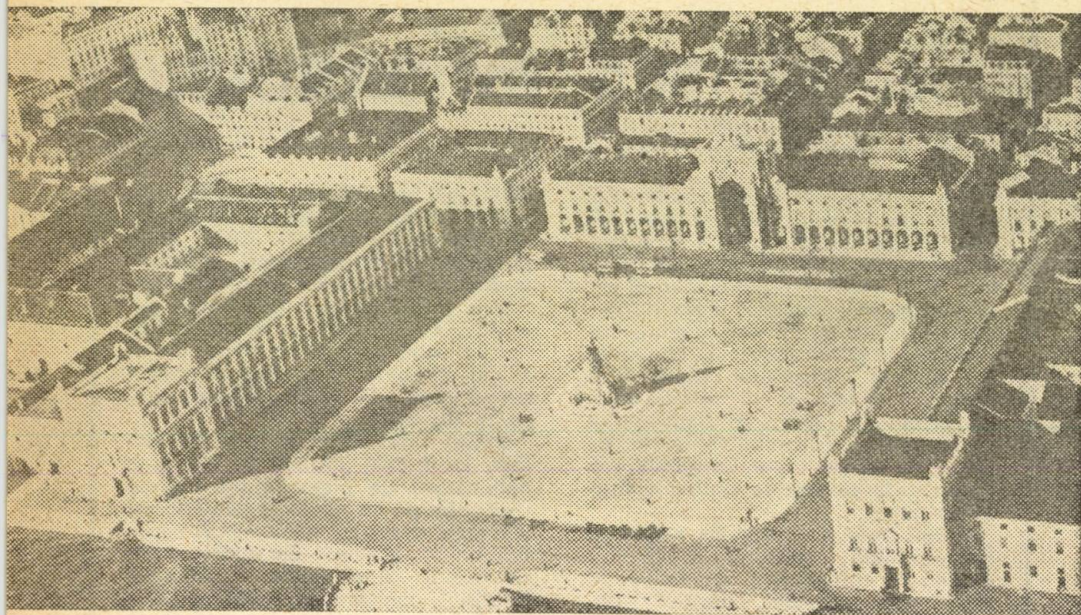
Una din concluzii e aceea că putea să fie și mai rău: la puține sute de kilometri, pe coastele din sud-vestul Angliei, privitorii britanici, între care — sosit cu un elicopter — se număra și primul ministru Harold Wilson, urmăreau cu o neplăcere desigur mai justificată cum fluxul negru al petrolului vărsat de vasul eșuat „Torrey Canyon” îmbicsea nisipul țărmurilor Angliei.

Mihai MATEI

Spectatorii dezamăgiți de la Le Havre s-au mulțumit cu scena rămășițelor acestui cimitir preistoric, pe care l-au descoperit apele mării în refluxul lor

Praca do Comercio își etalează palatele cu înalte
colonade în fața Tagului...

Infruntarea zilnică dintre pescari și
mare

Pe Avenida da Liberdade sînt trotuare
largi de bazalt, cu nume și date ce re-
constituie în mozaic istoria furtunoasă a
țării. Palmierii își despletesc deasupra
lor frunzișurile strălucitoare, asemenea
brațelor de fildeș ale dansatoarelor din
Ribatejo. Praça do Comercio își etalează
palatele cu înalte colonade în fața Ta-
gului, iar fluviul își leagănă măruntele
vase cu pînze și grelele vase de război,
iahturile elegante și bărcile cu prore mă-
iestrit sculptate, amintind corăbiile teme-
rarilor fenicieni, primii navigatori care
au ajuns pe coasta Portugaliei. În
Alfama — cartierul vechi al Lisabonei —
ulițele șerpuiesc, gîtuite, în debandadă,
cu case bătrîne, cu trotuare înguste că-
țarate în trepte de piatră, cu ambulanți

zgomotoși și măgăruși călcînd agale, cu
acoperișuri înghesuite, parcă gata să se
încalce, cu balcoane firave dar inun-
date de iederă, cu întunecatele ziduri ale
castelului San Jorge și esplanada lui
întinsă ca o terasă deasupra orașului.

În incinta castelului sînt alei umbrite
de măslini, fîntîni și bazine de cleștar.
În Alfama domnește sărăcia. Un singur
copac și-a putut împlînta rădăcinile pe
colina de piatră a cartierului, un pal-
mier scorjit, prăfuit, în mica piață San
Miguel. Curînd, piatra îl va devora și pe
el. Femeile Alfamei îl privesc adesea lung
și-n ochii lor triști parcă se oglindesc
umbrele mute ale celor care le-au pă-
răsit — dramele înfricoșătoare ale ocea-
nului.

Un șal negru pe umeri, o rochie lun-
gă și neagră, doi ochi negri și triști. În
Rua das Gaveas, într-un „restaurant
tipico”, la „Severo”, o femeie tînără își
cîntă sfîșietor durerile, între o violă și o

reportaj pe glob

PE O MELODIE DE „FADO”

chitară. S-au stins luminile și numai un
licăr de luminare claustrat îi mîngie o-
brajii palizi, transfigurînd-o. Părul de
abanos s-a resfirat pe umeri și privirea
imobilă, spectrală, parcă arde :

„De veghe stau din zori
dar tu nu vii, nu vii...
pe-o stîncă-ndepărtată
o cruce-ntunecată
aevea mi se arată,
dar barca ta,
barca ta cea neagră
în fulgerul luminilor
dansa,
dansa...”

Este cîntecul bărcii negre a pescaru-
lui în trîntă cu oceanul, cîntecul bărcii
fără întoarcere. În zori, omul pornește
spre larg, înfășurat în mantia vîntului și
a negurilor. Cînd se află aici, „pe pămînt”, îi spune femeii un scurt „bom

dia" ¹⁾ sau „ate a vista” ²⁾). Parcă n-o vede. Se îmbracă-ncet, ca și cum ar vrea să prelungească o clipă, două, contactul cu pământul, își strânge ultimele lucruri în sacul de piele, alături de mîncarea frugală, își pune gluga de piele și murmură un „adeus” ³⁾ resemnat. Atît...

Femeia îl însoțește cu o privire mută, așa cum ar contempla vlăguitul palmier din mica piață Alfama. Apoi, urmează așteptarea. Lungă, nesfîrșit de lungă, grea, apăsătoare. Și este ca în „fado”, melodia cu undulații de melopee sau cu ritm de uragan, cîntecul melancoliei sau al disperării, al strigătului inimii rănite sau al geamătului în tragicul linoliu negru.

■ O fată din Beira

Eram la Severa, nume evocator, nîmbat de legende. Cu un veac în urmă, fadista Maria Severa a stîrnit incendii pasionale. Un pair al regelui, contele de Vimioso, i-a oferit palate și pietre prețioase. Ea l-a refuzat. Odrasla a unui țigan și a unei portugheze din Beira-Litoral — regiunea celor mai frumoase femei din Portugalia — Maria Severa a preferat cîntecul. În Mouraria — cartierul cabaretelor cu nobili și vagabonzi, — acolo unde maurii au frămîntat în veacurile apuse lutul „faianței ca o piine” a Lisabonei, acolo unde, de la asfințitul soarelui pînă la răsăritul lui, fetele dansau în sunet de tamburină, cîntăreața din Beira-Litoral a dat viață fado-ului „rigoroso”, fado-ul pur, așa cum s-a născut aici, în decorul acesta ireal de pe culmea cea mai turbulentă a capitalei portugheze.

„Ai, Mouraria privighetorilor,
veselă-n dunga streășinilor,
a procesiunilor
și a chitarelor...”

A murit înainte de a împlini 17 primăveri. Și a cîntat pînă i s-au stins privirile, mistuite de pasiunile cele mai arzătoare și de tristețile cele mai amare, asemeni unei femei portugheze.

„Tot ce-ți spun
e Fado
și Fado este tot
ce nu se poate spune.
Fado, nopțile pierdute
în umbra caselor
din vechea Lisabonă,
unde voci necunoscute
suspînă-n ritmul
chitarelor.
Fado — dragostea și gelozia,
scrumul și para focului,
durerea și rușinea păcatului,
toate, toate cite închide tristețea,
totul, totul,
totul e Fado”.

Pe Chiado — altă culme a orașului — „Brasileira” mai dănuie și în zilele noastre. Un fel de peșteră-cafenea literară. Tradiția a rămas din vremea lui Eca de Queiroz, romancierul torturat asemenea melodiilor de „fado”, care reunea aici poeți, prozatori și gînditori umaniști — un cenaclu ce-și spunea „înfrînții vieții”. Tradiția și-a schimbat însă substanța. Un obișnuit al Brasileirei, dramaturgul Stau Monteiro, a fost zvîrlit într-o zi de decembrie în temnița de pe Rua Marquez da Fronteira pentru că scrisese o carte care stigmatiza masacrele din Angola. Monteiro pleda în favoarea celor neînfrînți.

¹⁾ Bună ziua.

²⁾ La revedere.

³⁾ Adio.

O zi de decembrie în 1966. Și avocatul Saul Nunes a fost aruncat în bezna de piatră de pe Rua Marquez da Fronteira. O adevărată fortăreață: ziduri înalte și mute, cu turnuri de pază, cu porți grele ferecate. O dubă neagră intră și iese din zori pînă în zori, ferită de privirile femeilor Lisabonei, tristețe priviri ale femeilor portugheze. În jur, o cinică ironie: vaste peluze de flori și iarbă veșnic verde, un fluviu de iarbă ce se revarsă către țărmii Tagului. În centru, „Penitenciaria”, fortăreața întuneată, cu dramele nevăzute, neștiute, înăbușite în zidurile stropite de singe. În 1949 celulele ei au fost umplute cu liberali și comuniști. În 1959 duba neagră a cimitirului de piatră de pe Rua Marquez da Fronteira venea fără răgaz. Ofițeri, profesori, preoți, președintele unei organizații catolice de tineret, au cunoscut „statuia” — tortura celei în care nu se poate sta decît în picioare. „Penitenciaria” are o misiune ce se identifică cu însuși statul salazarist: ea trebuie să asigure „respectul pentru ordinea socială și disciplină”, ea trebuie să insuflă teama de „lberlant” — cartierul general naval al Pactului atlantic, teama de tunurile vaselor de război americane, britanice, olandeze, ce se leagănă în apele Tagului, în fața Lisabonei neînfricate.

Pe Rua Marquez da Fronteira se înalță monumentul „statuii nou” al lui Salazar, al statuii „nou” care reeditează negura evului mediu: „Penitenciaria”. Departe, dincolo de centura verde a peluzelor protejitoare, femeile Lisabonei rămîn ore întregi încremenite pe marginea trotuarelor și privesc spre „Penitenciaria”. Sînt stane de piatră cu ochii cerniți. Ochi cum nu îți înțelegi în Europa, ochi în care se revarsă toată tristețea femeii, toată jalea „fado”-ului.

Pe malul Tagului, peste drum de tulburătoare dantelărie de piatră a minăstirii Ieronimilor, se înalță turnul Belem. În urmă cu patru secole, albele sale terase crenelate au întîmpinat pentru prima oară caravelele ce reveneau din îndepărtata Indie încărcate de mătăsuri, pietre prețioase, mirodenii și sclavi. Vasco da Gama își doarme somnul de veci sub cupola minăstirii manueline. Din fața portalului ei însă, o dată pe an, lungi procesiuni de femei pornesc spre cheiul străjuit de cupolele din piatră albă ale turnului Belem, cheiul de plecare spre Indii, spre America Latină, spre coloniile africane. Tradiția s-a păstrat de veacuri. Femeile cu ochii triști invocă protecția cerului împotriva furtunilor oceanului pentru ca bărbații lor să revină cu vasele pline de pește, pentru ca bărbații lor să revină. Invocația amintește acele jalnice, dureroase „spirituals” ale negrilor; este un „fado” autentic pentru că „fado” își are, poate, originea în fatum-ul latin, punîndu-l pe fadist sub semnul unui destin implacabil.

■ „Primejdioasele ținuturi de peste mare”

De cîtăva vreme însă, procesiunile și-au schimbat conținutul. Trista litanie este un adevărat „saudade” — intraducibil în vreă altă limbă — amestec de nostalgie și de tulbură nădejde. În ochii triști ai femeilor portugheze, ca în apele unor fîntîni adînci, se reflectă imaginile de foc ale Africii, străzile nesigure ale Beirei și Luandei, pădurile misterioase de pe malurile lacului Nyassa, uriașele plantații de cocotieri de la Quelimane, miile și miile de primejdii ascunse în fiecare colibă, în fiecare ungher de junglă, în porturile Atlanticului, în fortărețele pîndite de cutremurul revoltei.

O lume străină. Și totuși i se spune „ținuturile de peste mare”. Pe Chiado, pe Avenida da Liberdade, în Rossio, întîlnești munți de banane și ananas, de migdale și nuci de cocos, bibelouri de fildeș sau mobile sculptate. În vitrinele din Praça dos Restauradores și Rua do Ouro, Avenida Fontes Pereira de Melo și Rua da Vitoria, recunoști fierul și arama, aurul și diamantele Angolei, aurul, zahărul, bumbacul Mozambicului, fildeșul Guineei, dar nu se văd uraniul și bauxita coloniilor africane, petrolul și cărbunele, sulful și plantele industriale. Ziarele descriu în fraze ample Edenul acesta exuberant de palmieri verzi, de vulcani stinși, de lumini și umbre misterioase, de ape în care dorm hipopotamii și strălucesc solzii cocliși ai crocodililor, de nesfîrșite plantații de trestie de zahăr, de fructe exotice și bogății încă neștiute. Femeile portugheze însă își numără morții.

„Barco negro”, mi-a spus o femeie din Alfama, și privirea ei era pierdută în zare, dincolo de apele Tagului, dincolo de apele teribile ale oceanului, triste priviri încremenite și fierbinți, privirile intense, mortale, cîntate de „fados”, privirile îndoliate ale femeilor portugheze.

„O ! de v-aș arăta
durerile-mi toate ascunse...
O ! să cînt de-aș putea
suferința tăcerii smulse,
poate că ați înțelege
ce adîncă e tristețea,
ce mare-i bucuria
de a plînge
și-a cînta”.

Este un „fado” pe care l-am auzit în Alentejo — „țara de dincolo de Tago” — un „fado” al disperării și al speranței, al demnității captive și al revoltei mîndre. Alentejo, țara peisajelor vaste și dezolante, a castelelor învăluite în legende singeroase, a cerurilor fantomatice și a pămînturilor aride. „Pă-mîntul pe care Dumnezeu nu l-a vrut”, cum îi spun cei din Marvão și Portalegre, în sud. Dar mai spre miazănoapte, în același Alentejo auster, către Ameixial și Estremoz, am întîlnit cîmpurile aurite de griu, pădurile de măsline, cerurile transparente și adînci. În sud, pustiul și noaptea. În nord, belșugul și lumina suavă a mărilor de mătase. Dar în sud, ca și în nord, se cîntă. Cu ură și cu speranță

„...ce mare-i bucuria
de-a plînge și-a cînta” ⁴⁾).

Asociația scriitorilor a fost dizolvată de PIDE. Scriitorii portughezi au încununat cu premiul lor opera scriitorului angolez Luandino Vieira.

Asociațiile studențești au fost dizolvate de PIDE. Studenții din Porto, din Lisabona, din Coimbra, s-au pronunțat împotriva lui Salazar.

Garda Națională este o forță polițienească destinată combaterii grevelor și manifestațiilor. Ea are armament greu, asemenea unei armate regulate. Legiunea portugheză, — cămășile verzi ale lui Salazar — organizează defilări, exerciții de tir, „antrenamente de represiune” asemenea batalioanelor de S.A. ale lui Hitler. PIDE — poliția politică — este Gestapoul lui Salazar. Ea poate aresta

⁴⁾ Traducerea versurilor din portugheză: Adrian Liman.

fără mandat, ea poate interzice reuniuni, ea poate închide săli de spectacole, ea poate executa percheziții, ea poate executa, ea poate face totul. În Porto, pe Rua da Heroísmo 329, o poartă a sediului PIDE dă direct spre cimitir. Noaptea, cadavrele celor care sucombă în urma torturilor sînt îngropate de „esbirros”, antrenati de foști agenți ai Gestapoului. „Esbirros”, zbirii lui Salazar. Nu-i cunoaște nimeni, dar toți îi știu, sînt stîlpii „noului stat”. Un milion de „esbirros”, într-o țară cu 9 milioane de locuitori. Un milion de „esbirros”, într-o țară în care — după spusele fostului episcop al orașului Porto, Dom Antonio Ferreira Gomes — poporul „are tristul privilegiu al celui mai ridicat nivel de subalimentație și anemie infantilă și cea mai mare proporție de chipuri palide datorită foamei...”. Un milion de „esbirros” în țara în care mortalitatea infantilă este cea mai ridicată din Europa, în care 60 la sută din populație este neștiutoare de carte.

„Esbirros”. În Alentejo, oamenii locuiesc în colibe cu o singură încăpere, fără ferestre și horn. Dar Portugalia are un milion de „esbirros”. În nord, în Beira Alta, țărani luptă din greu împotriva pietrei pe ogoare cît o batistă, *uma terra fria feia, forte e farta*, cum îi spun ei: un pămînt rece, slut, dur și obosit. Pe bordeiele fără ferestre, o inscripție stîngace îl întîmpină pe trecător: „Vende-se” — De vînzare. În sud, în Algarve, inscripția te urmărește ca un coșmar, „Vende-se”. Oamenii își părăsesc căminul sărac, emigrează. Și speră că vor găsi pe cineva care să le dea cîtiva escudos pentru vîgăuna lor mizerabilă, fără ferestre și fără horn. Sînt țărani Portugaliei, taciturni, aspri, ca stîncile bătute de furtuni teribile, întunecați asemenea mutelor ziduri ale temnițelor de la Coxias și Lagos, de la Peniche și Tarrafal. Sînt femeile Portugaliei, femeile înfășurate în largi pelerine negre, cu capul acoperit de șaluri negre, „umbre fără chip”, cum li se spune în Algarve, umbre cu ochii în febră, triști, sfîșietor de triști, ochi în care se oglindesc parcă toate dramele „statului nou” al celor un milion de „esbirros”, toate crimele săvîrșite în umbra fortărețelor de piatră rece.

În Alentejo, în Algarve, în Beira, în Douro, am văzut manifeste tipărite pe hîrtie de biblie. Stranie asocieri de reculegere și explozie fulguranță care-și pune amprenta pe clocotul acesta din străfunduri al Portugaliei. Mai puțin ca oricînd oamenii revoltei cîntă versurile străvechi: „O, mare, cît de mult în sarea ta se află lacrimile Portugaliei!” Mai mult ca oricînd, oamenii revoltei își amintesc de Gil Vicente, poetul păstorilor, al pescarilor, al tăietorilor de pădure, al oamenilor neștiuți ai patriei sale, care au înfierat lăcomia și depravarea, pe nobili și pe traficanți.

Istoria Portugaliei a cunoscut adesea flagelul ciumei, dar a fost zguduită și de cutremure.

Cutremure de tot felul...

Horia LIMAN

AMERICA LATINĂ

Avenue Mac Mahon... Pe o clădire apropiată de faimoasa piață a Arcului de Triumf, o placă de cupru indică sediul „Centrului Internațional de Dezvoltare” (C.I.D.), organism nu de mult înființat, menit să contribuie la propășirea celei de „a treia lumi”. Președintele C.I.D., Josué de Castro, este doctor în medicină, fost profesor universitar în țara sa, Brazilia. Cărțile lui Josué de Castro, traduse în 21 de limbi, nu sînt mai puțin cunoscute decît autorul lor: „Geografia foametei”, „Geopolitica foametei”, „Cartea neagră a foametei”. Alte lucrări ale sale, deopotrivă de cunoscute, tratează despre condițiile de viață ale muncitorilor din Recife, unde Josué de Castro a văzut lumina zilei în anul 1909, despre alimentația în regiunea subtropicală, despre o zonă explozivă a „geografiei umane”: nord-estul Braziliei.

Înfățișare nobilă; trăsăturile feței marcate încă de urmele unei boli care l-a ținut la pat cîteva săptămîni; o atitudine caldă, generoasă; Josué de Castro mă primește în ambianța bibliotecii sale. Vorbim, prin urmare, despre cărți. Ultima sa lucrare, „Oameni și crab”, a apărut în decembrie 1966 în „Editions du Seuil”. Următoarea va trata despre „Foamete și pace”.

— M-am născut în orașul Recife, ridicat de olandezi, cu trei veacuri în urmă, pe terenuri mlaștinoase — îmi spune Josué de Castro. Recife e orașul marilor fluvii, al podurilor și vechilor palate. Dar la Recife sînt și macambos, colibe de pămînt acoperite cu paie și iarbă. Scriam acestea încă de la vîrsta de 21 de ani, revoltat de drama foametei din cartierele sărace. La Recife se perpetuează la nesfîrșit ciclul crabului.

„Oameni și crab”. După ce, mînată de foame, a plecat din sertao — pămînturile sărace — familia Silva încearcă să supraviețuiască muncind pe plantațiile de zahăr, și, cum nu izbutește, e constrînsă să se refugieze în mlaștini. Aici nu trebuie să plătești chirie, pămîntul nu aparține nimănui. Hrana nu mai e chiar așa de greu de găsit: crab. Aici nu sînt trandafiri, aici nu există albastrul cerului: există numai noroiul mlaștinii. Crabii se hrănesc cu reziduurile aduse de mare: carnea lor, de aici își trage frăgezimea. Oamenii se hrănesc cu carnea fragedă a crabilor. Cînd Ze Luis da Silva își dă sfîrșitul, rudele și prietenii varsă lacrimi, pe care le înghite tot mlaștina: hrană pentru crab.

Acesta e „ciclul crabului”, ciclul foametei. La originea lui — cauze de ordin economic și social. I-am cerut lui Josué de Castro să împărtășească cititorilor revistei „Lumea” opiniile sale în legătură cu unele aspecte semnificative ale situației economice din America Latină.

Nestor ROURA

America Latină reprezintă, în caracteristicile ei principale, una din regiunile subdezvoltate ale lumii — în care numeroase țări trăiesc într-o formă sau alta de dependență economică.

În secolul al XIX-lea, aceste țări, care erau colonizate de puteri europene, în principal de Spania și Portugalia, au obținut independența politică, dar cum nici un fel de schimbări structurale nu au însoțit acest eveniment, ele au continuat să suporte o dominație economică de tip colonialist. S-a produs doar un transfer. Polul de atracție și de influență asupra economiei țărilor sud-americane s-a deplasat din Europa în Statele Unite ale Americii. S.U.A. fiind importatorul și consumatorul a 75 la sută din produsele de bază și din materiile prime exportate de America Latină, țările din această regiune (care destinau exportului, de cele mai multe ori, produsele de bază ale economiei lor) au fost supuse tutelei nord-americane.

E adevărat că, după criza economică mondială din 1929, unele țări latino-americane, nemaiavînd de devize pentru importarea produselor pe care și le procurau în mod tradițional, au încercat să-și creeze o industrie națională. Ele s-au străduit să-și apere această industrie incipientă prin bariere vamale și prin alte măsuri de politică monetară. Dar economia nord-americană, dispunînd de suficient capital, a depășit obstacolul, implantînd în aceste țări companii afiliate marilor trusturi nord-americane.

Astăzi, industria și chiar anumite sectoare ale agriculturii din America Latină sînt în majoritatea lor în mîinile marilor companii nord-americane. Din 1945, Venezuela este al doilea producător de petrol din lume. Numai în 1962 ea a produs 185 de milioane de tone (petrolul furnizează trei pătrimi din venitul național al Venezuelei). Standard Oil produce

Josué
de Castro

ȘI DEZVOLTAREA

jumătate din cantitatea de petrol, Shell o pătrime, Gulf a șaptea parte, Socony, Sinclair și Philips produc restul; aceste companii plătesc redevențele, taxele către stat, ceea ce însă nu a împiedicat cursula locală a lui Standard, numită Crecula, să obțină, în 1950, beneficii evaluate la 167 milioane de dolari. Aceste companii posedă 6 milioane hectare de terenuri cu titlul de concesiuni particulare. Acum 30 de ani, Venezuela număra 3 milioane de locuitori; astăzi, numărul populației a ajuns la 8 milioane. Muncitorii petroliști nu suferă de foame. Ei au salarii relativ ridicate și dispun de servicii sociale, medicale și culturale. Numai că nivelul de trai al venezuelanilor nu se identifică cu media aritmetică: pentru că, de fapt, muncitorii petroliști nu reprezintă decât o infimă parte a populației.

În Peru, Anderson Clayton controlează bumbacul și lina. Grace Co., Chase Manhattan Bank, National City Bank of New York, Northern Peru Mines, Marconia Mines, Good Year fixează prețurile produselor agricole; aceste firme nord-americane dețin controlul asupra 80 la sută din materiile prime ale țării. O singură companie, afiliată la Standard Oil, controlează patru cincimi din producția națională de petrol. Două companii, proprietare a 13 milioane de hectare, domnesc suveran asupra exploatarei cuprului și altor produse minerale. Grupurile monopoliste beneficiază de privilegii fiscale foarte avantajoase; există chiar un decret — din 11 octombrie 1945 — care proclamă calculul beneficiilor drept o informație „strict confidențială”. Secretul legal acoperă astfel reîntoarcerea capitalului în Statele Unite.

În America Centrală, United Fruit Co. deține practic controlul asupra întregii economii în Guatemala, Nicaragua și în cea mai mare parte din Honduras. Căile ferate, instalațiile portuare, vapoarele, stațiile de radio, ziarele îi aparțin. Sucursalele ei sînt acelea care dirijează importarea produselor industriale. În Mexic, sectoare importante din industria metalelor neferoase, în afară de argint, depind de American Smeltin and Refining Co.

Grupurile nord-americane dețin deseori controlul asupra cvasitotalității operațiunilor economice din diferite țări la-

tino-americane. În 1959, ele recunoșteau că au realizat în America Latină profituri în valoare de 774 de milioane de dolari. Calcule indirecte permit să se afirme că am fi mai aproape de realitate vorbind de 1 250 000 000 dolari. După economistul Johann Lorenz Schmidt, beneficiile realizate în America Latină sînt, de la caz la caz, cu 50 pînă la 200 la sută mai ridicate decât acelea care se realizează în Statele Unite.

Cred că aceste exemple sînt edificatoare pentru gradul de dependență economică a țărilor latino-americane față de Statele Unite ale Americii. Întreprinderile străine stabilite în țările Americii Latine, dispunînd de o serie de privilegii și bucurîndu-se de patronajul politic și militar al marelui gigant din nord, s-au transformat într-o adevărată putere politică ce influențează într-o manieră deseori hotărîtoare asupra deciziilor luate în unele din aceste țări. Este motivul pentru care guvernele unor țări din America Latină sînt nevoite să se lasească parțial de suveranitatea națională, pentru a da satisfacție guvernului și capitalului nord-american.

„Ajutorul” pe care aceste țări îl primesc din America de Nord nu le îngăduie să promoveze o adevărată dezvoltare, cu integrarea maselor în circuitul beneficiilor economiei naționale. Așadar, atîta timp cît aceste țări nu vor deține decât parțial suveranitatea asupra bogățiilor naționale, ele nu se vor putea bucura de o adevărată independență. Tocmai de aceea, popoarele Americii Latine, conștiente de această realitate politică, aspiră, înainte de toate, la o dezvoltare economică ce le-ar putea elibera de sub opresiunea nord-americană.

Dependența multor ramuri economice ale țărilor latino-americane de monopolurile din S.U.A. limitează posibilitățile de dezvoltare a acestora și le menține într-o stare de înapoiere.

Monocultura și marea proprietate agrară sînt caracteristice economiei acestor țări. Într-adevăr, cele mai multe țări din America Latină își bazează, în prezent, economia pe unul sau două produse de export. Cafeaua reprezintă 74 la sută din exportul Columbiei, iar bananele au o pondere de 72 la sută în exportul Guatemalei.

Sînt doar cîteva exemple tipice ale monoproducției, care determină ca economia acestor țări să fie foarte vulnerabilă. Presiunile asupra prețului unui produs de care depinde economia unei țări pot crea un adevărat haos, ducînd chiar la căderea guvernului din țara respectivă, fenomen destul de frecvent în istoria politică a țărilor Americii Latine. Monocultura, monoproducția, totala dependență de un singur cumpărător — privilegiat — încătușează puternic economia Americii Latine. Pentru a schimba această situație, ar fi necesare reforme radicale; se impune, în mod deosebit, necesitatea unor reforme agrare naționale, iar în prezent proiectele unor asemenea schimbări se lovesc de mari obstacole din partea capitalului străin și a unor cercuri diriguitoare latino-americane.

În preocupările „Centrului Internațional de Dezvoltare” — instituție care elaborează studii și sinteze asupra problemelor dezvoltării — America Latină ocupă un loc important. Anul trecut, C.I.D. și-a concentrat activitatea în special asupra formulării unei politici de cooperare internațională pentru dezvoltarea celei „de-a treia lumi”, care să fie cît mai realistă. C.I.D. influențează, în egală măsură, prin publicațiile, colocviile și conferințele sale, asupra problemelor subdezvoltării, ajutînd și la specializarea experților în problemele specifice ale dezvoltării etc.

În calitate de președinte al C.I.D., am trimis o serie de scrisori șefilor de state din diferite țări subdezvoltate, expunînd rezultatele studiilor efectuate de Centru asupra celor mai acute probleme ale dezvoltării economice.

Obținerea unor rezultate eficiente pe calea dezvoltării este o chestiune de perspectivă. Nu sînt prea optimist în privința dezvoltării „lumii a treia” într-un termen scurt.

Există un ansamblu întreg de factori negativi care măresc distanța dintre țările subdezvoltate și sărace și țările industriale și bogate.

Pentru micșorarea acestui decalaj este nevoie de schimbări de structură în economie și în viața socială. Bineînțeles, diminuarea cursei înarmărilor ar putea contribui la crearea climatului și a condițiilor necesare pentru dezvoltare. Dar, din păcate, bugetele militare, departe de a micșora aceste cheltuieli, le-au sporit.

Atîta timp cît nu se va produce o schimbare în conștiința politică mondială, însoțită de o tendință de dezarmare universală și progresivă, cea „de-a treia lume” va avea puține șanse să găsească resursele necesare pentru dezvoltare. Pe de altă parte, în condițiile în care tehnologia modernă duce la înlocuirea anumitor produse de bază și materii prime din cea „de-a treia lume”, situația economică a multor țări devine tot mai critică. În anii care vin, s-ar putea produce, în conștiința popoarelor, o aprofundare a acestei probleme și o stringere a rîndurilor între diferite țări subdezvoltate din întreaga lume, într-un front unit, menit să le apere interesele vitale

Conflictele politice din Sierra Leone

Constantin Benga

Manifestatii ale populației pe străzile orașului Freetown, capitala țării

Un grup de ofițeri din Sierra Leone a preluat vinerea trecută puterea, după o săptămână de confuzie politică, generată de actul electoral din 20 martie. Rezultatele scrutinului par a fi marcat înfrângerea formației „Sierra Leone People's Party” — condusă de fostul prim-ministru, Albert Margai, care de mai mulți ani deținea puterea la Freetown — de către partidul, pînă atunci în opoziție, „All People's Congress Party”. Ca urmare, liderul acestui partid, Siaka Stevens, a fost însărcinat de către guvernatorul general al statului, Henry Lightfoot Boston, cu formarea guvernului. La numai cîteva ore după ce noul premier, Siaka Stevens, își depusese jurămîntul la Palatul guvernatorului, elemente ale armatei l-au „reținut” o vreme în clădire, în timp ce generalul David Lansana, comandantul-șef al forțelor armate, partizan al fostului prim-ministru Albert Margai, anunța prin radio decretarea stării excepționale și faptul că și-a asumat, în mod provizoriu, puterea în stat. Un ordin al generalului Lansana a impus guvernatorului general, Henry Boston, și șefului opoziției, Siaka Stevens, domiciliu forțat.

Joi seara, o altă fracțiune a armatei a declanșat o lovitură de stat. Astfel, vineri după-amiază, toți protagoniștii acestei „săptămîni furtunoase”, Albert Margai, Henry Lightfoot Boston, Siaka Stevens și generalul David Lansana se aflau sub stare de arest. Autorii loviturii de stat au format un „consiliu național al reformei” care, după cum s-a anunțat, urmează să îndeplinească funcțiile unui guvern provizoriu.

În fruntea lui a fost numit mai întîi locotenent-colonelul Ambrose Patrick Genda, membru al reprezentanței țării la New York. Peste cîteva zile, la

Freetown s-a anunțat că președintele Consiliului va fi locotenent-colonelul Andrew Juxon. Nici unul din cei doi militari nu se aflau în momentul desemnării lor, succesive, la conducerea Consiliului, în țară, fapt care nu a fost de natură să contribuie la clarificarea confuziei. După desemnarea lor în Consiliul național al reformei, Genda și Juxon au plecat imediat spre Freetown.

În ceea ce privește soarta liderilor arestați, în capitala țării s-a anunțat că guvernatorul Henry Lightfoot Boston a fost pus în libertate, în timp ce Albert Margai, Siaka Stevens și generalul Lansana au rămas în continuare cu domiciliu forțat, urmînd să fie puși în libertate „la timpul potrivit”.

Referindu-se la contextul general în care a evoluat criza, observatorii o atribuie atît adversităților tribale, cît și rivalităților politice. Acestea din urmă, resimțite de mai mulți ani, au cunoscut o serioasă recrudescență în cursul anului trecut. În luna mai 1966, opoziția a declanșat o intensă campanie împotriva primului ministru, Albert Margai, și a partidului său. Campania ostilă guvernului Margai a cunoscut o intensificare la începutul acestui an. La jumătatea lunii februarie, a fost descoperit un complot militar al cărui obiectiv — s-a afirmat — era răsturnarea guvernului, asasinarea lui Albert Margai, a generalului Lansana și a unor membri ai guvernului.

A doua zi după deșeurarea complotului, Albert Margai declara că în această afacere ar fi fost implicat liderul opoziției, Siaka Stevens. Margai anunța cu același prilej că nu intenționează să renunțe la ideea de a institui un regim republican (în prezent, Sierra Leone este monarhie constituțională în cadrul Commonwealthului, șeful statului fiind regina Angliei, reprezentată la Freetown de un guvernator general). În acest scop, Margai a propus un proiect de constituție, în termenii căruia președinția republicii, simplă funcție onorifică, ar fi urmat să revină guvernatorului general Henry Lightfoot Boston. Proiectul, după publicarea lui, la 17 ianuarie, a fost primit cu vie ostilitate de cercurile opoziției și a stîrnit o adevărată furtună după aprobarea lui de către parlament. Victoria lui Margai în alegeri ar fi însemnat certitudinea aplicării sale. În acest climat încordat, s-a hotărît dizolvarea parlamentului, s-au desfășurat campania electorală și alegerile (la 20 martie) și, în cele din urmă, a venit la putere actuala echipă de militari.

Pentru viitorul apropiat, unii observatori așteaptă formarea unui guvern mixt, de militari și civili, în care să fie incluși și membri ai fostului cabinet Margai.

Alger, 27 martie

reflector

O CARTE DESPRE VIZITA ȘAHINȘAHULUI IRANULUI ÎN ROMANIA

La Teheran a apărut recent o carte în limba persană despre vizitele întreprinse în 1966 de șahinșahul Iranului în Republica Socialistă România, Republica Socialistă Federativă Iugoslavia și Maroc. Autorul cărții, ziaristul dr. Mostafa Alamouti, deputat în Medjilis și directorul revistei politice „Sobhe Emrouz”, l-a însoțit anul trecut pe șeful statului iranian în vizita sa în România.

Prima parte a lucrării (apărută în 2 000 exemplare) conține o prezentare succintă a domniei șahinșahului și o informare, pe care autorul a expus-o în fața Medjilisului asupra felului în care s-a desfășurat vizita suveranului Iranului în cele trei țări.

Republicii Socialiste România îi sînt rezervate 64 de pagini și peste 30 de fotografii înfățișînd momente din programul vizitei șahinșahului: întîrvederile cu conducătorii români, vizitele în București și alte orașe ale țării, la diferite obiective economice și cultural-sociale. Partea destinată țării noastre cuprinde de asemenea extrase din declarațiile șahului și aprecierile sale în legătură cu atenția pe care poporul român, conducătorii săi au acordat-o vizitei sale în România.

Autorul cărții adaugă notațiile sale personale asupra realităților țării noastre, menționînd ritmul ridicat al dezvoltării economice, nivelul atins de industria românească, grija statului pentru mecanizarea agriculturii, dezvoltarea științei și culturii, pentru ridicarea nivelului de trai al poporului. Între altele, el scrie: „Pe oriunde am trecut pe teritoriul României, am observat o intensă activitate a poporului, în toate domeniile, pentru ridicarea pe o treaptă superioară a producției, pentru înflorirea patriei sale”.

Referindu-se la relațiile dintre cele două țări, autorul scrie: „Schimbările comerciale dintre România și Iran au crescut foarte mult după vizita șahinșahului în România și a președintelui Ion Gheorghe Maurer în Iran. Relațiile dintre România și Iran pot fi apreciate ca fiind foarte apropiate”.

În încheierea secțiunii dedicate țării noastre este inserat articolul „Relațiile dintre Iran și România”, în care se face o scurtă prezentare a istoricului relațiilor politice și economice dintre cele două țări, menționîndu-se tradiția lor îndelungată și faptul că în prezent ele cunosc o dezvoltare deosebită.

TELEFON CU LASER

Specialiștii polonezi au realizat primul telefon cu laser, reușind să-l folosească pe o distanță de 8 km, în perimetrul Varșoviei, între Palatul culturii și Academia tehnică militară. Instalația respectivă este prevăzută cu mai multe oglinzi sferice plasate pe terasa principală a Academiei, de unde un laser proiectează un fascicul de lumină roșie care vehiculează convorbirea. Cuvintele sînt transmise mai întîi către un amplificator, apoi către un modulator care imprimă impulsurile fonice și, în cele din urmă, spre fasciculul de lumină al laserului cu heliu și neon, care le lansează, printr-un sistem optic, în eter. La capătul celălalt al „firului”, cuvintele sînt captate de alt grup de oglinzi, care le transmite instalațiilor de amplificare și apoi în pilna receptorului telefonic.

Reușita experienței fiind deplină — convorbirile efectuate avînd claritatea telefonului obișnuit — se încearcă acum prelungirea traseului pînă la 100 de km.

„ENCYCLOPAEDIA AFRICANA”

O enciclopedie africană masivă în 10 volume — idee lansată de regretatul africanist dr. William du Bois — este în curs de realizare. Proiectul, acceptat în principiu încă din 1962, la Congresul de la Accra al africanistilor, se va concretiza în viitorul apropiat, ca rezultat al activității colegiului de redactare compus din delegații provenind din majoritatea țărilor africane.

Primul volum, consacrat biografiilor personalităților celebre ale continentului, va apărea în 1968 în engleză iar ulterior în franceză și arabă.

*Senatul William Fulbright
acordând un interviu*

Fulbright contra Taylor

Alex Campbell

Poate că senatorul Fulbright nu s-ar mai fi ostenit să scrie cartea „Aroganța puterii” *) dacă ar fi știut că generalul Maxwell Taylor scria lucrarea „Răspundere și reacție” **). Căci fostul ambasador la Saigon și președinte al Comitetului mixt al șefilor de stat major și-a propus, se pare, să demonstreze că președintele Comitetului senatorial pentru relațiile externe nu are dreptate, și a reușit să demonstreze că Fulbright a nimerit drept la țintă. „Departă de a da dovadă de aroganță — scrie Taylor — Statele Unite manifestă o răspundere lucidă”. Această afirmație este precedată de 78 de pagini (cartea are numai 80) de analogii facile și generalizări ieftine care nu ar face cinste nici măcar unui elev de liceu din cursul inferior. Maxwell Taylor e liber să creadă că este la mijloc ceea ce el numește în ultima pagină a lucrării sale „singă rece în minuirea cărților noastre mari”. Fulbright preferă să spună că e vorba de aroganța puterii.

Generalul Taylor ar fi probabil nedumerit și s-ar simți jignit dacă ar fi inclus printre „emisarii autonomi ai lui Dumnezeu” despre care vorbește Fulbright și în urma cărora, potrivit lui Fulbright, lumea a îndurat destule ținind seama de cruciadele pe care le-au pornit pentru regenerarea omenirii fără consimțământul sau consultarea ei. De fapt nu are prea multă importanță dacă Fulbright se gîndea în mod concret la Taylor sau se

referea la secretarul de stat Dean Rusk. Tot la țintă a nimerit, indiferent care dintre cei doi a fost obiectivul ales. Rusk a declarat că atunci cînd bunii americani dorm, „două treimi din ceilalți locuitori ai lumii sînt treji și se pregătesc să facă ceva rău”. Este aproape exact punctul de vedere al lui Taylor, care consideră că lumea este alcătuită din europeni recalcitranti, indieni și alte rase inferioare care stau nepăsători în timp ce „agitatorii” scormonesc printre ruinele imperiilor destrămate, sperînd să pună mîna pe țările noi, slabe, dar fiind împiedicați în această acțiune de „atovăzătoarele” și „vigilentele” State Unite.

Pe Taylor, propria sa teorie nu l-a servit prea mult în practică. Ca ambasador la Saigon în 1964—1965 a dat greș în toate privințele. El afirmă că regimul de la Saigon a fost „neputincios din punct de vedere politic” și că l-a mințit. Era o vreme cînd Taylor își închipuia că președintele Ngo Dinh Diem este stăpîn pe Vietnamul de sud, deși acest lucru nu era adevărat. În 1961 l-a asigurat pe Kennedy că Diem guvernează bine Vietnamul de sud și înfrînge Vietcongul. Acum, el scrie: „În 1954, în Vietnam, noi am luat atitudine fără nici o ezitare” — de fapt s-au manifestat multe ezitări — „dar nu pot găsi dovezi din care să rezultă că liderii noștri înțelegeau ce consecințe putea să aibă implicarea noastră în Vietnam”. Realitatea este însă că „raportul Ridgway” din 1954 avertiza clar că implicarea Statelor Unite în Vietnam ar însemna pierderi grele și „un efort genetic și logistic uriaș”. Acest raport a

planat ca un nor de furtună asupra tuturor intențiilor de a escalada implicarea americană în Vietnam, dar în cele din urmă președintele Johnson (avîndu-l „consilier special” pe generalul Taylor) a efectuat săritura.

A fugi de realitățile crude și de eșecurile sinistre și a încerca să impui o dogmă implicînd o participare americană încă și mai mare pe tot globul nu reprezintă reacția răspunderii, ci, așa cum pe bună dreptate afirmă senatorul Fulbright, reflexul aroganței.

Se știe cum a fost dezamăgit Fulbright de oameni pe care îi considera conștienți de răspunderea lor, și de aceea nu vom mai relata amănunțit aici acele lucruri. Cu prilejul crizei din golful Tonkinului în 1964, a aprobat supus rezoluția care îl autoriza pe președintele Johnson să ia „toate măsurile necesare” împotriva Vietnamului de nord. În 1965 nu și-a exprimat dezaprobarea față de debarcarea pușcașilor marini la Santo Domingo. Peste cinci luni, cînd a rostit o cuvîntare criticînd acest gen de intervenție a aflat, pare-se spre surprinderea sa, că neconformiștii nu sînt iubiți la Washington. A fost acuzat de lipsă de patriotism, de sprijin, încurajare și informare (uneori, dimpotrivă, de dezinformare periculoasă) a „inamicului”.

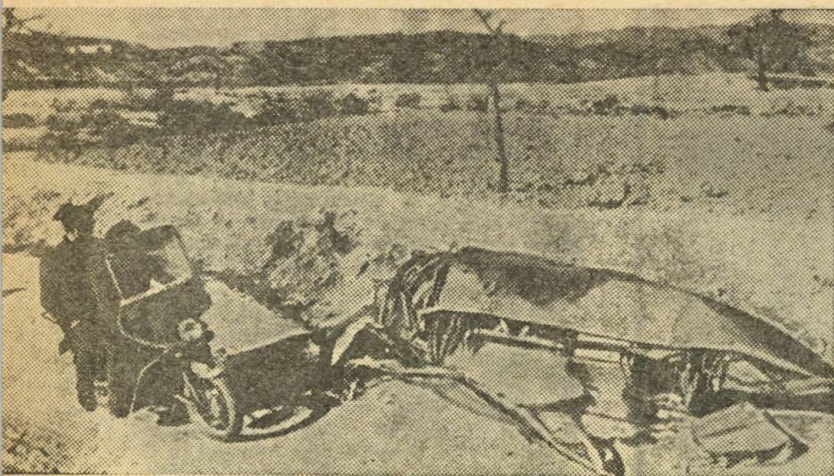
Din experiența sa, Fulbright a tras anumite concluzii pe care le-a expus în cursul unor conferințe și pe care acum le-a aprofundat și le-a pus la punct. El explică mai amănunțit ce înțelege prin „aroganță” și cartea este mai plină de conținut decît au fost conferințele. Ceea ce îl deosebește pe Fulbright de Taylor, după toate aparențele și de Rusk și poate și de președintele Johnson, este cunoașterea faptului că și înainte de 1917 au existat „agitaii” și „agitatori” și că revoluțiile nu au început atunci. Spre deosebire de toți adepții simpliști ai războiului rece, Fulbright are dezavantajul de a fi la curent cu evenimente ca rebeliunea irlandeză, revoluția mexicană (1910), revoluția franceză (1789) și chiar revoluția americană (1776). El știe că Thomas Jefferson și Abraham Lincoln au spus lucruri suficiente de radicale pentru a-l face pe J. Edgar Hoover să-și piardă firea. El știe de asemenea că „taylorismul” și „ruskismul” sînt curente foarte vechi; Theodore Roosevelt a încercat încă în 1904 să dea Americii rolul de „frate mai mare”.

El nu se teme că Vietnamul de nord ar reprezenta o amenințare la adresa securității și intereselor naționale vitale ale S.U.A., ci se teme că America să nu distrugă prima șansă reală de după 1945 de a pune capăt războiului rece, începînd cu Europa. Din miturile despre Vietnam el s-a străduit să desprindă faptele și astfel a ajuns la concluzia că „Statele Unite sînt implicate în prezent într-un război de mari proporții într-o țară care a obținut sub conducere comunistă libertatea de sub regimul colonial. În Vietnamul de sud ca și în Vietnamul de nord, comunistii sînt așăzi o forță politică puternic organizată”; de aici și opinia sa că în cadrul unor alegeri libere în Vietnamul de sud, Frontul Național de Eliberare ar apărea drept „o mare forță politică, alături de care budiștii și catolicii, sectele Cao Dai și Hoa Hao s-ar dovedi de asemenea forțe importante”. Aceasta oferă, după părerea lui Fulbright, o bună perspectivă de pace.

Marea întrebare la care trebuie să se răspundă acum este dacă Administrația va reacționa cu răspundere, alături de Fulbright sau, în mod arogant, în maniera lui Taylor.

* The Arrogance of Power, J. William Fulbright (Random House).

** Responsibility and Response, Maxwell D. Taylor (Harper and Row).

Eșuat într-un șanț, la marginea drumului, unul din reactoarele bombardierului american

Captura cea mare

2

Nesiguranță și îngrijorare: coloneii americani inspectează ogoarele provinciei Almeria

Din cei unsprezece membri ai echipajelor avioanelor americane care, la 17 ianuarie 1966, s-au ciocnit în timpul unui zbor de rutină deasupra coastei mediteraneene a Spaniei, și-au pierdut viața șapte. Nici un locuitor al satului Palomares nu a fost ucis sau rănit. Îi așteptau însă alte încercări neobișnuite. Ziaristul englez Christopher Morris le evocă în cartea sa „The Big Catch”.

Buchanan o trage. Viteza amețitoare a căderii în aerul înghețat îl năucește pe jumătate. Epuizarea și frigul îi paralizază mușchii faciali. Pământul îi pare atît de aproape încît, dacă va întinde mîna, îl va atinge. Va sparge pămîntul, se va infunda în el. Trage sfoara parașutei spre el...

Lucid, maiorul Messenger, copilul, așezat la comenzi, simte cum se cufundă într-o baie de fum arzător. Se înecă în acest fum, se coace în el. O știe. Știe că trebuie să apese pe un buton, acolo, la îndemînă. Trebuie. Își spune mereu:

— Trebuie să sar... Trebuie să sar...

Dar nu se mișcă. Corpul său refuză să facă cea mai mică mișcare. Mușchii nu-l ascultă. Așteaptă. Așteaptă prea mult.

— Trebuie să sar...

O explozie îndepărtată, surdă. Se simte ridicat. Plutește în frig, pe jumătate înconștient. Singele care îi curge dintr-o tăietură de pe frunte îl orbește. Într-o străfulgerare, întrevide o lume amețitoare care vine în împinșarea lui. Trage o frînghie subțire. O zguduitoră violentă, și timpul pare să se oprească în loc...

Flăcările înghit postul de pilotaj. Peste cîteva secunde, locotenentul Glesner, ofițer pentru armamentul electronic, și locotenentul radiotelegrafist Montanus, vor fi prinși în capcană. Fără să-și piardă singele rece, Montanus lansează un ultim S.O.S. Cei doi ofițeri sînt proiectați aproape în același timp din epavă. Legați de scaunele lor, zboară asemenea unor proiectile spre pămînt. Trag de comanda pentru deschiderea parașutelor. Amplele mătăsuiri roșii și albe se întind, unduiesc în spatele lor, apoi se desfășoară larg. Dar flăcările ating corzile de nylon, care se tocesc pe loc. Căderea reîncepe, tot mai rapidă...

Ce s-a întîmplat cu mitraliulul Snyder? Și-a găsit oare moartea în carcasa de metal și de foc a avionului „B-52” care se rostogolește spre pămînt? S-a pierdut oare cadavrul său în mare, fărîmîțat asemenea miilor de bucăți de metal incandescent care, atingînd apa, provoacă gheizeri de abur și uierător înainte de a se scufunda? S-a volatilizat oare atingînd pămîntul, care freamătă sub ploaia de bucăți de oțel arzător?

Reactoarele bune ale bombardierului, desprînse din leagănul lor, mugesc scuipînd combustibilul lor negru și roșu, și apoi explodează pe coline, unde scurmă cratere de aeroliți. Sus, pe cer, se rostogolește „K C-135”. Aparatul pare că se joacă de-a capra deasupra unui palmier de fum. Apoi, un plonjon. Un foc de artificii format din schije se desprinde din cisterna zburătoare care se năpustește asupra satului Paloma-

res, unde se vor deschide porțile infernului.

17 ianuarie este ziua în care Palomares iese — pentru scurt timp — din toropeala lui obișnuită pentru a se pregăti în vederea celei mai importante sărbători a anului, cea a sfîntului Antoniu, patronul satului.

De cînd minele de fier și de zinc din apropiere, epuizate, au fost închise, întreaga lume ignoră Palomares și cele 2.100 de suflete ale lui, aflate la întretărirea provinciilor Almeria și Murcia. Nici măcar promotorii turismului, care reușesc să scoată pesetas din cel mai mic golf, din cea mai mică plajă de pe Costa del Sol, nu cunosc acest sat cocoțat pe un deal, la numai 800 metri de o uriașă plajă aurie. Secolul XX s-a oprit la porțile lui. În sat nu există nici drum pietruit, nici apă curentă, nici telefon, nici hotel. Un singur televizor. Centrul comercial cel mai apropiat, Vera, nu este decît un tîrg, situat la o distanță de 5 km, pe un drum prăfuit, bătut de capitele catirilor, stricat de roțile de fier ale căruțelor.

Cît privește lumea modernă, Palomares nu a descoperit decît exportul de trufandale. Principala activitate este cultura roșiilor. Cu camioanele, recolta pleacă spre Franța, Germania occidentală, Marea Britanie. În jurul fîntinilor, pe malurile citorva riuri, mai degrabă firișoare de apă, ca Rio Almanzora, se întind livezi bogate de pomi fructiferi, grădini frumoase. Cereale însă nu cresc. Climatul e prea secetos. Locuitorii nu-și amintesc decît de o singură zi de ploaie în opt ani.

La cîteva kilometri spre est, exact în fața satului de pescari Villaricos, a rămas un fort de pe vremea maurilor. Mai spre sud, la Mojacar, femeile poartă încă vâl ca în țările istnice. Cîteva sate, mai degrabă niște cătune... Restul regiunii este atît de ars de soare, atît de pustiu, încît aici a fost ales locul pentru turnarea scenelor de deșert din filmele „Lawrence al Arabiei” și „Cleopatra”.

Este ora 10,22. La Palomares, bărbații sînt la cîmp; femeile se ocupă de casă, de vite; în școala nou-nouță, învățătorii José Molinero și Pedro Sanchez predau celor 52 de copii. Vacile, măgarii, caprele, găinile și ciinii sînt singurii stăpîni ai ulițelor prăfuite, care se cațără și șerpuiesc printre micile ferme. Recolta se anunță frumoasă. Oamenii vor avea de ce să-i mulțumească diseară sfîntului Antoniu. Cu conștiința împăcată și cu sufletul liniștit, Palomaresul a început încă o zi fără istorie, o zi în fond fericită. Foarte sus, spre cer, și uieră două avioane cu reacție. Nimeni nu le dă atenție. Trec zilnic avioane.

Și deodată, explozia, „mai groaznică decît toate trăznete de Sierrei la un loc...” Nu se mai vede soarele. Apoi se năpustește și uierînd o ploaie de fier

și de foc, în timp ce vacarmul reactoarelor crește.

La școală, copiii se ascund sub pupitre, acoperindu-și urechile cu minile. Strigă, pling, gem. Alții se reped urlând spre ușă. Vor să se întoarcă acasă. Lui Pedro Sanchez îi este extrem de greu să-i rețină.

Zidul de praf

— Stați pe loc... Aici sînteți în siguranță...

Ar vrea s-o creadă și el. Zimbește pentru a-i liniști pe copii.

Celălalt învățător, José Molinero, vede căzînd pe cîmp, la mai puțin de 30 metri de școală, o bucată de aripă de avion cuprinsă de flăcări. Din ea se desprind ca o jerbă așchii de metal și, dintr-o dată, tot cîmpul pare în flăcări.

Fernanda Quinilla și nora ei aleargă pentru a se înșoia la ferma lor. Un zgomot. Se cutremură pămîntul. La 15 metri în fața lor se înalță un zid de praf. Fernanda și nora ei au străbătut zidul. Norul se risipește. Acolo unde, adineauri, nu se afla nimic pe pămînt, cele două femei împietrite văd înălțîndu-se, ca niște copaci, imense obiecte negre. Cînd se dumiresc își dau seama că sînt pneuri sfîrțecate, rupte și totuși cauciucuri ca acelea ale unui tractor, însă de proporții uriașe. Este locul unde s-a prăbușit o parte a avionului „B-52”. Picioarele de oțel, întregul mecanism, s-au înfipt ca în unt în pămîntul uscat și tare. Numai roțile au rămas vizibile, profilate pe cer.

— Nu știam unde să fugim — povestește Fernanda. Cerul era negru și cuprins de flăcări. Pămîntul era în flăcări. Totul era în flăcări. Așteptam ca întreaga lume să sară în aer.

Miguel Castro s-a adăpostit în hambarul său.

— Un avion a trecut razant peste acoperișul caselor. După câteva secunde l-am văzut dispărînd în spatele dealului, acolo, spre Cuevas de Almanzora. Apoi am auzit un zgomot îngrozitor...

Trec zece minute. Tăcerea și calmul au revenit. Tăranii înspăimîntați ies din ascunzătorile lor. Dire de fum alb și negru brăzdează cerul și se împrăștie încet. Altele se ridică de pretutindeni din pămînt. Nu se aud decît flăcările care trosnesc ușor.

Sărbătoarea sfîntului Antoniu

Îngrijorați, oamenii se caută unii pe alții. Nici o victimă. Nici măcar o zgîrietură. Părințele Nazareth nu se miră de miracol :

— E sărbătoarea sfîntului Antoniu. Cunosînd credința celor din Palomares, sfîntul a intervenit pe lîngă Dumnezeu să ne cruțe. Nu există altă explicație.

Femeile încep să discute miracolul, adăugînd mereu alte floricele. Bărbații iau gălești și înhamă măgarii la căruțe pentru a aduce nisip de pe plajă.

Mai întîi sting zecile de incendii provocate de rămășițele avioanelor pe cîmp, în împrejurimile satului. Apoi pleacă în căutarea aviatorilor. Poate mai există supraviețuitori.

Între timp sosesc la Palomares gărzi civile din Vera și din toate satele și firgurile din împrejurimi. De la zeci de kilometri înconjur, oamenii vin cu căruța sau pe jos, unii pentru a participa la operațiunile de salvare, alții din simplă curiozitate.

Polițiștii și sătenii străbat cîmpurile și dealurile, în căutarea victimelor. Rămășițele acoperă o zonă de 40 km pătrați.

Mortul viu deschide ochii

În mijlocul culturilor de roșii, la poalele unui deal, este găsită, aproape intactă, coada avionului „B-52”, cea mai mare rămășiță descoperită din corpul bombardierului gigantic, care avea o lungime de 46 metri și o deschidere a aripilor de 56 de metri. La o distanță de aproape 2 kilometri de acest punct, rămășițele unui din cele patru reactoare ale avionului „K C-135” continuă să ardă printre fragmente de aripă. La 100 de metri mai departe, într-un zid de flăcări de 30 de metri înălțime, zace partea inferioară a fuselajului avionului-cisternă. Cînd, după cinci ore, se pot apropia de carcasa distrusă, oamenii scot din ea trunchiurile carbonizate ale căpitănelui Chapla și sergentului-major Potolicchio. Cadavrele căpitănelor Lane, copilot, și Simmons, navigator radiotelegrafist și al sergentului Snyder, de pe bordul avionului „B-52”, vor fi descoperite abia a doua zi.

Sînt descoperite cadavrele carbonizate ale locotenentilor Glesner și Montanus, ale căror parașute au ars în cursul coborîrii.

Pe plajă, un grup de salvatori îl găsesc pe Buchanan, legat în continuare de scaunul său care la aterizare a căzut peste el. Căpitănelul pare mort. Fără prea multă speranță, fermierul José Portollo îngenunchează și își lipsește urechea de inima ofițerului. Se ridică imediat :

— Trăiește... Aduceți repede un medic !

Cu grijă, oamenii taie cordo-nul de siguranță și ajută mortul viu să se întindă. El deschide ochii, clipește și leșină din nou. La spitalul din Vera se va constata că, cu excepția unei tăieturi deasupra ochiului drept, produsă în momentul eiecării, și a zgîrierurilor pe care și le-a făcut la miini încercînd să scoată parașuta de sub scaun, Buchanan nu are nici o rană.

Ofițerul navigator va povesti neînchipuită lui aventură :

— În timp ce cădeam cu o viteză amețitoare, am reușit să deschid parașuta. Mai erau însă blestematele de corzi. Ținîndu-mă fixat pe scaun, îmi permisese să pun mîna pe parașută... Acum, însă, puteam să mă omoare... Nu reușeam nici să le desfac, nici să le tai, și greu-

tatea scaunului mă făcea să cobor mult prea repede. Îmi dădeam seama că la această viteză voi fi ucis dacă voi cădea pe pămînt. Pe mare, scaunul m-ar fi tras imediat la fund și m-aș fi înecat. Situația părea fără ieșire. Am încercat atunci să mă dirijez, trăgînd de corzi, spre nisip, singura șansă de scăpare.

Căpitănelul Buchanan a avut această șansă de necrezut : între pămînt și mare, a aterizat cu fotoliul său pe nisipul moale al plajei.

De pe mare, zeci de oameni, proprietari de vase de pescuit, pescari, turiști au fost de asemenea martori ai dramei. Mulți au anunțat prin radio autoritățile maritime. De îndată ce au văzut parașutele deschizîndu-se pe cer, toți s-au îndreptat spre zona probabilă a amerizării aviatorilor și cînd Wendorf, Messenger și Rooney au atins apă, zeci de vase mici erau acolo, gata să-i ia pe bord.

Unul dintre acești oameni, Francisco Simo, proprietarul pescadorului „Manuela Orts Simo”, se afla la circa micului său vas, în timp ce șapte membri ai echipajului scoteau plasele din apă.

— Cînd s-a produs explozia am privit firește cu toții spre cer... Am văzut norul de fum, avioanele care se învîrteau și cădeau spre pămînt... Dar am fost atenți în special la parașute... Am scos plasele din apă pentru a fi gata la orice... Una din parașute a ars în aer... Altele coborau încet : cu binocul vedeam oameni sub parașutele colorate în alb și roșu. Au trecut mai multe minute. O parașută vîrghăta a căzut la aproximativ 75 de metri de vas. Atîrna de ea un obiect albastru. Cum a atins apa s-a cufundat și a dispărut. Era ceva ciudat. Habar n-aveam ce putea să fie... După câteva secunde, tot în apropiere de „Manuela” a amerizat o altă parașută, de data aceasta cenușie și mult mai mare. Parașuta coborîse foarte încet. Am crezut că poartă un om. Dar cum a atins marea, parașuta s-a scufundat... Aproape automat, am privit spre punctele mele de reper obișnuite de pe coastă. Ne aflam la 9 sau 10 km în larg și mi-am notat poziția în minte... Sînt obișnuit. De 17 ani pescuiesc pe aici.

După ce scoate plasele din apă, Simo se îndreaptă cît poate mai repede spre punctele unde au amerizat cele trei parașute alb-roșii. Dar alte vase se aflau deja la fața locului.

Unul dintre ele l-a salvat pe Rooney, care se zbătea în apă, încurcat în corzi și învăluit în parașuta din cauza căreia nu vedea nimic.

„Los americanos”

— Cînd am auzit zgomotul vasului am simțit că revin la viață... Mă durea tot corpul. Mă întrebam dacă mai sînt întreg — va povesti locotenentul.

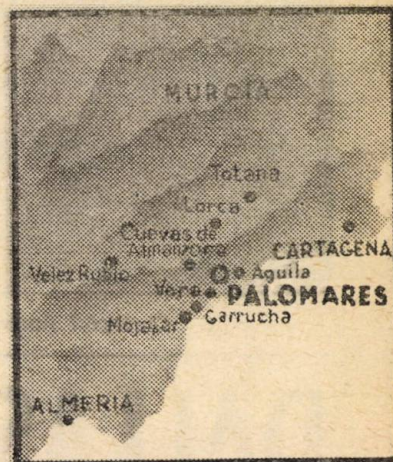
De fapt, avea să se constată că nu a suferit decît contuzii superficiale.

Cît despre maiorul Messenger, el știe că va fi salvat cu mulți înainte de a atinge apa, pentru că vede sub el trei vase mici care converg spre punctul în care e probabil că va cădea. Manevrează corzile pentru a ameriza cît mai aproape de ele.

— Ce baie rece ! Și eu care îmi închipuam că Mediterana este o mare caldă...

Maiorul scapă cu cîteva zgîrieturi pe față și contuzii serioase la piciorul stîng. Wendorf este pescuit în timp ce plutește, pe jumătate inconstient, susținut de centura lui de salvare portocalie.

— Leșinasem în cursul căderii — va declara el. Contactul cu apa m-a trezit. M-am zbătut și m-am desprins din corzi. Se apropia un vas. Brațul mă durea îngrozitor...

Are brațul drept fracturat. Ațit.

După o oră, aviatorii salvați sînt trimiși cu ambulanțele spre un spital unde chirurghi și medici, mobilizați, îi așteaptă. Îngrijire și... izolare ! Le este strict interzis să comunice cu indifereții cine. Ordinul vine de la Madrid.

La Palomares nu se știe nimic despre aceste operațiuni de salvare pe mare. Nu se cunoaște nici numărul probabil al victimelor deoarece nu se știe cît de mari erau echipajele. Locuitorii continuă deci să caute.

Oră de oră sosesc noi membri ai gărzilor civile. În curînd tot satul și împrejurimile sînt împînzite de chipiuri de mușama lustruită.

Pe cer, avionul de recunoaștere „T-39” se rotește ca un vultur, coboară din cînd în cînd, urcă din nou, își reia runda monotona. Un alt avion de recunoaștere, un monomotor, se joacă mereu de-a ascensorul, deasupra cîmpurilor. Soare vertical, coboară, iar suie... ia fotografia, sute de clișee. Mai departe, în larg, avionul de salvare „C-14” desenează pătrata pe cer deasupra mării, unde navighează zeci de vase mici : pescadorean, iahturi, vedete... Echipajele cargonților, petrolierelor și ale pachetboturilor care trec pîndesc și ele.

(Va urma)

Cortegiul funerar pe colina de la Arlington

DALLAS, NOIEMBRIE 1963

William Manchester consacră un capitol al cărții sale „Moartea unui președinte” (vezi „Lumea” nr. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 și 13) felului cum au fost primiți înalții oaspeți străini care au participat la funeraliile președintelui Kennedy.

Departamentul de Stat, în a cărui grijă intrau problemele de protocol, a șovăit până duminică în definitivarea planurilor privind-i pe înalții oaspeți care urmau să sosească la funeralii. Era clar că după funeralii trebuia să se organizeze o recepție pentru ei. La început, Dean Rusk s-a gândit că el ar trebui să fie gazdă. I s-a atras însă cu tact atenția că e secretar de stat și nu șef al statului. Până duminică, Departamentul de Stat, adaptându-se noulor realități, și-a dat seama că gazda trebuia să fie președintele Johnson. Apoi, la sugestia lui McGeorge Bundy, Jacqueline Kennedy a trimis vorbă că dorește ca vizitatorii să vină la Casa Albă. Așa s-a ajuns să se organizeze două recepții, câte una pentru fiecare Administrație...

Pentru cei care au urmărit-o la televiziune, sosirea oaspeților la funeralii, transmisă duminică seara de pe aeroporturile Idlewild și Dulles, a fost dezamăgitoare, deși

era vorba de o listă fără precedent de personalități de prim rang. Înălții demnitari au refuzat să facă declarații și întreaga sosire a semănat cu un coșmar al unui șef de protocol.

Rusk se învîrtea de colo pînă colo, dînd mîna cu președintele de Gaulle, cu regele Baudouin, cu Paul-Henri Spaak, cu Erhard, cu Eamon de Valera și cu întreaga delegație britanică. În mod inevitabil se iveau mari dificultăți de limbă. Nici măcar cu de Gaulle n-a izbutit Rusk să se înțeleagă. Cînd generalul i-a spus secretarului de stat: „Je ne fais qu'exprimer en ma personne la profonde douleur de mon pays. En vérité, je représente le peuple français. C'est lui qui m'a envoyé ici” („Prin persoana mea nu fac decît să exprim adîncă durere a țării mele. De fapt, reprezint poporul francez. El este acela care m-a trimis aici”), Rusk a fost nevoit să aștepte stînjedit un interpret.

Primul ministru britanic, Sir Alec Douglas-Home, a explicat că „tulburarea” prin care trecea Anglia în acele momente era unică în experiența guvernului său: tineri londonezi, a declarat el, „plîngeau pe străzi, deși nu-l văzuseră niciodată pe președintele Kennedy”.

Totuși, americanii erau îndreptățiți la o explicație oarecare din partea britanicilor: Departamentul de Stat nu-și închipuise că Regatul Unit va trimite atît de mulți reprezentanți. Deși ambasadorul britanic pledase pe lîngă guvernul de la Londra să reducă numărul trimișilor lui, el era înconjurat de Sir Alec și Lady Douglas-Home, ducele de Edinburgh, ducele și ducesa de Devonshire, Harold Wilson și Jo Grimond, și de echipe de inspec-tori de la Scotland Yard, secre-tari particulari și valeți. Ambasadorul s-a scuzat la telefon pentru spațiul pe care avea să-l ocupe în Catedrala Matthew și apoi a încercat să facă loc pentru toată lumea la sediul ambasadei britanice. Nu a reușit. Liderul opoziției Majestății Sale, Harold Wilson, a fost nevoit să-și găsească adăpost în altă parte.

Viitorul prim-ministru nu s-a plîns; de altfel, nimeni nu a făcut acest lucru. Oaspeții și gazdele lor americane erau neobiș-nuit de politicoși unul față de celălalt, deoarece asasinarea lui Oswald în aceeași zi crease o atmosferă supraincălecată. Timp de două zile, Statele Unite fuseseră în mare doliu; acum era rănită și mîndria lor. Diplomații americani doreau să evite orice menționare a noii rușini suferite, iar demnitarii străini, dîndu-și seama că un afront nu va fi uitat niciodată, păstrau cu tact cea mai deplină tăcere.

Luni dimineața, distinșii oaspeți s-au adunat în Camera de est a Casei Albe, gata să plece la slujba de la Catedrala St. Matthew. De Gaulle și-a afirmat hotărîrea de a merge la Catedrală pe jos, nu în automobil; el nu s-a situat pe o poziție izolată. Deși numărul amenințărilor anonime sporise în mod îngrijorător începînd din zorii zilei iar țintele menționate cel mai des erau de Gaulle, președintele Johnson, Robert Kennedy și procurorul suprem Earl Warren, cu toții au refuzat să se lase intimidați. Potrivit unui membru al suitei lui Johnson, președintele ar fi declarat: „Prefer să-mi dau viața decît să mă tem să mi-o dau”. Aceste cuvinte nu sînt cu totul exacte. De fapt, președintele a spus: „Voi, blestemaților, încercați să vă impuneți punctul de vedere, dar dacă v-aș asculta, aș lua hotărîri absurde, rușinoase. Voi merge pe jos”. Bob Kennedy a adoptat o atitudine la fel de hotărîtă. Răspunsul lui Earl Warren la avertismentele poliției districtuale a fost cel mai simplu dintre toate: s-a prefăcut că nu a auzit.

Privind retrospectiv, aceste lucruri nu sînt prea impresionante deoarece totul s-a terminat repede și nu s-a întîmplat absolut nimic. Dar luni dimineața la ora 10 nu era cituși de puțin sigur că totul va decurge lin. Crima de viheri fusese precedată de avertismente; același lucru era valabil în privința asasinării cu o zi înainte a lui Oswald; acum soseau alte avertismente. În plus, de data aceasta ucigașul nici nu avea nevoie să fie un trăgător de elită. Dacă nu nimerea o personalitate, șansele lui de a lovi o altă erau excelente. Porțiunea de opt blocuri dintre Casa Albă și Catedrală era cea mai populată din Washington. Pe acest parcurs aglomerat urmau să treacă într-un ritm lent aproape toți marii conducători ai lumii.

Serviciul secret făcuse tot ce îi stătea în putință, dar la Departamentul de Stat persistau nemulțumirea și îngrijorarea. Dean Rusk a măturat cabinetului că era „profund neliniștit”. El a trecut în revistă toate riscurile. Subsecretarul de stat, George Ball, era atît de îngrijorat încît, împreună cu un alt coleg, a stat de gardă în clădirea Departamentului de Stat, pregătît să facă față unei situații neprevăzute în cazul în care s-ar fi auzit împușcături.

Încercările de a convinge personalitățile care doreau să meargă pe jos să se suie în automobile au continuat pînă în ultimul moment. Pînă și Eamon de Valera, a cărui condiție fizică era atît de precară încît a trebuit să fie însoțit tot timpul de un medic cu seringă pregătită în buzunar, a rămas inflexibil. Elementul determinant în adoptarea hotărîrii lor era Jacqueline Kennedy. Dacă ea dădea exemplul, ei trebuiau s-o urmeze. Nici un conducător nu putea să încerce să se pună la adăpost dacă nu încerca și ea, iar ea a fost de neclintit.

Recepția doamnei Kennedy...

După funeralii, Jacqueline Kennedy s-a instalat în camera ovală a Casei Albe, gata să primească vizitatorii. Dorea să vadă în particular doar patru persoane, pe care le-a numit: Haile Selassie, de Gaulle, de Valera și ducele de Edinburgh.

Caroline și John nu primiseră nici un rol. Se considera că se vor juca cu guvernanta lor, domnișoara Shaw. Cei doi copii au obținut propriile lor victorii, în special pe lîngă Haile Selassie. Obstacolul de limbă era formidabil — Jacqueline Kennedy și împăratul Etiopiei au vorbit franțuzește, dar copiii au avut propriul lor mod de a comunica. „A fost eroul lor” — își reamintește doamna Kennedy.

— Uite, John — a spus ea — un soldat viteaz. De aceea era atîtea medalii.

Băiatul s-a ridicat pe vîrfuri și a atins una din ele. Apoi Caroline a fugit să aducă păpușa pe care împăratul i-o dăruise în vara precedentă. Fratele ei a urmat-o, s-au întors împreună și, la un moment dat, amîndoi se aflau pe genunchii împăratului. Cu glas nesigur, Haile Selassie i-a spus lui John: „Vei fi un luptător viteaz ca tatăl tău”.

Întîlnirea cu președintele Franței a fost cu totul diferită. McGeorge Bundy a avut impresia că doamna Kennedy folosea recepția ca „un paravan pentru ceea ce dorea de fapt și anume posibilitatea de a spune cîteva cuvinte în particular anumitor persoane, și în special lui de Gaulle”. Copiii au fost îndepărtați, deoarece întîlnirea urma să aibă un caracter mai oficial.

Ea l-a primit pe general „ca o regină”, ca să folosim expresia lui Bundy, și i-a vorbit despre „relațiile franco-anglo-americane”, reamintindu-i că în mod practic toată lumea, inclusiv ambasadorul Franței, Hervé Alphand, ajunsese să aibă temeri în această privință. Apoi l-a condus pe generalul de Gaulle pînă la ascensor și, trecînd prin marele hol, i-a luat mîna. Pe un scrin dăruit de el familiei Kennedy se afla un vas cu margarete. Doamna Kennedy a scos o margaretă și i-a întins-o. „Vreau s-o luați ca o ultimă amintire din partea președintelui”, a spus ea, și de Gaulle a plecat cu ascensorul ținînd floarea în mînă.

Același sentiment al durerii împărțite i-a unit și pe alți vizitatori. Alec Douglas-Home a făcut o atît de bună impresie cumnatei doamnei Kennedy, Eunice Shriver, încît aceasta a alergat sus pe scări să-i spună lui Jackie că trebuie să se întâlnească cu el. Rezultatul a fost că Angier Duke, șeful protocolului, conducîndu-l pe Sir Alec sus, s-a întîlnit cu președintele Irlandei care cobora și le-a făcut cunoștință. La cei peste 80 de ani ai săi, președintele Irlandei nu era susceptibil să devină anglofil. Dar a fost de acord cu aprecierea doamnei Shriver asupra primului ministru și ulterior a avut întîlniri agreabile atît cu Douglas-Home cît și cu ducele de Edinburgh.

Robert Kennedy îl adusese pe de Valera s-o vadă pe doamna Kennedy și a fost în mod inevitabil o întîlnire emoționantă. De Valera avea cu sine o scrisoare din partea soției sale, la care președintele ținuse foarte mult, și au vorbit despre ea, despre vizita lui Kennedy în Irlanda, despre legende și poezii irlandeze și în special despre poemul lui Gerald Griffin pe care doamna de Valera îl învățase în copilărie, pe care îl recitase președintelui în luna iunie și pe care el îl memorase.

Doamna Kennedy a văzut atunci pentru prima oară cum stăpînirea de sine a cumnatului ei începe să se clatine. De Valera avea și el lacrimi în ochi. La plecare, Robert Kennedy l-a condus prin camera de dormit a președintelui și, cînd de Valera a deschis usa holului, au dat peste ducele de Edinburgh, care se juca pe jos cu micul John. Prințul Philip a văzut încurcătura doamnei Kennedy și a roșit. Stăpînindu-se, i-a explicat că John seamănă mult cu fiul său Andrew.

— John, ai făcut o reverență prințului? a întrebare ea.

— Am făcut! a strigat el, și stînjeneala a dispărut.

În timp ce doamna Kennedy se afla în camera ovală cu ducele de Edinburgh și cu sora ei, Lee Radziwill, a intrat Angier Duke. Șeful protocolului era tulburat. El considera că este de importanță vitală ca doamna Kennedy să acorde un timp egal demnitarilor aflați la picioarele scării. Dorea oare să vină în mijlocul lor, să-i aștepte la intrare și să le strîngă mina pe rînd sau ce anume? Doamna Kennedy a privit spre ducele de Edinburgh. El i-a spus:

— Vă sfătuesc să-i primiți la intrare. Merge mai repede.

Ducele de Edinburgh avea dreptate. Lucrurile au mers repede. Singurele întîrzieri s-au produs atunci cînd ea însăși s-a oprit pentru a spune în mod special un cuvînt unuia sau altuia dintre oaspeții. Cei cărora doamna Kennedy le-a rezervat aceste mesaje particulare, au ieșit zguduți; în splendidul decor în stil Empire American, totul părea și mai dureros. Cancelarul Erhard nu uitase probabil că exact în aceeași zi urma să fie oaspetele oficial al lui John Kennedy și totuși s-a clătînat vizibil atunci cînd ea i-a amintit despre dîneul care ar fi trebuit să aibă loc.

...Și recepția președintelui Johnson

Angier Duke a urcat cu ea în ascensorul care mergea mult prea încet. Nici unul din ei nu era în stare să vorbească. El întîrziase la recepția dată de noul președinte la Departamentul de Stat, și în hol a sărutat-o pe amîndoi obraji și a lăsat-o acolo, singură și plîngînd. Coborînd apoi cu ascensorul, Duke se gîndea la un incident anterior, cînd doamna Kennedy îl salutase pe prințul Philip. Era în cursul primei călătorii în Europa a președintelui Kennedy. Soții Kennedy plecase-

ră cu avionul la Londra și doamna Kennedy îl chemase pe Duke într-un colț al avionului prezidențial pentru a se informa dacă la dîneul care urma să aibă loc în seara aceea la Palatul Buckingham trebuia sau nu să facă o reverență reginei. El i-a spus că soția unui șef de stat nu face reverențe în fața nimănui. Azi, în timp ce îl întreba pe fiul ei dacă a făcut reverență, ea se înclinase adînc în fața ducelui de Edinburgh. Apoi, întorcîndu-se cu un zîmbet, spusese:

— Angie, nu mai sînt soția unui șef de stat.

În sala de recepții a Departamentului de Stat, președintele Johnson strîngea miini de multă vreme, dar 220 de persoane așteptau să-l vadă și, intrucît aceasta era pentru el prima ocazie de a-și manifesta în calitate de șef de stat puterea de convingere datorită căreia devenise liderul de fapt al Senatului, era evident că procesul nu putea fi grăbit.

De Gaulle îl cunoștea pe Johnson. Se întîlniseră la Paris, în urmă cu doi ani și jumătate. Atunci, generalul îl tratase de sus pe vicepreședinte, pe care-l întrebă glacial:

— Ce ați venit să aflați?

Acum trimisesse vorbă că președintele Franței nu va aștepta la rînd pentru a fi primit. Va veni la recepția de la Departamentul de Stat abia după ce va lua masa cu ambasadorul francez.

Totuși, de Gaulle a arătat din nou că este foarte receptiv la un gest amabil. În cursul dîneului cu domnul și doamna Alphant, s-a întors spre soția ambasadorului și i-a spus, arătîndu-i marga-

rela: — Doamnă, iată ultima amintire din partea președintelui Kennedy. Doamna Kennedy mi-a cerut s-o păstrez și o voi păstra todeauna.

Punînd cu grijă floarea în buzunar, a adăugat:

— Ea a dat un exemplu de comportare întregii lumi.

Johnson se simțea extrem de bine. Reprezentanții republicilor din America Centrală și ai țărilor recent eliberate primeau o strîngere de mină puternică și o privire pătrunzătoare; cei pe care Johnson îi cunoștea sau dorea să-i cunoască beneficiau de „atingerea miinilor” sau, potrivit expresiei folosite de multă vreme de compatrioții lui texani, de „tratamentul Johnson” — în timp ce cu mina dreaptă strîngea mina interlocutorului, cu stînga Johnson îi apuca cotul și îl îmbrățișa călduros. Willy Brandt, U Thant, Jean Monnet și Paul-Henri Spaak au avut parte cu toții de „tratamentul Johnson”. După ce a fost primit și ultimul vizitator de rînd, la un apel telefonic din partea ambasadorului francez, șeful protocolului a răspuns că președintele de Gaulle nu va mai fi în situația de a aștepta.

Johnson îi primea tocmai pe toți scandinavii în Camera Thomas Jefferson, cînd de Gaulle, al cărui pilot aștepta pe aeroportul Dulles, și-a făcut apariția. Suedezii, danezii și norvegienii s-au îmbrățiat de îndată; Dean Rusk s-a grăbit să-i invite pe cei doi președinți în biroul său particular.

De Gaulle a afirmat că moartea președintelui Kennedy constituie „o pierdere pentru întreaga lume” și a vorbit despre strînsele legături dintre Franța și S.U.A. — Aceasta este realitatea — a spus el. — Acesta este singurul lucru care contează.

Rusk a subliniat că președintele Johnson, „colaborator foarte apropiat al președintelui Kennedy”, va veghea să nu se producă o „încetinire sau ezitare în ce privește ritmul și direcția politicii externe a S.U.A.”. Pe scurt, relațiile franco-anglo-americane vor continua ca și în trecut...

„ADEVĂRUL DESPRE ASASINAT”

Încă înainte de apariția ei în versiunea completă de 710 pagini, cartea lui William Manchester „Moartea unui președinte” constituie în Statele Unite, după cum se știe, obiectul unor controverse aprinse. În ultima vreme, autorul însuși polemizează dur cu membrii familiei Kennedy, care inițial i-au cerut s-o scrie, dar ulterior s-au declarat nemulțumiți și chiar șocați de conținutul insinuant sau indiscret al anumitor capitole. După încheierea publicării extraselor din carte, revista „Look” a inserat un amplu articol în care Manchester, dezamăgit de evoluția relațiilor sale cu Robert și cu Jacqueline Kennedy, îi atacă violent pentru încercările de a-i „cenzura” cartea.

În același timp, numeroși publiciști îi reproșează lui Manchester că nu a știut să se folosească de faptul că a avut acces nelimitat la documentele pe care se întemeiază raportul Comisiei Warren și că, în loc să analizeze mai profund împrejurările asasinării președintelui Kennedy, îmbrățișează necritic concluziile comisiei.

Pentru a combate unele din afirmațiile lui William Manchester, Charles Roberts, reporter al revistei „Newsweek” pe lingă Casa Albă cu începere din 1954, a scris chiar o carte intitulată „Adevărul despre asasinat”. Spre deosebire de Manchester, care nu se afla la Dallas în ziua crimei, Roberts era de față, fiind de altfel unul dintre cei doi ziaristi care au zburat de la Dallas la Washington cu avionul „Air Force One” (celălalt fiind Merriman Smith de la „United Press International”). În introducerea cărții sale, Roberts ține să sublinieze că a scris-o „fără aprobarea nimănui, nu ca un om al lui Kennedy și nici ca un om al lui Johnson, ci ca un reporter care a trăit în preajma ambilor președinți”.

Iată cîteva exemple de dezechord între versiunile celor doi autori. Manchester a căutat să demonstreze (vezi „Lumea” nr. 9) că pentru doamna Kennedy totul ar fi fost n-ai simplu dacă Lyndon Johnson l-ar fi cedat ei avionul prezidențial și s-ar fi înapoiat la Washington cu „Air Force Two”, avionul vicepreședintelui. „Amîndouă erau echipate la fel, amîndouă erau pázite” — scria Manchester.

Dimpotrivă, ripostează Roberts, avionul prezidențial „era mult mai complet dotat cu echipament perfecționat de comunicații — transmitere, recepție, codificare, decodificare — decît oricare altul dintre reactoarele din sultă”.

Și în problema momentului plecării avionului cele două versiuni diferă mult. Președintele Johnson dorea să depună jurămîntul înainte de degolare, în timp ce suita lui Kennedy ar fi ținut să plece imediat după aducerea sicriului. Manchester, care își bazează relatarea pe declarațiile ulterioare ale unor martori oculari, afirmă că între Johnson și Kenneth O'Donnell ar fi avut loc o discuție aprinsă în cursul căreia fostul secretar al lui Kennedy ar fi stăruit într-una: „Trebuie să plecăm, trebuie să ieșim de aici, nu putem aștepta”. Roberts, care fusese de față, susține însă că n-a observat „nici un fel de încordare”. El îl citează și pe

O'Donnell, care i-a spus mai tîrziu: „Mi-am dat seama că e vorba de o întîrziere inevitabilă. De aceea, nu cred să-i fi replicat ceva președintelui. Pur și simplu am ascultat ce mi-a spus”.

Alt episod repus în discuție de Charles Roberts este cel al participării la ceremonia jurămîntului prezidențial. Este de presupus că, în versiunea largă a cărții sale, William Manchester a corectat el însuși afirmația că „nici unul dintre însoțitorii lui Kennedy” n-a asistat la ceremonie. O fotografie apărută ulterior (și reprodusă și în „Lumea” nr. 9) îl înfățișă pe același Kenneth O'Donnell alături de Jacqueline Kennedy și de președintele Johnson în momentul cînd acesta depunea jurămîntul. Roberts, care era de față, scrie în continuare că, îndată după ce Johnson i-a invitat pe cei prezenți în avion să asiste la ceremonie, toți s-au îngămădit în mica încăpere în care aceasta a avut loc.

Roberts contestă și unele detalii relativ lipsite de importanță ale cărții. Astfel, el afirmă că nu a biblia personală a lui John Kennedy a servit pentru prestarea jurămîntului prezidențial, ci o carte de rugăciuni care nu fusese deschisă probabil nicodată de fostul președinte și care, după aceea, a dispărut.

William Manchester nu este descurajat de apariția cărții lui Charles Roberts. Dimpotrivă, el consideră că, la fel cu tot ceea ce s-a spus și s-a scris despre volumul lui înainte de apariția sa, „Adevărul despre asasinat” va fi o contribuție în plus la marea publicitate anticipată a „Morții unui președinte”.

Între timp, la Paris a fost amînată pentru a treia oară apariția unei cărți scrise de doamna Hervé Alphant, soția fostului ambasador al Franței la Washington. Doamna Alphant, o prietenă apropiată a familiei Kennedy, evocă anii petrecuți în apropierea acesteia la Washington. Cartea urma să apară inițial în ianuarie, apoi s-a spus că va ieși de sub tipar în februarie și în cele din urmă editura Grasset a anunțat că nu o va pune în vînzare decît la toamnă. Un purtător de cuvînt al editurii a declarat că „s-a considerat că ar fi nepotrivit să se publice această carte simultan cu o carte în jurul căreia s-a făcut atîta zgomot, atît în Statele Unite cît și în afara lor”. (E vorba, evident, de „Moartea unui președinte”, care va fi editată simultan în S.U.A. și în Franța). Intrucît Hervé Alphant este în prezent secretar general al Ministerului de Externe francez, unele cercuri pariziene au susținut că Ministerul de Externe ar fi fost cel care a cerut noua amînare. „E un simplu zvon, total nefondat, a spus purtătorul de cuvînt al editurii. Ministerul de Externe nu are nici un amestec”.

F. A.

cine ia masa la Casa Albă ?

Nefiind invitat nici la dejunul de la Casa Albă (președintele îi poftise doar pe guvernatorii în funcție), nici la cel de la Departamentul de Stat (oferit de doamna Johnson pentru soțiile guvernatorilor), George Wallace, fost guvernator de Alabama și actual soț de guvernator de Alabama, s-a văzut nevoit să mănince singur, la restaurantul hotelului Washington din Washington.

Friptura garnisită cu cartofi prăjiți, salata de roșii și salata de lăptuci fusese pregătită după toate regulile artei culinare. Și totuși parcă-i lipsea ceva: savoarea pe care o au numai și numai antricoatele fripte în tigăile de la Casa Albă. George Wallace o cunoaște bine: în cei de două ori doi ani când a fost guvernator fusese ospătat în repetate rânduri în sufrageria prezidențială. I-a plăcut mult. Și de aceea, acum, când își dă seama că a fi soț de guvernator este chiar mai puțin decât a fi soție de guvernator, că Lurleen are parte de bunătăți care lui îi sînt și-i vor fi refuzate, a luat o hotărîre în măsură să-i schimbe întreg cursul vieții și meniul zilnic. Fără ezitare, s-a îndreptat spre o ziaristă pe care o cunoștea (Judith Martin de la „Herald Tribune”) și i-a încredințat și ei secretul, nu de alta, dar ca să fie sigur că-l va afla toată țara:

— Nu-mi pasă că n-am fost invitat la Casa Albă. Am să-mi caut o slujbă nouă care-mi va da dreptul să iau masa la Casa Albă ori de cîte ori voi dori.

Ce slujbă? George Wallace avea să-și precizeze ideea mai târziu, în cursul după-amiezii.

— Nu mi-am anunțat pînă acum candidatura la președinția Statelor Unite, dar acolo unde am mîncat astăzi am fost asaltat într-una de oameni care mi-au cerut să candidez și mi-au spus că mă vor sprijini.

Pentru Judith Martin, care se aflase tot timpul la o masă alăturată, a fost o mare surpriză: afară de chelneri nu văzuse pe nimeni apropiindu-se de el în timpul prînzului. S-a interesat la personalul hotelului și a aflat că soțul guvernatorului de Alabama a stat singur în cameră în tot cursul celor opt ore petrecute de Lurleen la Casa Albă, ieșind doar pentru a de-
juna.

Dar astea sînt amănunte lipsite de însemnătate. Mai im-

portant este că Wallace, care în 1963 a depus jurămîntul pentru funcția de guvernator cu mîna pe Biblia folosită cu 102 ani înainte pentru a-l proclama pe Jefferson Davis președinte al Confederației statelor americane și și-a ales atunci deviza politică „Segregație astăzi, segregație mâine, segregație pe veci”, a făcut acum o declarație cum nu se poate mai nostimă:

— Casa Albă n-ar fi trebuit să-mi aplice un tratament discriminatoriu pe considerente de sex. Sînt împotriva oricărei discriminări. E contrară legii.

Și a izbucnit în hohote de ris. Pentru că, orice s-ar spune despre George Wallace, nu i se poate reproșa că ar fi lipsit de simțul umorului.

Dacă n-ar fi avut umor și o constituție robustă, l-ar fi distrus probabil din punct de vedere moral faptul că în 1958 n-a izbutit să fie ales guverna-

tor pentru că adversarul său, John Patterson, îi suflase sprîjinul neprețuit al Ku-Klux-Klanului. El însă nu s-a descurajat: a muncit din răsputeri și în patru ani a reușit să devină candidatul preferat al întregului Klan.

Dacă n-ar fi avut umor și o admirabilă sănătate spirituală, n-ar fi rezistat nici loviturii primite în 1964, cînd prietenii săi politici l-au părăsit temporar pentru a sprijini candidatura lui Barry Goldwater, deși le explicase îndelung că el și nu Barry ar fi președintele ideal pentru Statele Unite. Nu era oare el cel care, în 1963, s-a postat în fața Universității din Alabama pentru a bara cu propriul său trup intrarea studenților de culoare?

Dar George Wallace, pe care nu l-a descurajat nici măcar faptul că astăzi, la această universitate, învață peste 100 de negri, n-a dat înapoi în fața vicisitudinilor vieții.

Este gata pentru un nou asalt. Dacă va ajunge șeful Casei Albe, toate jignirile mari și mici vor fi răzburate. Iar guvernatorul Alabamei, doamna Lurleen Wallace, care acum îl abandonează fără scrupule într-o cameră de hotel pentru a răspunde invitației președintelui Statelor Unite, ei bine, acest guvernator va fi poftit la masă la Casa Albă numai cînd va binevoi el.

Felicia ANTIP

Premierul sud-african:
— De acord să jucăm
șah, dar fără negre!
(Din Daily Mail, Londra)

se preciza că vajnica oștire poate fi folosită cu succes împotriva „oricărei subversiuni inspirate de elementele de stînga”.

După calculele preliminare ale lenjerului cu aspirații cazone, debușeurile ar fi trebuit să fie nelimitate: la urma urmei, orice grevă pentru mărirea salariilor poate fi socotită o mișcare subversivă și orice muncitor care refuză să moară de foame poate trece cel puțin drept element de stînga, dacă nu și mai rău. Dar jocul pieței e adesea imprevizibil și Warrington a constatat că, în ciuda prețului modic cu care și lansase armata (350 000 lire sterline pe lună), mușterii se lăsau așteptați.

Cu siguranță că el ar fi așteptat. Dar soldații lui, cu un temperament mai puțin flegmatic, și-au pierdut răbdarea. Într-o noapte, au trecut la acțiune conform regulilor strategice și tactice asimilate în cursul instrucției, atacînd o locuință dintr-un cartier suburban al Pretoriei și golind-o de tot ceea ce conținea, inclusiv o casă de fier.

Poate că Warrington ar fi privit întîmplarea cu indulgență caracteristică oricărui condotier față de pozele băieților săi. Dar o neplăcută coincidență a făcut ca locuința jefuită să-i aparțină chiar lui. Și cum stoicismul condotieresc are totuși limite, el s-a adresat poliției, ca un banal prăvăliaș.

Din ultima lui declarație reiese că, după nefericită sa tentativă de a deveni cavaler mercenar, Warrington a ajuns la o concluzie paradoxală în ceea ce privește rezistența materialelor — și anume că o cămașă de zale e mai vulnerabilă decît una de nylon.

Nicolae MINEI

fragilitatea armurii

Comertul de lenjerie are indiscutabile avantaje, fiind o îndeletnicire tihnită și onorabilă, în stare să asigure celui care o practică o existență multumitoare. E adevărat totuși că a vinde cămăși, maiouri și alte articole înrudite nu reprezintă cea mai pasionantă ocupație din lume. Neville Warrington, negustor din Pretoria (R.S.A.), și-a dat seama de asta dintr-o dată, cu aceeași bruschete cu care Gauguin a avut revelația incompatibilității dintre inclinațiile sale și profesia de bancher.

Vocația Gauguinului sud-african nu era însă pictura. Warrington simțea vibrînd în el o altă chemare — cea de condotier. Sătul de moile poplinuri și madapolonuri, el tințea după materiale incomparabil mai dure: lemnul patului de

puscă, plumbul fierbinte al glontelui și oțelul țevii de mitralieră. Drept care, lichidîndu-și pașnicul dar plictisitorul magazin, a înființat o armată personală cu un efectiv de 500 de combatanți. Garanția viitorului încărcat de glorie al acestui corp de elită o reprezenta trecutul lui, care era încărcat pur și simplu, fiecare reurcînd avînd un cazier judiciar de dimensiunile unei nuvele politiste.

După ce proprietarul-comandant suprem al unității a considerat că instrucția ei militară a atins un nivel satisfăcător, experiența lui de comerciant a început să-și spună cuvîntul. În ziarele sud-africane au apărut anunțuri prin care Warrington oferea clienței nouă sa marfă. În modul de întrebuințare a originalului produs

ROMA :
REUNIUNEA C.E.E.

În capitala italiană, ceremoniile omagiale prilejuite de a 10-a aniversare a Tratatului de la Roma se desfășoară de mai multe zile : discursuri consacrate „părinților fondatori” ai Pieței comune, depuneri de coroane de flori la mormintele aceloră dintre ei care au decedat între timp, un mesaj al ministrului de externe Fanfani subliniind importanța reuniunii la nivel înalt a „celor șase”, fixată pentru marți 4 aprilie.

Două necunoscute continuă să se mențină însă în această ecuație festivă : președintele de Gaulle va sosi oare la Roma pentru a participa la reuniune ? Iar în ceea ce privește includerea Marii Britanii (și, pe cale de consecință, a altor țări din A.E.L.S.) în C.E.E., se va face vreun pas înainte ?

Până la ora când închidem revista, oracolele oficiale rămân mute.

„AVEM DREPTUL
SĂ ÎNTREBĂM...”

În cuvântarea rostită la 26 martie, la Chicago, de Martin Luther King, laureat al Premiului Nobel pentru pace : „În Vietnam, trupele noastre săvârșesc atrocități. Ne situăm pe o poziție morală și politică de nesușinut. Întreaga lume este martora barbariei noastre. Mă opun războiului din Vietnam pentru că iubesc America. Trebuie să îmbinăm mișcarea pentru drepturile civile cu mișcarea pentru pace. Temerile și frustrările provocate de război au pus capăt speranțelor privind „Marea Societate”. În timp ce se cheltuiesc miliarde pentru acest război nedrept, programul împotriva sărăciei este redus. Sărăcii — atât albi cât și negri — sînt cei ce poartă cea mai grea povară, atât pe front cit și acasă”.

În cadrul aceleiași mari reuniuni care a urmat „marșului pentru pace”, Emil Mazey, secretar al Sindicatului muncitorilor din industria automobilelor, a spus : „Avem dreptul să-l întrebăm pe președintele Johnson ce s-a întâmplat cu angajamentele pe care și le-a asumat în timpul campaniei electorale pentru alegerea sa ca președinte. Cred că avem dreptul să-l întrebăm de ce urmează politica de escaladare, preconizată atunci de Barry Goldwater”.

ELECTRONICA DESENEAZĂ

Desenul animat, care necesită o muncă îndelungată, ocupînd timpul multor artiști calificați, intră acum într-o fază nouă — a electronicii. Primul pas l-au făcut japonezii, care au pus la punct o metodă de animație a desenului cu ajutorul mașinilor electronice. S-au elaborat două sisteme. Primul, în care imaginile sînt reprezentate sub formă de ecuații matematice, iar al doilea — care permite obținerea unor imagini mai fidele intenției artistului — se realizează prin folosirea a două desene permanente și a unei curbe ce reprezintă mișcarea între desene. Inginerii care au conceput cele două procedee menționate nu dau alte detalii, păstrînd secretul pînă la brevetarea respectivă dar, pentru a dovedi seriozitatea invenției, au realizat un film publicitar pe care l-au prezentat la televiziune.

AMELIORAREA MEMORIEI

De la lucrările savantului suedez Holger Hyden, care a arătat rolul acidului ribonucleic în fenomenele de memorie, numeroase lucrări științifice au mers pe această cale, fie pentru a aduce dovezi suplimentare în sprijinul acestei teorii, fie pentru a căuta metode de tratare a tulburărilor nervoase însoțite de scăderea memoriei. Dintre aceste lucrări, un interes deosebit l-au stîrnit acelea ale profesorului Even Cameron, de la Colegiul Medical din Albany (Statele Unite). Acesta a prezentat recent primele date privind experimentarea unui medicament al memoriei. Substanța, a fost denumită Cylert (magneziu-pemelină) și are proprietatea de a activa sinteza acidului ribonucleic, atât in vivo cit și in vitro. Încercările făcute la Albany pe 24 bolnavi, la spitalul de psihiatrie și la laboratoarele de cercetări asupra bătrîneții, au dat rezultate încurajatoare, semnalîndu-se ameliorări importante ale memoriei și atenției, studiate cu ajutorul unor teste speciale.

La Nation

PARIS

Nr. 1 259

LONDRA,
CEI CINCI
ȘI NOI

DESIGUR, generalul de Gaulle, Georges Pompidou, Michel Debré și Maurice Couve de Murville nu au spus „da” lui Harold Wilson și George Brown. Dar ei nu au spus nici „nu”. Britanicii nu se puteau aștepta măcar să li se răspundă „da, dar...” Turneul lor continental avea un caracter de „pură explorare” — cum se spune în jargonul diplomatic. Primul ministru și ministrul de externe solicitau obiecțiuni pentru a le putea înlătura mai bine, nimic mai mult. În felul acesta, ei au primit o confirmare a tezelor franceze asupra pericolului pe care le reprezintă o liră sterlină considerată drept monedă de rezervă și deficitul balanței de plăți britanice asupra inconvenientelor sistemului agricol englez și ale regimului numit al preferințelor imperiale existente între Anglia și Commonwealth.

Pledoariile oaspeților britanici i-au convins oare pe generalul de Gaulle și pe miniștrii săi ? Dacă președintele Republicii și colaboratorii săi, dinainte convinși că ministrul de externe britanic este de multă vreme un „veritabil european”, au considerat probabil sinceră și conversiunea primului ministru, ei nu par totuși să se fi înclinat în fața argumentelor britanice.

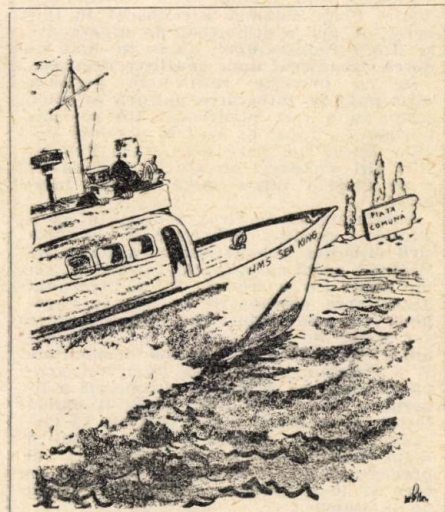
Din acest punct de vedere, însă, conducătorii francezi nu sînt singurari în părerea lor. Guvernele celor cinci parteneri, cînd ating fondul problemei și ajung la punctul în care este necesar „să se treacă la concret”, se alătură obiecțiilor guvernului de la Paris.

Fără îndoială, de la Roma la Haga, trecînd prin Bonn, Bruxelles și Luxemburg, Harold Wilson și George Brown au ascultat cu plăcere declarațiile despre imperativul prezenței britanice, însoțit uneori de pancarte încurajatoare, cum s-a întîmplat la aeroportul din Ciampino. Pretutîndeni, însă, ei regăseau și obiecțiunile, toate obiecțiunile, ridicate la Paris.

Poate, numai în Olanda nu. Căci Haga, pentru motive în același timp economice și politice, dorește neapărat să vadă Londra la masa Europei comunitare. Motive economice, datorită legăturilor de interese anglo-americanoo-landeze, în special în marile complexe Royal Dutch-Shell, Unilever și Philips. Motive politice, deoarece Olanda crede

că Republica federală, cu ajutorul cooperării franco-vest-germane, va domina Europa „celor șase”.

Din această cauză, conducătorii Olandei au reproșat lui Harold Wilson și George Brown de a-și fi prezentat prost dosarul, de a fi „pledat” excesiv — ceea ce a scos prea mult în evidență dificultățile — și i-au sfătuit ca pînă la urmă să subscrie necondiționat la tratatul de la Roma, cu singura rezervă a unei perioade tranzitorii de „adaptare”. Întrucît tratatul prevede un scrutin majoritar pe termen scurt, ar fi atunci posibil pentru Anglia — s-a arătat la Haga — să provoace o reformă a acestuia din „interior”, grație voturilor „celor mici” și, în anumite cazuri, a unuia sau altuia dintre „mari”, R.F.G. sau Italia.

Deocamdată nu poate acosta...
(Din The Christian Science Monitor,
Boston)

Ce se poate spune însă despre obstacolele pur britanice ? Nici acestea nu lipsesc. Punînd în gardă pe primul ministru împotriva atitudinii „rebelilor” laburiști, *Financial Times* susținea că „Wilson trebuie să știe acum că întocmai cum presiunile exercitate în interiorul partidului conservator împotriva participării britanice la Piața comună au contribuit — printr-o înăsprire a condițiilor engleze — la eșecul tentativei de adeziune a guvernului Macmillan, actuala încercare ar putea provoca în același fel un eșec dacă guvernul va folosi în mod neîndemînic cărțile de care dispune”.

Această mărturisire, a cărei lumină crudă privind „înăsprirea engleză” justifică faimosul „nu” al generalului de Gaulle în 1963, dă la iveală de asemenea opoziția unei părți importante a laburiștilor ; ea se îmbină cu altă opoziție, aceea a unei părți dintre conservatori, care duc campanie în *Daily Express* împotriva reinnoirii candidaturii britanice la C.E.E.

reflector

"DINCOLO DE FAȚADA MICII EUROPE"

Sub acest titlu, ziarul „Izvestia” publică un articol consacrat Pieței comune. «Existența grupărilor închise — scrie „Izvestia” — împiedică în mod obiectiv dezvoltarea adevăratei colaborări europene multilaterale, capabile să asigure baze trainice ale păcii și securității. La temelia creării C.E.E. a stat tendința de a adânci scindarea Europei, de a opune unele state altora, de a împiedica normalizarea relațiilor între țările din Est și din Vest. Inițiatorii Pieței comune au urmărit să construiască în primul rând un fel de fundament economic al Blocului atlantic. La rîndul lor, S.U.A. au considerat C.E.E. ca un instrument important al politicii „războiului rece”, ca un mijloc de scindare a Europei și de agravare a încordării pe continent ceea ce, potrivit calculelor Washingtonului, trebuia să intensifice dependența țărilor vest-europene de S.U.A..

Născută sub semnul unor contradicții acute, Piața comună a cunoscut în toți acești 10 ani o atmosferă de divergențe și litigii neîntrerupte, care au luat adesea caracterul unor conflicte deschise.

În ce privește rezultatele politice, miza pusă pe integrarea politică „a celor șase” nu a fost justificată. Un rol important l-a jucat în această privință poziția fermă pe care s-a situat Franța. Nici alți parteneri nu ard de dorința de a se dizolva într-o mică Europă integrată.

Subliniind că largirea comerțului constituie o condiție principală a însănătoșirii situației internaționale, autorul articolului arată: «Gruparea închisă a „celor șase” nu a ușurat, ci a îngreunat dezvoltarea colaborării economice europene și a comerțului. Piața comună, care s-a izolat de alte țări, a produs sciziuni chiar înăuntrul Europei occidentale și a determinat apariția unei noi grupări închise — Asociația europeană a liberului schimb. Și dacă viața îi obligă totuși pe membrii Pieței comune să lărgască treptat relațiile dintre Vestul și Estul continentului, este vădit că ei procedează astfel în pofida telurilor pe care și le-au propus autorii Tratatului de la Roma».

UN RAPORT AL COMISIEI HALLSTEIN

Comisia Hallstein a dat recent publicității un raport asupra folosirii brațelor de muncă în cele șase țări membre ale Pieței comune. Concluziile acestui document arată că, în acest domeniu, în cursul anului 1966 s-a produs o „deteriorare a situației”, față de anul precedent. Mai pronunțate s-au arătat a fi reducerile numărului de posturi de funcționari și muncitori în țările Benelux-ului, în special în Olanda. Perspectivile de viitor sînt negative — adaugă raportul. „În Olanda, de pildă, nevoile suplimentare de brațe de muncă vor fi, pentru prima dată de mulți ani încoace, inferioare cifrei ofertelor și numărul șomerilor ar putea marca o nouă creștere. În Belgia, o diminuare corespunzătoare a disponibilităților în industrie este de asemenea posibilă și o sporire a șomajului e probabilă într-un ritm cel puțin tot atît de rapid ca și anul 1966”.

Raportul comisiei preconizează planuri de „readaptare și mobilitate profesională și geografică a muncitorilor șomeri sau amenințați cu șomajul”.

EPILOG LA CARIERA UNOR GENERALI

După dezbateri care au durat trei zile, la Quito, Adunarea națională constituată a aprobat suspendarea dreptului de cetățenie, pe timp de trei ani, generalilor Ramón Castro Jijón, Luis Cabrera Sevilla, Marcos Gándara Enriquez și Guillermo Freile Posso, principalii membri ai juntei militare care a condus Ecuadorul de la 11 iulie 1963 pînă la 29 martie 1966. Cei patru generali au fost acuzați de a fi deturdat fonduri publice și de represii împotriva presei și a universităților. Propunerea a fost făcută de deputatul Carlos Arosemena, președintele înălțat de la putere de juntă, în 1963.

NEW YORK Herald Tribune The Washington Post

Nr. 26 184

Walter LIPPMANN

RĂMAS BUN DE LA WASHINGTON

Cu prilejul primirii primului premiu anual al Clubului Orașenesc Federal (Federal City Club) din Washington, WALTER LIPPMANN a rostit următorul discurs:

Mă tem că Consiliul Guvernatorilor a fost, într-o oarecare măsură, părtinitor față de mine deoarece știa că plec din Washington. Mi s-a spus că se așteaptă ca astă seară să vorbesc, dar nu prea mult, și de aceea am încercat să elaborez un fel de cuvîntare de rămas bun.

Trebuie să încep prin a dezminți cîteva zvonuri false. Primul este că aș fugi de clopotele Catedralei Naționale, situată exact peste drum de locuința mea. Este adevărat că aceste clopote au fost instalate la un metru și ceva distanță de masa mea de lucru. Este, de asemenea, adevărat că fetele de la Școala Catedralei Naționale au mare nevoie să învețe meseria de clopotari și pot confirma că fac exerciții aproape într-una. Dar nu de aceea părăsesc Washingtonul. De fapt, mă mut într-un apartament din New York situat aproape alături de cel mai solicitat post de pompieri din oraș.

Trebuie să dezminț și un alt zvon. S-a spus că mă mut deoarece nu mă mai aflu în apropiere de tronul principelui și nu mai sînt în grațiile lui. O viață întreagă de gazetărie m-a convins, cu multă vreme în urmă, că un ziarist trebuie să se țină la o distanță apreciabilă de șeful statului nostru. Aș fi vrut să înscriu pe poarta Clubului Național al Presei următoarea frază: „Nu vă încredeți în principii”.

Motivul adevărat pentru care mă mut este realitatea, din păcate nu zvonul, că timpul trece. Mi-am dat seama că o schimbare și un nou început sînt un lucru bun pentru un om în vîrstă. Mișcarea este singurul remediu cunoscut împotriva stabilirii definitive în mormînt. Este singurul remediu împotriva muncii rutiniere și împotriva muncii rutiniere pe care o faci din ce în ce mai puțin bine.

Pînă în 1938 locuiam la New York, îmi scriam articolele acolo și veneam din cînd în cînd la Washington pentru a discuta cu un ministru, un expert, un membru al Congresului sau un ambasador. Înainte de marea criză din 1929 și în primii ani ai New Deal-ului lui Franklin Roosevelt, New Yorkul era o sursă mult mai bună de informații interne și externe decît Washingtonul. Economia americană era mai mult sau mai puțin guvernată și condusă de bancherii și directorii de corporații care își aveau birourile la New York și New Yorkul era, de asemenea, centrul internațional de comunicații al S.U.A.

La jumătatea deceniului 1930—1940, Franklin Roosevelt a reușit să facă din Washington adevărata capitală a S.U.A. Acest lucru s-a referit mai întîi la problemele noastre interne. Roosevelt a deplasat centrul conducător al economiei americane din Wall Street în Pennsylvania-Avenue. Washingtonul a devenit centrul politic al sistemului federal.

În deceniile următoare, în cursul războiului mondial, al războiului coreean și al războiului rece, oricine dorea să comenteze problemele interne și internaționale trebuia să păstreze o strînsă legătură cu Washingtonul. Timp de aproape 20 de ani — cam din 1938, cînd intențiile lui Hitler au devenit evidente, pînă prin 1958, cînd redresarea europeană era foarte înaintată — Statele Unite s-au transformat într-un mod uimitor.

De la sfîrșitul deceniului al șaselea, problema primordială a fost, după părerea mea, cît de repede va reuși poporul american să-și dea seama că superioritatea postbelică... este, în mod firesc, temporară; că pentru americani problema esențială este cum să se adapteze cu înțelepciune, abilitate și în mod constructiv la realitatea puterii, la recunoașterea faptului că nu putem și nu trebuie să dorim a fi atotștiutori, atotcompetenți, atotputernici; că nu sîntem conducătorul omenirii și nu sîntem poliștii globului.

Azi, poporul nostru este dezbinat și conducătorii lui sînt divizați în privința următoarei probleme fundamentale: trebuie oare Statele Unite să acționeze pe baza postulatului că sînt gardianul lumii chiar dacă acționează singure și din proprie inițiativă pe toate continentele, în Asia, Africa și America Latină? Trebuie să presupunem oare că problema deceniului al șaptelea se aseamănă cu cea a deceniului al cincilea?

Eu unul nu cred că lumea din deceniul al șaptelea se aseamănă cu lumea din deceniul al cincilea. Nu reușesc să găsesc motive convingătoare pentru a considera că ceea ce facem în Vietnam și în restul Indochinei este o replică sau o continuare a celor petrecute la sfîrșitul celui de al doilea război mondial în 1945. Cred că sîntem induși în eroare de analogii istorice false și că prin aceste analogii se face încercarea de a permanentiza superioritatea temporară de care am beneficiat la sfîrșitul celui de al doilea război mondial.

După părerea mea, poporul nostru nu împărtășește aceste iluzii periculoase de omnipotență. La sfîrșitul deceniului al șaselea, mai precis o dată cu venirea la putere a lui John F. Kennedy, poporul american a ajuns să recunoască

faptul că dezvoltarea, reconstrucția și reforma S.U.A. au fost împiedicate în cursul acestui secol de o serie de războaie și că progresul intern al S.U.A. trebuie să redevină o preocupare urgentă și imperioasă. După asasinarea lui John F. Kennedy, țara a ajuns să aibă un președinte care își câștigase experiența și își dobândise pregătirea în viața internă americană obișnuită. La sfârșitul anului 1963, situația internațională se liniștise. Războiul rece trecuse de punctul primejdios. Statele Unite aveau un președinte care, din întâmplare, era mult mai pregătit pentru o politică externă liniștită decît pentru una activă. În același timp, deveneau presante problemele noastre interne neglijate și țara avea nevoie de un președinte care să știe cum să folosească sistemul politic american pentru a face față problemelor interne urgente.

Johnson și-a desfășurat triumfala campanie electorală din 1964 pe baza acestor două teme: vom sta liniștiți, nu ne vom angaja în străinătate și vom îndrepta, reforma și reconstrui în țară. El a declarat poporului, care l-a crezut, că nu-l va implica într-un război în Asia; a declarat, de asemenea, că se va ocupa de problemele noastre interne.

Nu voi încerca să vă descriu pe larg ce s-a întâmplat, de fapt, ca urmare a cîștigării de 180 de grade în raport cu promisiunile electorale din 1964. Dar nu pot să nu declar că o schimbare de poziție atât de radicală și violentă va afecta în mod serios țara. Nu-mi pierd încrederea. Nu mă îndoiesc că, în cele din urmă, vom găsi o cale de ieșire din consecințele hotărîrilor cruciale care au schimbat orientarea stabilită în alegerile din 1964.

Dv., care rămîneți în apropierea surselor de putere și a centrului unde se iau hotărîri, veți avea multe de făcut pentru ca nava statului să-și îndrepte cursul și să navigheze din nou pe ruta justă. Cit despre mine îmi voi da, în continuare, mica mea contribuție, bucurîndu-mă de avantajul unei oarecari distanțe față de amănuntele cotidiene.

N. A. T. O. — GRIJI DE PRIMĂVARĂ

SPRE DEOSEBIRE de omologii lor din Asia de sud-est, generalii americani din Europa nu conduc operațiuni militare. Dar, cum s-ar spune, griji au cu carul. În ultimul timp le-a mai căzut pe cap o nouă grijă: organizarea de festivități cu prilejul evacuării din Franța a trupelor, bazelor, statelor majore și altor obiective militare străine. În legătură cu aceasta, se ridică probleme care nu sînt de loc simple.

În primul rînd trebuie respectat termenul stabilit de Paris. Și, deși el expiră la 1 aprilie, cererea amfitrioniilor de a le elibera casa a fost formulată într-o formă atît de categorică încît orice glumă de 1 aprilie din partea musafirilor, care au zăbovit atît de mult, este cu totul exclusă.

În al doilea rînd, trebuie căutate noi locuri de staționare pentru trupele americane și cele ale N.A.T.O., precum și pentru comandamentele respective. Cîteva țări membre ale blocului nord-atlantic, cum ar fi Belgia, R.F.G., Anglia, Olanda, au consimțit să le adăpostească.

După cum se subliniază, însă, în cercurile conducătoare ale N.A.T.O., aceste țări nu sînt în stare să închidă breșa din planurile strategice ale blocului, produsă de părăsirea lui de către Franța. Întreaga infrastructură a N.A.T.O. din Europa occidentală s-a pomenit împărțită în două. Și nu se știe dacă avioanele americane și cele

ale altor țări vor obține dreptul de a folosi spațiul aerian francez. Prin urmare, se naște o altă întrebare și anume — cum vor putea fi planificate de acum înainte faimoasele operațiuni „Big lift” pentru transportarea unor mari contingente de forțe terestre de către aviația S.U.A. din Europa?

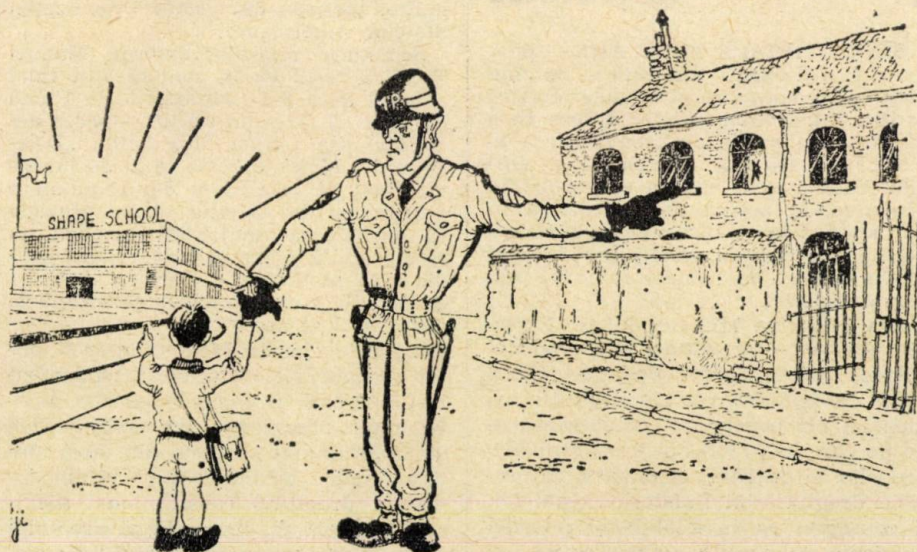
În afară de aceasta, blocul militar occidental va fi privat în Franța de multe baze, poligoane, centre de aprovizionare, centre de comandă, linii de telecomunicații. Dar mai sînt și alte probleme care îi frămîntă mult pe strategii de dincolo de ocean. Generalul E. Wheeler, președintele Comitetului mixt al șefilor de stat major din S.U.A., subliniază că, în urma pierderii de către alianța atlantică a forțelor navale franceze, „se produce un gol... în partea vestică a Mării Mediterane și la porțile Gibraltarului”.

În străduința de a adapta organizația lor militară la condițiile noi care s-au creat în Europa, conducători N.A.T.O. și-au îndreptat privirile spre Pirinei. S-a ținut, totodată, seama, firește de faptul că dictatorii de la Madrid și Lisabona sînt dispuși să negocieze pămîntul spaniol și portughez. Și iată că din arhivele statului major al N.A.T.O. a fost scos la lumină proiectul prăfuit al creării așa-zisului comandament Ibero-Atlantic („Iberlant”), elaborat încă în deceniul 1950—1960.

Potrivit aprecierii ziarului parizian *Combat*, acest proiect are drept scop „să dezvolte infrastructura și posibilitățile strategice ale Uniunii atlantice”. Comandamentul Ibero-Atlantic, avînd statul său major și baza principală la San-Juliao (în apropiere de Lisabona), urmează „să asigure controlul și supravegherea” asupra unei zone de operațiuni ocupînd o suprafață de 650 km², situată între țărmul Peninsulei Iberice, insulele Azore și Tropicul Racului. În cercurile N.A.T.O. se crede că noul comandament, a cărui bază de luptă o formează aviația marină, va putea nu numai să asigure dominația asupra „porților Gibraltarului”, ci să și înlesnească îndeplinirea altor măsuri militare importante, inclusiv a operațiunilor „Big lift”. Nu întîmplător a fost numit comandant al „Iberlantului” amiralul Miller, reprezentantul Pentagonului. Dar grijile din această primăvară ale strategilor atlantici nu pot fi înlăturate numai prin umplerea „golurilor strategice”. În legătură cu noua dislocare a trupelor din Occident, circulă zvonuri insistente cu privire la inevitabilitatea reorganizării structurii comandamentului N.A.T.O. din Europa. Se prevăd, de altfel, importante schimbări în rîndurile generalilor și amiralilor; se pare că s-au luat deja hotărîri corespunzătoare, care nu au fost încă anunțate oficial, „pentru a nu-i supăra pe parteneri”.

Încercările de a adapta N.A.T.O. la noile condiții nu schimbă însă caracterul agresiv ale acestei organizații.

V. PUSTOV
A. LEONTIEV

Guvernul belgian a fost solicitat să contribuie cu 2 milioane dolari la construcția unor școli pentru copiii personalului militar al N.A.T.O. Cetățenii din orașul Mons au protestat împotriva acestei cereri răspîndind manifeste cu acest desen, care avea următoarea explicație: „Nu, micule belgian, școala noastră e cealaltă!”

THE CHRISTIAN SCIENCE MONITOR

Nr. 98

BOSTON

O URIAȘĂ RISIPĂ

ÎN TIMPUL NECESAR unui cititor pentru a parcurge această pagină de ziar, războiul din Vietnam îi va costa pe contribuabilii americani aproximativ încă 3 000 000 dolari. Ce capătă în schimb banilor lor? Apărarea civilizației? Preîntâmpinarea unui război mult mai costisitor pe viitor? Un impas? O participare la un nou gen de colonialism?

Iată întrebările care se ivesc zi de zi, pe măsură ce diplomații evaluează efectele acestui război.

A socoti costul războiului în raport cu unitatea de timp de citit poate să pară un lucru fără importanță. Dar suma de 3 000 000 dolari menționată mai sus ar permite să se asigure cîte o ceașcă de lapte pentru 300 de milioane de copii.

În prezent, războiul consumă, în ce privește partea americană, capital în ritmul de 2—2,5 miliarde de dolari lunar. Alocăția de anul acesta a Washingtonului este de 22 800 000 000 de dolari. Mulți bănuiesc că s-ar putea ca ea să atingă mai mult de 30 miliarde de dolari.

Chiar și acceptînd o cifră mai scăzută, costul războiului — numai de la escaladarea din Golful Tonkinului (care s-a produs la jumătatea anului 1964) — a atins pînă acum aproape 48 miliarde dolari.

Lăsînd la o parte argumentele morale și sentimentale, e ușor de înțeles de ce această statistică rece reprezintă un element central al îngrijorării resimțite de comunitatea mondială în legătură cu Vietnamul.

Se poate ușor imagina ce ar reprezenta aceste miliarde transformate în fabrici de îngrășăminte, drumuri, școli, sisteme de irigație și școli tehnice.

Și nu am ajuns încă la capăt. Africani, latino-americani și mulți vest-europeni — țări neutre sau chiar pro-americane — se cutremură atunci cînd se ridică vâlul asupra eventualului cost al războiului pe viitor, dacă nu i se va pune capăt repede. Dacă unul din pronosticurile Pentagonului se dovedește a fi just, s-ar putea ca pentru un război distrugător în jumătatea unei țări situate în Asia de sud-est, să se cheltuiască 100—150 miliarde de dolari.

Nu este nevoie de multă imaginație pentru a înțelege de ce războiul din Vietnam este extrem de nepopular într-o mare parte a comunității mondiale. Într-o lume amenințată de insuficiența alimentelor, de reducerea capitalului de investiții pe cap de locuitor în țările mai sărace și de instabilitatea cîștigurilor de pe urma economiilor bazate pe monocultură — războiul nu poate să nu apară drept o risipă uriașă.

Earl FOELL

Un contrast tipic al orașelor sud-americane: favele, cartiere mizere, în umbra marilor blocuri

CUADERNOS AMERICANOS CIUDAD DE MEXICO

O. S. A. ȘI INTERESELE NAȚIONALE

SÎNT APROAPE 20 DE ANI — pentru a fi mai exacti, din 1948 — de cînd Mexicul promovează și depune eforturi pentru construirea bazelor a ceea ce a căpătat denumirea de „conviețuirea americană”. Sarcină anevoioasă și dificilă. Dificultatea constă și constă în gruparea, în aceeași organizație, a unor state diferite din punct de vedere politic și economic, unele dezvoltate și altele excesiv de rămase în urmă sub aceste aspecte.

Din inițiativa Ministerului de Externe mexican — pe atunci sub conducerea lui Jaime Torres Bodet — Carta O.S.A. a oglindit vechile aspirații și idealuri ale popoarelor latino-americane pe care le-a inclus și transformat în propriile ei principii. A enunțat cu precizie drepturile și îndatoririle statelor, a consacrat ca inviolabile și interdependente principiile neintervenției și autodeterminării popoarelor, atît de scumpe Americii Latine. A lărgit cooperarea guvernamentală interamericană, extinzînd-o la sfera economică. Toate acestea au făcut parte totdeauna

din tezele tradiționale ale politicii externe mexicane.

(...) Mai tirziu, Luis Padilla Nervo, unul dintre cei mai remarcabili oameni politici mexicani, secretarul Ministerului de Externe, în prezent judecător la Curtea Internațională de Justiție, a reluat aceste teze mexicane în următorii termeni: „Regimul politic, organizarea economică și socială a popoarelor aparțin jurisdicției interne a statului și nu pot fi obiectul vreunei intervenții directe sau indirecte, individuale sau colective, din partea uneia sau a mai multor țări sau din partea Organizației Statelor Americane”.

Secretarul relațiilor externe, Manuel Tello, a cerut ca în comunicatul final al celei de-a 8-a reuniuni de la Punta del Este să fie cuprinsă următoarea declarație din partea Mexicului: „Delegația din Mexic dorește ca în documentul final al celei de-a 8-a reuniuni a miniștrilor de externe să se prevadă că excluderea unui stat membru nu este posibilă din punct de vedere juridic fără modificarea Cartei O.S.A., în conformitate cu procedura prevăzută de articolul 3 al acesteia”.

(...) Este clar că Mexicul n-ar fi putut accepta niciodată un amendament la Cartă care ar exclude un stat american din organizație din cauza formei de guvernămînt. Aceasta din două motive simple: primul face parte din domeniul dreptului constituțional mexican, iar celălalt din acela al dreptului internațional american. Constituția politică a Statelor Unite Mexicane prevede că poporul are dreptul inalienabil de a schimba sau modifica forma de guvernămînt, iar Carta O.S.A. stipulează că „nici un stat sau grup de state nu

au dreptul să intervină direct sau indirect, indiferent care ar fi motivul, în treburile interne sau externe ale vreunui alt stat".

(...) Atunci când trupele intervenționiste, care au călcat în picioare suveranitatea Republicii Dominicane, au etalat pe căștile lor inițialele O.S.A., aceasta și-a pierdut prestigiul în fața întregii opinii a popoarelor latino-americane. Mexicul s-a văzut obligat să condamne această lovitură flagrantă — dată nu numai unei republici surori, ci întregii conviețuirii din America; au condamnat-o, cu toată fermitatea, președintele Gustavo Diaz Ordaz și ambasadorul său la O.S.A., expertul diplomatic mexican Rafael de la Pena.

Recent, un ambasador nord-american a susținut, împotriva oricărei logici, aberația și absurditatea că intervenția ar fi o formă corespunzătoare de consolidare a suveranității și autodeținerii popoarelor pe continentul nostru. Dacă această teză lipsită de răspundere ar triumfa, O.S.A. ar fi distrusă pentru totdeauna și s-ar transforma, așa cum apreciază unii, într-o anexă a Departamentului Coloniilor din America al Statelor Unite.

(...) În prezent, apare un pericol în plus: acela de a transforma O.S.A. într-o forță polițienească interamericană, pentru a înăbuși mișcările sau revoltele ce își au originea în nedreptatea socială în care se zbate majoritatea țărilor din America Centrală și America de Sud. Dacă ar fi creată această forță polițienească cu numele de „Forța interamericană pentru Pace”, ea n-ar fi altceva decât o armată formată din soldați latino-americani aparținând diferitelor dictaturi militare și la ordinele unor ofițeri nord-americani, care s-ar deda la reprimarea oricărei încercări de a schimba statu-quo-ul din America Latină.

Guvernul președintelui Diaz Ordaz a făcut cunoscut cu toată claritatea că Mexicul nu va fi dispus să trimită contingente armate pentru această proiectată forță interamericană. În realitate, armata mexicană își are rădăcinile înfipte adânc în rîndurile poporului și nu se va preta de a fi folosită la reprimarea revoluțiilor populare din America Latină. Nici un guvern mexican, păstrînd de patriotism, nu se va hotărî să schimbe funcțiile armatei mexicane, care constau în a fi apărătorul suveranității noastre naționale.

Eșecul total sau învierea posibilă a O.S.A. depinde, în primul rînd, de politica pe care S.U.A. o vor urma față de America Latină și de comportarea lor în cadrul acestui organism regional. Dacă S.U.A. vor promova o politică intervenționistă trimițînd trupe în regiune, cum a fost cazul la Santo Domingo, unicul lucru pe care-l vor obține, în perspectivă, este transformarea Americii Latine într-un imens Vietnam. Dacă, dimpotrivă, ele se vor abține de a interveni în domeniul politic și vor respecta regimurile din America Latină, dacă ele vor colabora pentru ca, pe tărîm economic și social, să se obțină un progres, să se realizeze reformele agrare și fiscale necesare instituirii dreptății sociale în America Latină, atunci se va realiza o conviețuire americană stabilă.

Janvier RONDERO

Jean Bedel BOKASSA

Președintele
Republicii Africa Centrală

În ultima zi a anului 1965, la Bangui, capitala Republicii Africa Centrală, s-a produs o lovitură de stat care a înlocuit regimul președintelui David Dacko. În fruntea noii conduceri se află colonelul Bokassa.

Jean Bedel Bokassa s-a născut în anul 1921. În urma studiilor făcute la câteva școli de misionari, urma să devină seminarist, dar în anul 1939 s-a angajat în armata franceză. În momentul dobîndirii independenței, la 14 august 1960, a fost chemat la Bangui și numit șef al cabinetului militar al președintelui David Dacko, funcție în care s-a ocupat de organizarea armatei noului stat. La 1 ianuarie 1963 a fost numit șef al statului major al apărării naționale.

Răsturnarea regimului instaurat de președintele David Dacko, prin lovitură de stat de la 31 decembrie 1965, s-a produs, după cum arată observatorii politici, în contextul unor serioase dificultăți economice, al abuzurilor administrației de stat și al nemulțumirilor provocate de unele măsuri luate împotriva armatei.

În primele zile după răsturnarea vechiului regim, noul șef suprem al Re-

publicii, colonelul Bokassa, a subliniat că lovitură de forță se îndreaptă nu atât împotriva lui Dacko personal ci, mai ales, împotriva unor membri ai fostului guvern. Cu toate acestea, fostul președinte a fost pus sub supraveghere, împreună cu majoritatea membrilor cabinetului său. Adunarea Națională a fost dizolvată pînă la noi alegeri. Partidul de guvernămînt „Mișcarea evoluției sociale din Africa” a fost menținut.

În perioada care a trecut de la preluarea puterii, noul regim a trecut la reorganizarea aparatului administrativ și la elaborarea unei noi constituții.

În programul său, noul guvern și-a propus canalizarea tuturor eforturilor spre construcția de drumuri, ridicarea unor întreprinderi industriale și, mai ales, spre dezvoltarea agriculturii, principală ramură economică a țării. Guvernul a adoptat unele măsuri pentru formarea de cadre necesare dezvoltării țării. În ceea ce privește politica externă, colonelul Bokassa a declarat că va respecta toate acordurile încheiate de predecesorul său cu celelalte țări.

A. M.

fișier

Al V-lea Congres al Organizației Meteorologice Mondiale

Între 3 și 28 aprilie se vor desfășura la Geneva lucrările Congresului al V-lea al Organizației Meteorologice Mondiale (O.M.M.). Delegația țării noastre la Congres este condusă de profesorul Constantin Sorodoc, reprezentantul permanent al României la O.M.M.

Congresul urmează să dezbată și să adopte hotărîri sau recomandări în probleme de o deosebită importanță pentru cooperarea statelor în domeniul meteorologiei. Anul acesta, în centrul atenției va sta planul de organizare a „Veghei Meteorologice Mondiale”.

Pentru a prevedea cu precizie și la timp starea vremii este absolut necesar să se cunoască situația exactă la un moment dat, să fie cristalizată o teorie permițînd stabilirea unei legături între starea actuală și cea viitoare și să se dispună de un echipament care să permită efectuarea calculului necesare cu rapiditatea dorită. Pornind de la aceste considerente, meteorologii au constatat că, actualmente, sînt încă în dezavantaj față de specialiștii care activează în alte domenii. Numai pentru previziunea de scurtă durată, între 12 și 24 de ore, meteorologul trebuie să cunoască starea atmosferei într-o zonă cu o rază de câteva mii de kilometri. Pentru previziunea de lungă durată, meteorologul are nevoie de observații într-o zonă cu mult mai extinsă. Colaborarea în domeniul meteorologiei apare astfel ca o necesitate pentru toate statele. Perfecționarea ei prin punerea la punct a „Veghei Meteorologice Mondiale” se impune de la sine. Măsurile prevăzute în sistemul „Veghei Meteorologice Mondiale” pe teritoriul fiecărui stat membru nu vor putea fi luate decît prin voința acestuia, iar aplicarea pe teritoriul național a recomandărilor O.M.M. privind „Veghea” aparține exclusiv guvernelor în cauză, prin serviciile lor meteorologice.

Congresul al V-lea al O.M.M. va pune un accent deosebit pe cooperarea în domeniul meteorologiei. Organizarea „Veghei Meteorologice” menționate mai sus nu este unicul exemplu ce poate fi dat. Se vor purta discuții asupra activităților de asistență tehnică a O.M.M., asupra participării ei la Programul Națiunilor Unite pentru dezvoltare și la alte programe de ajutor. Vor fi examinate, de asemenea, mijloacele proprii să favorizeze cercetarea meteorologică și formarea de personal meteorologic.

Avînd în vedere importanța acțiunii care se va întreprinde și faptul că ea se va desfășura pe scară internațională, este imperios necesar ca datele meteorologice rezultate să fie folosite exclusiv în scopuri pașnice și în interesul general, indiferent de metodele cu ajutorul cărora au fost obținute. Posibilitățile existente creează condiții ca fiecare țară, mare sau mică, să participe la un schimb larg de date meteorologice, în interesul fiecăreia în parte și al tuturor. De aceea, ajutorul dat de Organizație țărilor angajate în procesul dezvoltării lor economice și industriale, pentru îmbunătățirea sistemelor meteorologice naționale, este nu numai în folosul acestor țări, dar și în interesul general al tuturor membrilor Organizației.

Lucrările Congresului se vor desfășura, simultan, în ședințe plene și în comisii și subcomisii. Una dintre acestea, Comisia pentru probleme generale și juridice, va dezbate, în principal, proiectele de amendamente la Convenția O.M.M. și la Regulamentul General al Organizației și la revizuirea rezoluțiilor adoptate la congresele anterioare pentru a vedea în ce măsură au fost modificate sau anulate prin rezoluții adoptate la Congresul al V-lea.

Dan PLAIEȘU

CITITORII DESPRE „LUMEA”

Mircea Juravle și Vasile Molnar, București. Înregistrăm interesul dv. pentru articolele consacrate dezvoltării comerțului exterior al României, interes împărtășit și de numeroși alți cititori. Reținem de asemenea din scrisoarea dv. sugestia de a prezenta programele spațiale ale unor țări vest-europene ca Franța, Anglia, Italia. Celelalte propuneri nu se încadrează în profilul revistei noastre.

Gheorghe Cristea, Sebeș-Alba. După cum ați văzut, în nr. 13, coperta a II-a a fost consacrată — așa cum sugerați dv. — și cum s-a făcut de altfel în repetate rânduri — unor realizări ale științei mondiale.

În problema care vă interesează, acordul este practic general și ca atare ea poate fi considerată rezolvată.

Victor Duval, Bicăz. Am citit cu multă atenție analiza pe care o faceți diverselor propuneri publicate la „Poșta redacției” și, în linii mari, sintem de acord. Vom ține seama de sugestiile dv.

Dumitru B. Neagu, comuna Grindu, raionul Urziceni. Noi citim cu interes toate scrisorile adresate redacției, întrucât ele ne ajută să cunoaștem mai bine preferințele și punctele de vedere ale cititorilor noștri. De aceea nu vă temei că ne veți face „să ne pierdem timpul fără rost” ci comunicați-ne fără reticente observațiile, precum și eventualele dv. întrebări.

E. Castel, Ploiești. Am primit scrisoarea dv. cu o inexplicabilă întârziere. Între timp, după cum ați constatat desigur și dv., au fost eliminate din revistă rubricile a căror publicare o considerăm ca necorespunzând unei utilități reale.

În ceea ce privește textele și clișeele de pe copertele 3-4, ele n-au obiectivele presupuse de dv. ci reprezintă reclame comerciale ale unor întreprinderi producătoare.

Paolo Faiola, Roma. Am citit cu plăcere aprecierile dv. despre „stilul modern și plin de vivacitate” al revistei noastre. Considerând binevenită sugestia dv. de a publica un articol consacrat stadiului actual al relațiilor româno-italiene, vă atragem atenția asupra corespondenței „O vizită utilă”, apărută în „Lumea” nr. 13.

Gh. Zorin, Suceava. Sporirea numărului paginilor revistei nu intră, pentru moment, în vederea noastră. Ne-am notat propunerea dv. pentru rubrica „Reportaj pe glob”.

E. Victor, Craiova. Notăm propunerea dv. de a publica periodic în revistă titluri de cărți din domeniul politic, istoric, geografic, economic, diplomatic, apărute recent sau aflate sub tipar.

Prof. Valeriu Lenghel, Tg. Lăpuș. Cei doi ambasadori nu au fost încă desemnați. Dintre propunerile dv. reținem cea care se referă la rubrica „Scriitori diplomați” precum și cele privind publicarea unor noi articole despre situația actuală a Pactului islamic.

Gh. Cososchi, Brașov. După părerea noastră, articolele publicate la rubrica „Pe urmele istoriei” răspund mai complet interesului cititorilor noștri pentru evenimentele istorice din trecut decât mica rubrică „Presă acum 50 de ani”, care nu putea să furnizeze decât scurte informații, nu întotdeauna semnificative.

George Zank, comuna Axente Sever, raionul Mediaș; Alexandru Andreescu, București; Filip Lăzărescu, Bacău. După cum am mai explicat, noi nu avem nici exemplare de rezervă, nici posibilitatea de a înlesni schimbul sau cumpărarea de reviste între cititori. Ca atare, pentru cei ce doresc să posede colecții complete ale revistei „Lumea”, singura soluție rămâne abonamentul.

BOLIVIA ȘI IEȘIREA LA MARE

Din articolul „Vor fi 20?” („Lumea” nr. 10), am aflat că președintele Boliviei va lipsi probabil de la conferința O.S.A., nemulțumit că nu s-a abordat problema accesului țării sale la porturile oceanice. Într-un ziar de zilele trecute am citit că Bolivia pune problema unei ieșiri la mare.

Iată cum stau lucrurile din punct de vedere istoric:

Pînă în anul 1879, Bolivia avea ieșire la Oceanul Pacific prin stăpînirea a două provincii bogate în zăcăminte de salpetru și anume Tarapaca și Antofagasta. Printr-un tratat încheiat în 1866, care fixa frontierele dintre Chile și Bolivia, a fost recunoscută suveranitatea Boliviei asupra acestor provincii și s-a convenit ca veniturile rezultate de pe urma exportului de salpetru, exploatat de societăți chilene, să fie împărțite între cele două țări. Dar Bolivia nu vedea cu ochi buni faptul că chilienii exploatau teritorii aflate sub suveranitatea sa și, pînă la urmă, neînțelegerile iscate de pe urma exploatarea salpetrului au culminat cu un război cunoscut în istorie sub numele de „Războiul Pacificului”. Început în 1879, conflictul s-a terminat în 1883. Alături de Bolivia a intrat în război și Peru, care avea de asemenea litigii cu unele societăți chilene în problema salpetrului. Armata chiliană a învins însă în Bolivia, apoi Peru.

Prin tratatul de pace impus de învingători și încheiat în 1883, învinșii au pierdut teritoriul întins. O dată cu cele două provincii Bolivia a pierdut și ieșirea la Oceanul Pacific. Situația a rămas neschimbată pînă în 1929 cînd, în urma unor tratative, Chile s-a oferit să construiască pentru Bolivia, în schimbul celor două provincii, o cale ferată care să lege capitala Boliviei, La Paz, de orașul Anca, port chilian la Pacific.

Se pare însă că Bolivia nu se împacă cu situația existentă și dorește să capete din nou ieșirea la mare pierdută acum 80 de ani.

Desideriu MACH
Cîmpia Turzii

PRIMELE NAVE ROMÂNEȘTI ÎN APE STRĂINE

Victor Cazacu, Galați. Din datele publicate de Direcția generală a navigației civile, reiese că în prezent navele comerciale românești fac escale în 200 de porturi din peste 50 de țări. În 1895, anul înființării sale, Serviciul maritim român și-a inaugurat activitatea cu două vapoare — „Me-

teor”, pentru ruta Constanța — Constantinopol și „Medea”, pentru linia de mărfuri Dunăre — Arhipelag (Brăila-Constantinopol). Doi ani mai tîrziu — în 1897 — a fost înființată linia de mărfuri Brăila-Rotterdam, deservită de cinci cargouri: București, Dobrogea, Iași, Tr. Severin și Constanța. Cele cinci

1897. Inaugurarea vaporului „București”

cargouri transportau la Rotterdam grîne și cherestea și aduceau de acolo cărbuni pentru nevoile căilor ferate. În 1906 flota noastră comercială avea 12 vapoare de linie.

Vapoarele românești au început să efectueze curse transatlantice în anul 1915. Societatea maritimă „România” dispunea în vremea aceea de mai multe cargouri, între care „Jiul” și „Bistrița”. Aceste două nave au fost prinse de închiderea Dardanelor (1915) în Mediterana și nu s-au mai putut întoarce la Constanța. O societate engleză le-a angajat atunci pentru transporturi peste ocean, între Londra și marile porturi ale Americii de Sud. La 13 august 1915 „Jiul” atinge coasta de est a Braziliei, Ziarul „Fanfula”, apărut la Rio în aceeași zi, scria:

„Portul Rio de Janeiro a avut ocazia de a primi în apele sale, pentru prima oară, un vapor cu pavilion românesc — Jiul — al marii societăți de navigație „România”. Vaporul a plecat din Anglia încărcat cu cărbuni, avînd destinația Buenos Aires”.

Cele două vapoare au navigat multă vreme împreună, în apele Atlanticului, apoi s-au despărțit. Bistrița fiind angajată pentru transporturi de muniții la Arhanghelsk. La 11 octombrie 1916 a fost torpilat de un submarin german și scufundat în apele Oceanului Înghețat de Nord.

Primele noastre tancuri petroliere au fost: Barbu Știrbei (1912). Steaua Română (1914) și Oltenia (1928).

REPORTAJE DESPRE ȚĂRILE AFRICANE

Vasile Alexandru, Caracal. Despre organizarea politică, viața și tradițiile țărilor africane am scris în repetate rânduri la rubrica noastră „Reportaj pe glob”. În colecția noastră pe anul trecut puteți citi, între altele, „Prin Senegal” (nr. 2), „Prin Maroc, țara celor patru capitale” (nr. 4), „Marele Zimbabwe” (nr. 33), „Două noi state

independente — Botswana și Lesotho” (nr. 40), „Niger” (nr. 48). Ne-am notat dorința dv. de a citi mai multe articole și reportaje consacrate preocupărilor și activității tineretului din întreaga lume.

SISTEMUL ELECTORAL FRANCEZ

Vasile Chendea, Șomcuta Mare-Maramureș. Faptul că numărul mandatelor obținute de diversele partide politice în Adunarea Națională franceză nu este direct proporțional cu cel al voturilor întrunite de candidații lor se datorește unor caracteristici ale sistemului electoral, despre care am relatat cu alte prilejuri.

Unele dintre personalitățile politice care vă interesează au fost evocate la rubrica „Profil”. Cercetați colecțiile din anii precedenți.

Dr. V. Hărmăneanu, București. Nu există instituții de învățămînt superior cu profilul care vă interesează.

Emilia Neamțu, Timișoara. Vă mulțumim pentru sesizarea inexactității de ordin geografic care s-a strecurat în explicația fotografiei înfățișînd un aspect al expoziției de artă populară românească de la Cagliari. Reținem propunerea dv. de a consacra Sardiniei unul din viitoarele noastre reportaje pe glob.

Alexandru Motrojan, București. Întrucît scrisoarea dv. se referă la probleme care intră în raza de interes a televiziunii, am trimis-o celor ce se ocupă de ele.

Dumitru Ruxăndrescu, București. Grecia și Turcia fiind membre ale Pactului atlantic, răspunsul la întrebarea dv. este afirmativ.

Ioan Horvath, Timișoara. Despre ordinul cavalerilor de Malta s-a scris pe larg la „Poșta redacției” în nr. 51/1966.

Prof. Nicolae Cristea, comuna Vața de Jos, raionul Brad. În legătură cu prima dv. întrebare, vedeți precizarea publicată la „Poșta redacției” în nr. 11/1967. Despre comitetele O.N.U. în care acționează și România am scris la rubrica „Fișier” în nr. 41, 42, 43, 44/1964.

lumea

Săptămînal de politică externă
editat de Uniunea Ziaristilor din
Republica Socialistă România

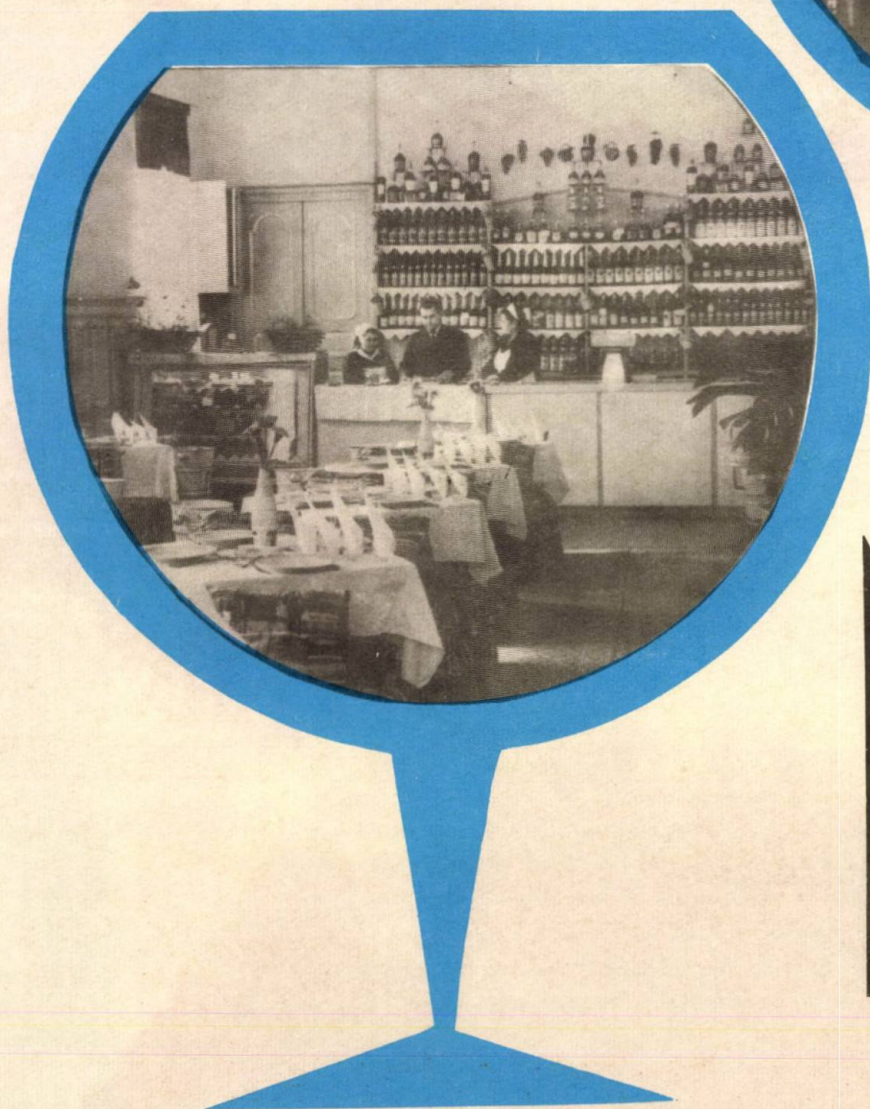
Redacția și administrația: București,
Piața Științei 1, Tel. 17.60.10

Tiparul executat la Combinatul
poligrafic „Cosa Științei”

TURIȘTI!

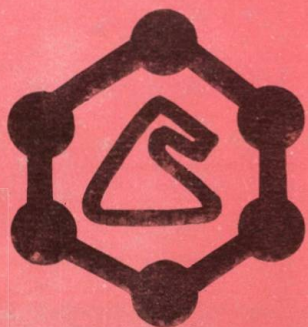
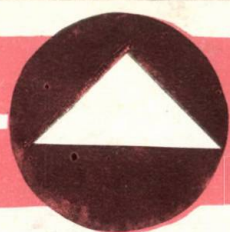
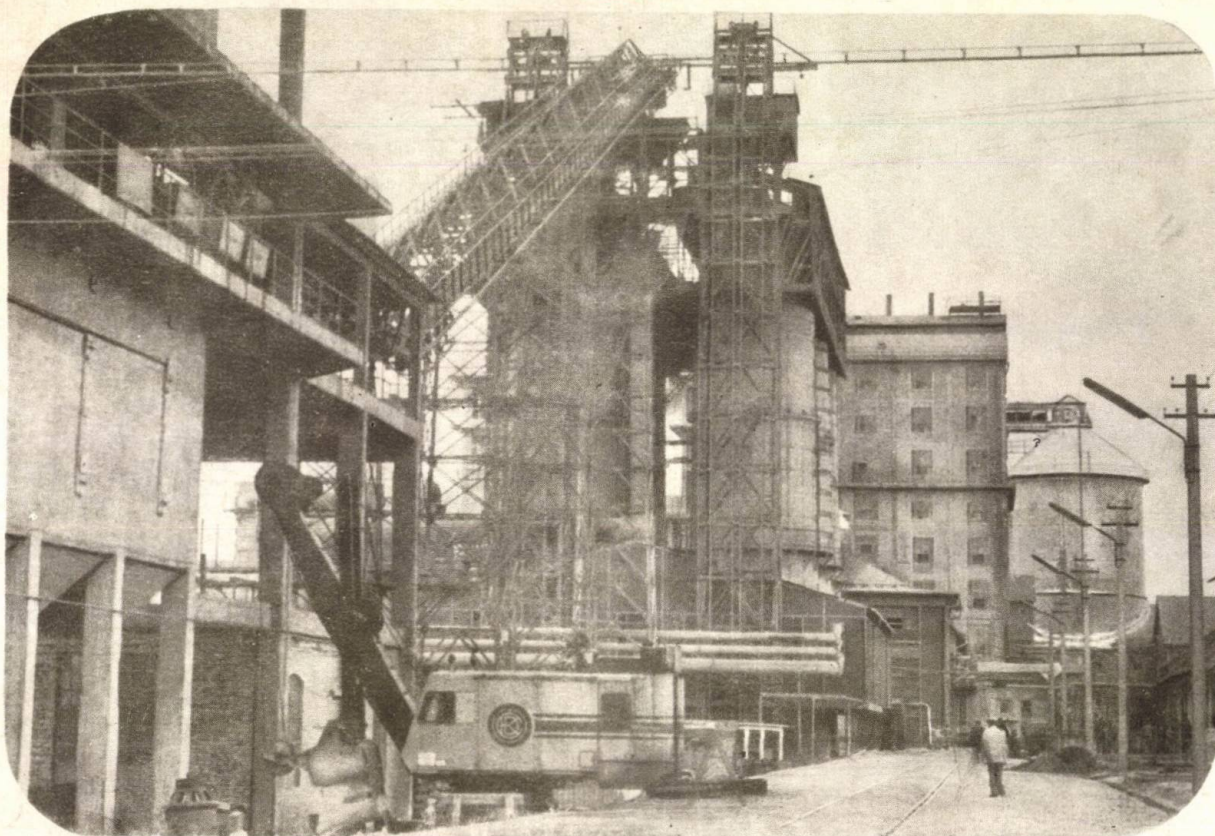
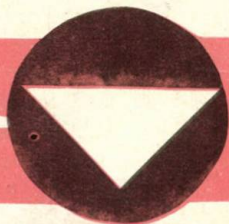
Mașazin universal
din Drăgășani

Restaurantul Podgoria
din Drăgășani

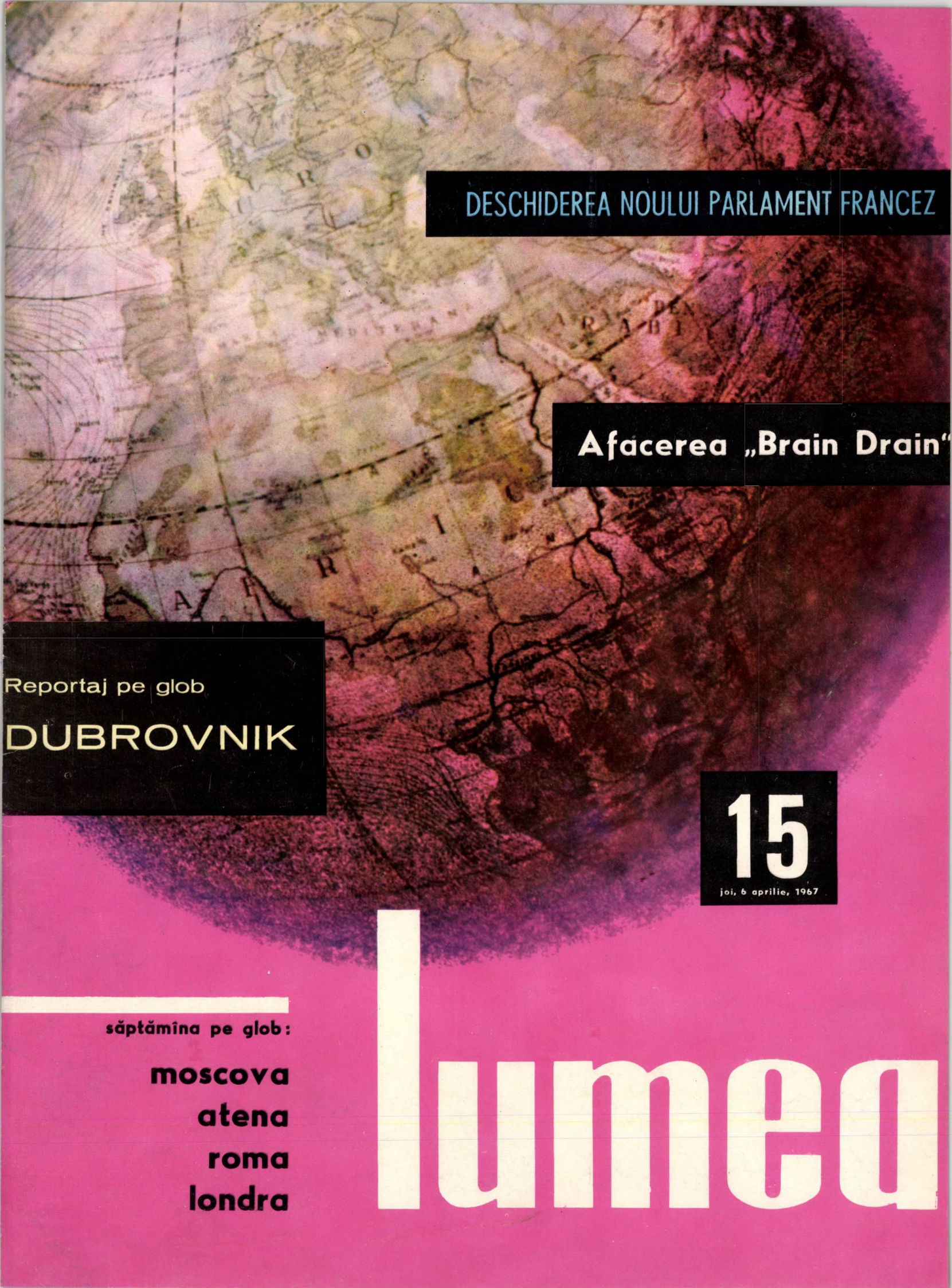
În trecere prin regiunea
Argeș, vizitați unitățile co-
merciale ale U.R.C.C. de pe
traseele turistice, care vă
oferă multiple posibilități de
recreare și aprovizionare.

UZINELE DE PRODUSE SODICE OCNA MUREȘ

produc:

• sodă calcinată calitate extra superioară • sodă calcinată calitate superioară • sodă grea • sodă caustică cal. I-a • sodă caustică cal. II-a • bicarbonat alimentar • bicarbonat farmaceutic • silicat de sodiu solid $\frac{1}{2}$ • silicat de sodiu solid $\frac{1}{3}$ • silicat de sodiu lichid $\frac{38}{40}$ • silicat de sodiu lichid $\frac{38}{60}$ • silicat de sodiu lichid tip C • silicat de sodiu lichid tip D • silicat de sodiu lichid tip E • ionosil 0,2—0,7 mm • clorură de calciu tehnică • clorură de calciu alimentară • oxid de magneziu tehnic • oxid de magneziu farmaceutic • carbonat de magneziu tehnic • carbonat de magneziu farmaceutic.

DESCHIDEREA NOULUI PARLAMENT FRANCEZ

Afacerea „Brain Drain“

Reportaj pe glob

DUBROVNIK

15

joi, 6 aprilie, 1967

săptămîna pe glob:

moscova

atena

roma

londra

lumea

Sofia. În capitala R. P. Bulgaria s-au desfășurat lucrările Congresului gospodăriilor agricole cooperative de muncă.

DIN ACTUALITATEA INTERNAȚIONALĂ

Palma de Majorca. Stindardele țărilor reprezentate la recenta sesiune de primăvară a Uniunii interparlamentare.

Cornwall. Elicoptere ale marinei britanice răspîdesc detergenți pentru a limita „marea neagră” provocată de petrolierul „Torrey Canyon”.

Oslo. Platforma „Vikingul oceanului” părăsește portul spre a întreprinde lucrări de foraj în Marea Nordului.

lumea

nr. 15 (180) — 6 aprilie 1967

sumar

MERSUL EVENIMENTELOR

2 Situația din Vietnam. — Actualitate politică din Turcia
Olanda, Chile. — Turneul lui Humphrey.

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

5 Paris — Noua Adunare Națională și-a început lucrările.
Georges Dascal
8 Moscova — Energii creatoare. *Silviu Podină*
13 Londra — Mărirea și decăderea cărbunelui britanic. *Liviu
Radescu*
15 Atena — Filmul formării noului guvern. *Constantin Ale-
xandroaie*

ARTICOLE

6 Probleme ale relațiilor dintre S.U.A. și Europa occidentală.
Silviu Brucan
10 „Panama-2”. De partea cui e timpul? Evoluții și tendințe
în relațiile interamericane. *Rodica Diplan și Anca Voican*
12 La Paz : „În următoarele 72 de ore...”. *Eugen Pop*
18 Cazul „Torrey Canyon”. *Mircea Ivănescu*
19 Scriitori diplomați : Chateaubriand. *Victor Torynopol*
31 Ziua mondială a sănătății. *C. Mihăilă*

REPORTAJ PE GLOB

16 Dubrovnik, intra et extra muros. *Sorin Mladoveanu*

FIȘIER

20—21 — Fenomenul „Brain Drain”. *Mihai Matei*
— Comerțul invizibil

CONTRAPUNCT

24 Civili de la Pentagon. *L. Sărățeanu*
Filantropia săracelor surori. *Nicolae Minei*
28 Ky n-a fost invitat. *Art Buchwald*

22—23 Captura cea mare (fragmente din cartea lui Christopher
Morris).
25—26 Dallas, noiembrie 1963.
— *William Manchester* : Bătălia cărții.
— *Merriman Smith* : Procurorul din New Orleans și dovezile
sale.

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

27—31 The New York Times, Le Monde, The Christian Science
Monitor, Die Welt, New York Herald Tribune, Jeune
Afrique, Le Monde diplomatique.

PROFIL

31 Houari Boumedienne, președintele Consiliului Național al
Revoluției din Algeria.

30 martie – 4 aprilie

Situația din Vietnam,

unde în ultima vreme s-a înregistrat o nouă etapă a escaladării americane, a făcut — săptămîna trecută — obiectul unor declarații oficiale ale secretarului general al O.N.U., U Thant. Marți 28 martie, secretarul general al O.N.U. a dat publicității un nou plan „în trei puncte” — acesta, după cum declara el, fiind o „adaptare a primului (său) plan” din 14 martie, remis părților în conflict, inclusiv Frontului Național de Eliberare — cu privire la încetarea acțiunilor militare și la unele propuneri pentru soluționarea problemei vietnameze.

Cu referire la știrile apărute în presa străină și comentînd propunerile secretarului general al O.N.U., un purtător de cuvînt al Ministerului Afacerilor Externe al R. D. Vietnam a făcut o serie de precizări: reafirmînd poziția în patru puncte a guvernului R.D. Vietnam și, în spiritul declarației în cinci puncte a Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de sud, în declarația sa, purtătorul de cuvînt subliniază că Statele Unite comit o agresiune împotriva Vietnamului de sud și bombardează R.D. Vietnam și, în consecință, poporul vietnamez este victima agresiunii. Deoarece S.U.A. sînt vinovate de agresiune împotriva Vietnamului — se apreciază în declarația purtătorului de cuvînt — calea justă pentru a reglementa problema vietnameză impune S.U.A. obligația de a pune capăt agresiunii lor. Relevînd caracterul incompatibil al tezei „reciprocității” în încetarea acțiunilor militare din Vietnam, purtătorul de cuvînt al M.A.E. al R.D. Vietnam a subliniat că a adresa un apel ambelor părți,

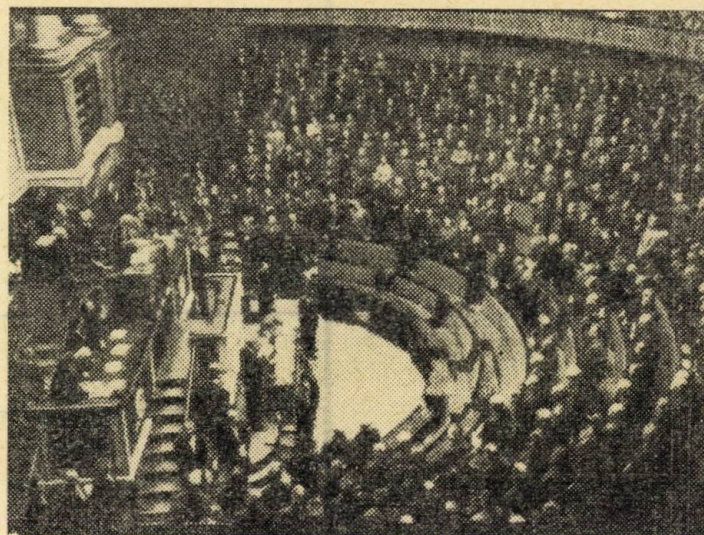
cerîndu-le să înceteze focul și să ducă tratative necondiționate, în timp ce S.U.A. comit o agresiune împotriva Vietnamului și întreprind acțiuni grave în escaladarea lor militară în ambele părți ale Vietnamului, înseamnă a nu face nici o deosebire între agresor și victima agresiunii, a te abate de la realitate și a cere ca poporul vietnamez să accepte condițiile agresorului. De asemenea, în încheierea declarației sale, purtătorul de cuvînt — reafirmînd punctele de vedere ale guvernului R.D. Vietnam — a subliniat că problema vietnameză nu privește Națiunile Unite, iar O.N.U. nu are dreptul să se amestece în nici un fel în problema vietnameză.

Într-un comentariu al ziarului „Nhan Dan” se spune că propunerile lui U Thant „au ca scop restabilirea păcii în Vietnam, însă este regretabil că ele nu pornesc de la faptul că războiul a fost provocat de imperialismul american. Ceva mai mult, ele pun pe același plan victima agresiunii cu agresorul”. Totodată se subliniază că în textul propunerilor secretarului general al O.N.U., Frontul Național de Eliberare din Vietnamul de sud nu este de loc menționat. „A încerca să rezolvi problema Vietnamului de sud fără a recunoaște F.N.E. — conchi-de ziarul — înseamnă a întoarce spatele realității”.

În spiritul cooperării

România a participat, săptămîna trecută, la sesiunea de primăvară a Uniunii Interparlamentare de la Palma de Majorca, unde au luat parte delegații din 55 de țări ale lumii. În cadrul acestui orga-

România a participat, săptămîna

Paris. La Palais Bourbon, prima sesiune a noii Adunări naționale franceze. Primele două rânduri de bănci — rezervate guvernului — neocupate pînă la formarea noului cabinet

nism internațional, ing. Ion Iliescu, secretar al grupului român al Uniunii Interparlamentare, a expus unele considerațiuni cu privire la dezvoltarea națiunii și statului în socialism. Departele de a fi depășită — a spus vorbitorul — națiunea găsește în socialism condiția deplinei ei afirmări și dezvoltări. Arătînd că socialismul realizează o unitate fără precedent a întregii societăți, pe baza lichidării antagonismelor de clasă, delegatul român a subliniat că dezvoltarea fiecărei națiuni socialiste, a fiecărui stat socialist nu înseamnă închistare națională și nu numai că nu vine în contradicție cu interesele internaționalismului, dar, dimpotrivă, aceasta constituie principala cale prin care ele își aduc contribuția la întărirea forțelor socialismului, pentru progres social, pentru eliberarea națională și socială a popoarelor. Pornind de la premisa că extinderea relațiilor dintre țările socialiste nu constituie o piedică pentru promovarea legăturilor cu alte state, el a arătat că țara noastră își dezvoltă relațiile cu toate statele, indiferent de orientarea lor socială.

În această săptămînă s-au înregistrat o serie de contacte utile colaborării multilaterale între România și alte țări. Dintre acestea amintim vizita în R. P. Polonă a ministrului industriei construcțiilor de mașini, Mihai Marinescu.

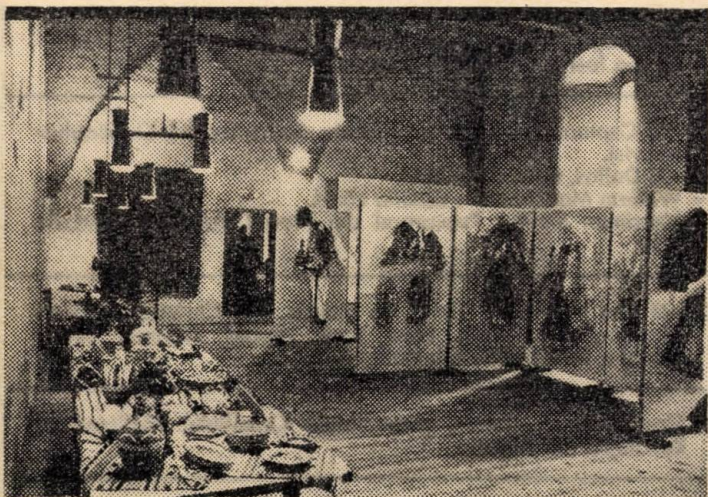
La Rabat (Maroc) o delegație română a examinat posibilitățile de cooperare și asistență tehnică în domeniul agriculturii între cele două țări. La Ciudad de Mexico și-a început lucrările (duminică, 2 aprilie) cel de-al VII-lea Congres mondial al petrolului, la care țara noastră participă printr-o delegație condusă de

N. Ionescu, adjunct al ministrului petrolului.

La începutul săptămînii (luni, 3 aprilie) a sosit la Sofia o delegație de partid și guvernamentală a R. P. Polone, în frunte cu Wladyslaw Gomułka, prim-secretar al C.C. al P.M.U.P., și Josef Cyrankiewicz, președintele Consiliului de Miniștri al R. P. Polone, care, la invitația Comitetului Central al P.C. Bulgar și a Consiliului de Miniștri al R. P. Bulgaria, vor face o vizită oficială de cinci zile în Bulgaria.

Interoccidentale

Pe plan vest-european se desfășoară turneul vicepreședintelui Statelor Unite, Hubert Horatio Humphrey. Am putea spune, o dată cu alți comentatori, că în noua acțiune a Casei Albe se poate distinge strădania Departamentului de Stat de „a demonstra” că mai are încă o politică europeană. Mai precis, din punctul de vedere al Washingtonului, vizita lui Humphrey ar trebui să constituie „o nouă dovadă” a interesului pe care Statele Unite îl acordă Europei occidentale, cu toată angajarea lor politică și militară în Vietnam. Dar, tocmai această angajare se dovedește a fi, din ce în ce mai mult, unul din motivele mai des evocate de distanțare a aliaților vest-europeni față de politica S.U.A. Și este semnificativ că vizita vicepreședintelui intervine într-un moment cînd în Vietnam Statele Unite inaugurează o nouă treaptă a escaladării. Ceea ce a avut, desigur, un efect amintim că într-o serie de capitale occidentale pînă acum vizitate, la Roma și Londra, de pildă, au avut loc demonstrații de protest împotriva a-

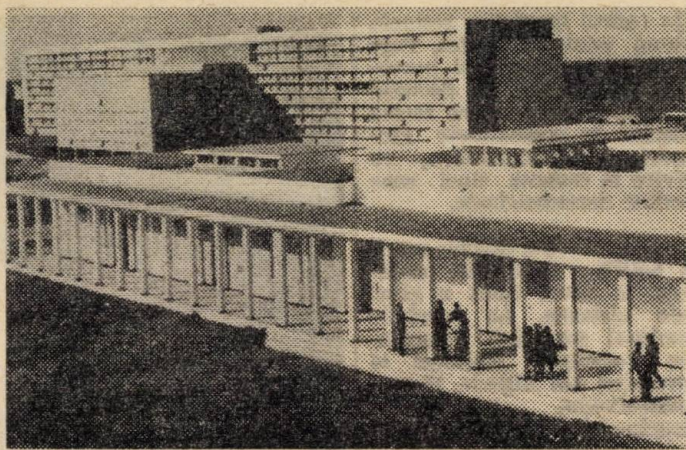

Expoziția de artă populară românească deschisă în orașul finlandez Turku

gresiunii în Vietnam, iar la Haga, din aceleași motive, avionul vicepreședintelui a trebuit să aterizeze pe un aeroport militar, la o oră neanunțată oficial.

Pe agenda vicepreședintelui stau de asemenea probleme legate de evoluția negocierilor în cadrul runde Kennedy, proiectul de tratat de neproliferare a armelor atomice, situația din cadrul N.A.T.O., reforma sistemului monetar internațional — toate având legături directe cu interesele pe care S.U.A. le susțin în alianța atlantică. Dezamăgirea atlanticilor în fața atitudinii Franței — e de notat că Humphrey va ajunge la Paris o săptămână după ce bazele americane au fost evacuate de pe teritoriul Franței — dar și constatarea că ceilalți aliați occidentali, în special Germania federală, manifestă în ultima vreme o distanțare nuanțată față de Statele Unite — toate acestea constituie probleme cu care vicepreședintele se întâlnește, sub o formă sau alta, în cele mai multe din capitalele Europei occidentale. De aici, și dificultatea misiunii lui Humphrey, preocupat să caute remedii pentru defecțiunile survenite în relațiile Statelor Unite cu aliații lor vest-europeni. În aceste condiții e de presupus că el se va strădui să demonstreze că, în ciuda crizei din N.A.T.O., Statele Unite nu renunță la politica lor de „revalorificare” a organismului militar atlantic. De altfel, aceasta a fost una din principalele teme abordate de vicepreședinte cu interlocutorii săi de la Haga, Bonn, Roma și Londra — primele capitale vizitate, urmând apoi Paris și Bruxelles.

După o scurtă vizită la Bonn (29—30 martie), vicepreședintele revine în capitala federală peste câteva zile (la 5 aprilie). Aici, în afară de perspectivele conferinței pentru dezarmare

La 4 aprilie, Senegalul a sărbătorit împlinirea a șapte ani de la proclamarea independenței. În fotografie: clădirea Universității din Dakar, capitala țării

de la Geneva, tratează, printre altele, și despre problema compensării în devize a cheltuielilor trupelor americane și engleze staționate în Republica federală — chestiune care a dus, în ultima vreme, la o răcire a relațiilor Bonnului cu Washingtonul. În legătură cu turneul vest-european al lui Humphrey — articolele de la rubrica „Puncte de vedere”.

Începută la 29 martie, conferința principalilor negociatori ai runde Kennedy urma să stabilească, până la 31 martie, procedura ultimei faze a tratativelor tarifare. Pronosticurile optimiștilor s-au dovedit însă neîntemeiate și așa-numitul „mic consiliu înalt” al runde Kennedy s-a încheiat fără să se ajungă la un rezultat concret în principalele probleme dezbătute (prețurile produselor chimice, reducerile arifare și problemele pieței mondiale a cerealelor). „American selling price” (legea tarifară prin care vama americană calculează taxele sale luând ca bază, în exclusivitate, prețul produselor de pe piața

S.U.A.) a rămas în continuare principalul obstacol netarifar, îngreunând exporturile de produse chimice europene către Statele Unite. Sectorul agricol s-a dovedit și el la fel de greu

Roma. Premierul italian Aldo Moro (dreapta) și vicepreședintele S.U.A., Hubert Humphrey, pe aeroportul Ciampino

negociabil (astfel, nu s-a putut fixa un preț mondial al grâului).

Runda Kennedy va fi lăsată deocamdată în grija unei comisii de experți, care se va întruni tot la Geneva, săptămâna viitoare; ea face însă obiectul unor discuții și în cadrul celei de-a 15-a sesiuni a Consiliului Nordic, recent deschisă la Helsinki (2 aprilie). În general, poziția țărilor nordice față de Piața comună — a relațiilor dintre A.E.L.S. (Asociația europeană a liberului schimb) și C.E.E. — va constitui un capitol aparte pe ordinea de zi a lucrărilor. La sesiune s-a putut însă înregistra un curent de opinie în favoarea unei politici de o mai largă colaborare comercială între statele europene, dincolo de cadrul limitat al grupărilor economice. A reținut atenția declarația deputatului finlandez Kuuno Honkonen: „Este rațional să se recunoască cu claritate în Consiliul Nordic că Europa nu

29 martie

A plecat la Varșovia o delegație condusă de Mihai Marinescu, ministrul industriei construcțiilor de mașini care, la invitația ministrului industriei grele din R.P. Polonă, J. Hryniewicz, face o vizită de schimb de experiență în această țară.

La invitația C.C. al P.C.R., a sosit în Capitală, în schimb de experiență, o delegație de activiști ai Partidului Comunist Bulgar, condusă de Goran Anghelov, membru supleant al C.C. al P.C.B., șeful Secției Comerț și Industrie Alimentară a C.C. al P.C.B.

30 martie

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a primit pe tovarășul Tsvetin Miatovici, membru al Prezidiului C.C. al U.C.I., președintele C.C. al U.C. din Bosnia și Herțegovina, însoțit de tovarășul Luka Soldici, locțiitorul șefului Secției pentru relații externe a C.C. al U.C.I., care, la invitația C.C. al P.C.R., au făcut o vizită prietenească în România.

31 martie

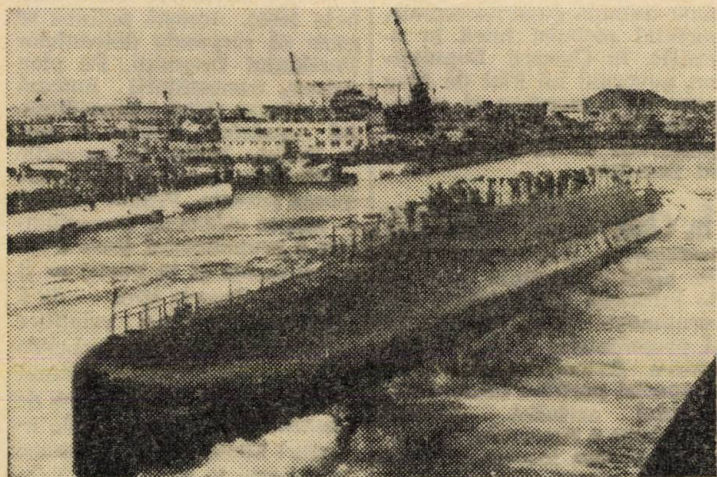
La invitația tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a sosit la București, într-o vizită de prietenie, tovarășul Luigi Longo, secretar general al Partidului Comunist Italian.

1 aprilie

Au început la C.C. al P.C.R. convorbirile dintre secretarul general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și secretarul general al Partidului Comunist Italian, tovarășul Luigi Longo.

2 aprilie

A părăsit Capitala, plecând la Moscova, delegația Ministerului Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România pentru a participa la funeraliile marelui mareșalului Rodion Malinovski, ministrul apărării al U.R.S.S. Delegația este formată din general-colonel Ion Ioniță, ministrul forțelor armate, șeful delegației, Teodor Marinescu, ambasadorul Republicii Socialiste România la Moscova, general-locotenent Marin Nicolescu și general-maior Gheorghe Logofătu.

În prezența generalului de Gaulle a fost lansat la Cherbourg primul submarin nuclear strategic francez, „Le Redoutable”

înseamnă numai țările A.E.L.S. și ale C.E.E.“

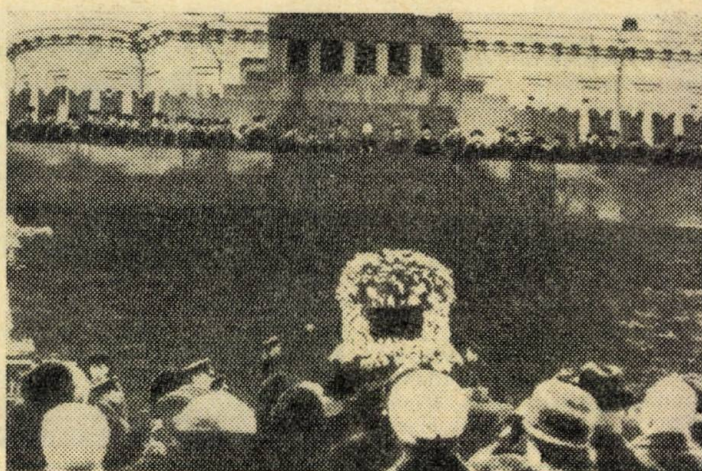
Urmărită îndeaproape de țările nordice (Danemarca, Finlanda, Norvegia, Suedia și Islanda), tentativa Marii Britanii de a intra în Piața comună și evaluarea șanselor ei de succes vor forma o temă sigură de dezbateri în cadrul sesiunii. În acest sens, așa cum se indică în cercurile parlamentare britanice, Anglia își va face cunoscută hotărârea sa în legătură cu o eventuală reluare a negocierilor cu Piața comună. În acest scop s-ar părea că — după unele informații provenind de la Whitehall — va avea loc la Geneva (între 15—20 aprilie) o conferință la nivel ministerial a țărilor membre A.E.L.S. (deci și cele participante la conferința de la Helsinki). Tot în legătură cu o asemenea tentativă este pusă și plecarea ministrului de externe George Brown la Roma pentru a participa la sesiunea trimestrială a miniștrilor afacerilor externe ai țărilor membre ale Uniunii Europene Occidentale („cei șase” plus Marea Britanie).

Nordicii — așa cum reiese din ordinea de zi a sesiunii — examinează totodată un cerc mai larg de probleme ale situației actuale internaționale. Din acestea nu lipsesc cele privitoare la evoluția actuală a crizei din N.A.T.O. după ieșirea Franței din organizația militară (și, în general, sint cunoscute tendințele centrifuge care minează în prezent flancul nordic al sistemului strategic militar al pactului nord-atlantic).

În cadrul lucrărilor sesiunii, primul ministru suedez, Tage Erlander, și premierul norvegian, Per Borten, au declarat că sprijină propunerea făcută anterior de președintele Finlandei, Urho Kekkonen, cu privire la crearea unei zone nordice denuclearizate.

La Cairo s-a deschis marți (4 aprilie) conferința la nivel înalt a cinci state africane. La lucrările reuniunii participă președintele Consiliului Național al Revoluției din Algeria, Houari Boumedienne, președintele Mauritaniei, Mokhtar Ould Daddah, președintele R.A.U., Gamal Abdel Nasser, și președintele Tanzaniei, Julius Nyerere. Președintele Guineei, Seku Ture, este reprezentat de președintele Adunării Naționale, Leon Maka. Deocamdată nu se știe ce anume probleme sînt incluse pe ordinea de zi a reuniunii. Este însă foarte probabil ca Rhodesia să figureze pe primul plan al dezbaterilor (amintim că cele cinci state reunite la conferința de la Cairo au rupt relațiile diplomatice cu Marea Britanie, ca urmare a atitudinii acesteia față de actul lui Smith de declarare unilaterală a independenței Rhodesiei în noiembrie 1965).

În Grecia după demisia guvernului, cu două luni înainte de data prevăzută pentru alegerile legislative, a fost format un nou cabinet condus de liderul Uniunii naționale radicale (E.R.E.), Panaiotis Kanelopou-

Moscova. Mitingul de doliu din Piața Roșie la funeraliile mareșalului Rodion Malinovski, ministru al apărării al Uniunii Sovietice. La tribuna Mausoleului lui Lenin se află conducătorii sovietici, șefii delegațiilor străine sosite la funeralii. Urna cu cenușa defunctului a fost depusă într-o nișă din zidul Kremlinului

los, care deține și funcția de ministru de externe. Regele Constantin I-a imputernicit pe Kanelopoulos să dizolve parlamentul actual, dacă nu va acorda noului guvern votul său de investitură și, în acest caz, să procedeze la organizarea, în 45 de zile, a unor noi alegeri. Papandreu, liderul Uniunii de centru — căruia îi aparține inițiativa declanșării crizei de guvern, în intenția poate de a perfectă un mai vechi divorț cu E.R.E. — a anunțat că se opune constituirii noului guvern al E.R.E. și precizează, în schimb, alcătuirea unui guvern de tranziție avînd misiunea să organizeze alegeri parlamentare. La pag. 15 corespondența din Atena.

În Olanda după aproape două luni de criză guvernamentală, primul ministru Piet de Jong a reușit să formeze un cabinet de coaliție la care participă partidele popular-catolic, liberal, calvin și Uniunea creștin-istorică. Prin noua formulă guvernamentală, partidul socialist intră în opoziție. În Camera Deputaților, guvernul lui Piet de Jong (care nu e membru al parlamentului) va dispune de o majoritate de 92 din cele 150 de mandate.

În Chile rezultatele alegerilor municipale desfășurate duminică 2 aprilie arată o sensibilă scădere de influență a partidului guvernamental democrat-creștin al președintelui Frei, în favoarea formațiilor de stînga, în special partidul comunist și partidul socialist. Această schimbare a raportului de forțe s-a produs într-un interval de timp relativ scurt, dacă amintim că la alegerile legislative din luna martie 1965, partidul lui Frei înregistrase o victorie detașată.

Se știe că democrații creștini au inițiat unele reforme sociale și economice — sprijinite de partidul comunist și celelalte forțe de stînga — ca, de pildă, acțiuni în domeniul agriculturii și în cel al creșterii venitului național; pe plan extern s-a remarcat veto-ul față de propunerea privind constituirea unei forțe militare interamericane. La multe din aceste acțiuni guvernamentale, formațiile de stînga au propus însă o serie de amendamente vizînd o aplicare mai profundă a măsurilor propuse. Reiese astfel că deplasarea de voturi semnifică tocmai necesitatea de a se adopta reforme mai radicale pe linia politicii economice și sociale decît cele încercate pînă acum de guvern.

În Turcia la sfîrșitul săptămîinii (sîmbătă 1 aprilie) președintele Consiliului de Miniștri, Suleiman Demirel, a dispus remanierea cabinetului (format în urma alegerilor legislative din octombrie 1965). Această acțiune se pare că răspunde doleanțelor Partidului Dreptății. Pe plan extern, comentatorii notează importanța vizită a președintelui republicii, Cevdet Sunay, în Statele Unite. În cercurile politice de la Ankara — informează agenția „France Presse” — scopul călătoriei transatlantice a președintelui (care a făcut o escală și la Paris) ar fi acela — alegoric spus — de a „debarasa grădina relațiilor turco-americane de ierburile rele care au crescut în ultimii 20 de ani”; în fapt, e vorba de intenția de a revizui unele acorduri bilaterale în probleme de apărare, în cadrul N.A.T.O., „incompatibile cu suveranitatea națională a Turciei”.

Radu PASCAL

din agenda internațională

6 - 12 aprilie

6 aprilie

— La invitația președintelui Giuseppe Saragat, Edward Ochab, președintele Consiliului de Stat al R.P. Polone, sosește în Italia pentru o vizită oficială de trei zile.

— Ministrul afacerilor externe al Suediei, Torsten Nilsson, începe o vizită oficială în Ungaria, la invitația ministrului de externe al R. P. Ungare, János Péter.

8 aprilie

— U Thant sosește la Colombo inaugurînd un turneu de vizite în cinci țări asiatice: Ceylon, India, Nepal, Afganistan și Pakistan.

11 aprilie

— Se deschide prima sesiune a noului Soviet Suprem al R.S.F.S.R., la care participă deputații aleși în ziua de 12 martie 1967.

— La Geneva încep lucrările sesiunii a XX-a a Comisiei Economice O.N.U. pentru Europa.

12 aprilie

— În capitala Marii Britanii sosește Willy Brandt, vicecancelar și ministru al afacerilor externe al R. F. a Germaniei.

— La Punta del Este (Uruguay) începe conferința la nivel înalt a statelor membre ale Organizației Statelor Americane. În acest cadru urmează să se ia hotărîri într-o serie de probleme legate de relațiile comerciale dintre S.U.A. și țările Americii Latine, precum și eventualitatea înființării unei „piețe comune” latino-americane. Este pentru prima dată cînd pe ordinea de zi a unei întruniri O.S.A. figurează cu precădere probleme economice.

Noua Adunare Națională și-a început lucrările

Georges Dascal

Grupurile politice în noua Adunare Națională franceză

(După Le Nouvel Observateur)

Adus pentru cinci ani la președinția parlamentului, cu 261 de voturi, Chaban-Delmas a obținut o majoritate relativ confortabilă. Unicul său adversar, Gaston Defferre, primarul orașului Marsilia, candidatul Federației stingii, sprijinit de Partidul Comunist Francez și de Partidul Socialist Unificat, a întrunit 214 voturi.

Examinarea acestor rezultate nu este lipsită de interes, dacă luăm în considerare forțele respective, așa cum se definesc ele acum în noua Adunare Națională. Grupurile parlamentare, ale căror liste au fost remise luni seară președinției Adunării, au următoarea configurație: în cadrul majorității, deputații grupului Uniunea pentru Republica a V-a și ai grupului Republicanilor Independenți (giscardieni); opoziția de stînga cuprinde pe membrii grupului Federației stingii, cărora li s-au asociat deputații Partidului Socialist Unificat, și pe deputații grupului comunist; aleșii Centrului democratic al lui Lecanuet, care s-au unit sub numele parlamentar (considerat că evocă mai puțin eșecurile lor electorale) de grupul „Progres și Democrație”, au hotărât să lase fiecăruia dintre ei libertatea de vot (o primă ilustrare a acestei libertăți de vot a fost alegerea președintelui Adunării, prilej cu care deputații centristi s-au împărțit în mod aproape egal între Chaban-Delmas și Gaston Defferre.) În sfîrșit, cîțiva deputați (9) nu fac parte din nici un grup politic al Adunării.

Mulți observatori deduc din fizionomia actualei Adunări că, în dezbaterile care vor începe, împărțiri ale voturilor centriste — ca la alegerea președintelui — se vor putea repeta oricînd în func-

ție de obiectul scrutinului sau chiar de împrejurări. Comentatorul ziarului „Combat” afirmă în această privință: „La centru există vreo 50 de deputați care, prin votul lor, pot face ca balanța majorității să încline de o parte sau de cealaltă”. În acest sens, a doua zi după alegerea lui Chaban-Delmas și după constituirea diferitelor grupuri din noua Adunare Națională, se releva că între deputații nelegați de vreun grup constituit există unii care, mai devreme sau mai tîrziu, se vor uni cu majoritatea, asigurîndu-i astfel totdeauna cel puțin majoritatea constituțională de 244 voturi. Pentru comentatorii cercurilor oficiale, acestea nu sînt însă decît considerații oarecum academice: în aceste cercuri se reamintesc că, potrivit constituției în vigoare, primul ministru este numit de președintele Republicii și nu este răspunzător, împreună cu miniștrii săi, decît în fața șefului statului; numai o moțiune de cenzură depusă de opoziție, și întrunind cel puțin necesarele 244 de voturi, poate răsturna guvernul. Or, din acest punct de vedere, Georges Pompidou declara că vede în realegerea lui Chaban-Delmas ca președinte al Adunării Naționale un indiciu imbucurător pentru majoritate.

Optica este diferită în rîndurile opoziției, unde există mari speranțe în eficacitatea luptei parlamentare pe care stînga unită, bîzîndu-se pe succesul și întărirea ei, intenționează s-o ducă în lunile următoare prin intermediul celor aproximativ 200 deputați care o reprezintă în Adunare. Încă de pe acum partidul comunist, răspunzînd afirmativ la propunerea Federației, și-a desemnat reprezentanții în „delegația permanentă a stîngii”, care va fi însărcinată să coordo-

neze activitatea și tactica grupurilor de stînga în cursul noii legislaturi. Totodată, la 4 aprilie, grupul parlamentar comunist a dat publicității un comunicat în care sînt cuprinse obiectivele sale pentru noua legislatură. Grupul comunist, se arată în comunicat, va depune încă săptămîna aceasta mai multe proiecte de legi cuprinzînd revendicări ale clasei muncitoare. În ceea ce privește politica externă, grupul parlamentar comunist va milita pentru pace, dezarmare, securitate colectivă și cooperare internațională. În discursul său inaugural — rostit în fața unui hemiciclu în care deputații erau așezați în ordine alfabetică, adică fără deosebire de apartenență politică, deoarece grupurile parlamentare încă nu fuseseră constituite — decanul de vîrstă, deputatul din partea Federației stîngii Hippolyte Ducos (86 de ani, ales pentru prima oară în Parlament în 1919), a evocat de altfel această problemă, subliniînd necesitatea unei politici de libertate și progres pe plan intern și de pace pe plan extern, cuvinte care nu au putut decît să întrunească adeziunea unanimă a Adunării.

În momentul de față, atenția comentatorilor se concentrează asupra problemei constituirii noului cabinet. După formula consacrată, echipa demisionară „rezolvă problemele curente”. Avînd, se afirmă în cercurile informate, certitudinea că majoritatea membrilor ei — în frunte cu premierul Pompidou — vor fi propriii lor succesori în fruntea departamentelor pe care le conduc, că în cîteva cazuri se vor produce deplasări de la un departament la altul și că înlocuirile propriuzise în cadrul cabinetului vor fi puține, fiind cunoscută preocuparea președintelui Republicii pentru continuitate și stabilitate. Între altele, se consideră că deși, în urma eșecului său electoral, Couve de Murville și-ar fi exprimat dorința de a nu face parte din noul guvern, el va fi chemat să-și continue activitatea de ministru al afacerilor externe.

Paris, 5 aprilie

Alcătuîtă din cei 486 deputați aleși la 5 și 12 martie (cărora urmează să li se alăture reprezentanții Somaliei franceze, încă nedesemnați), noua Adunare Națională a Franței își alege în această săptămîină organele de conducere. Amintim care sînt aceste organe și sarcinile ce le revin.

Președintele Adunării, ales pentru întreaga durată a legislaturii, conduce dezbaterile, stabilește ordinea în care vor lua cuvîntul deputații înscriși, are dreptul să interzică lectura unui discurs, poate închide discuțiile după ce s-au exprimat opinii opuse.

Alegerea sa se face prin vot secret (trei tururi de scrutin: majoritatea absolută e necesară la primele două, majoritatea relativă la al treilea).

Cei 6 vicepreședinți țin locul președintelui în conducerea dezbaterilor. Sînt aleși în fiecare an, prin vot secret, pe baza unor liste care trebuie să reflecte forțele politice reprezentate în Adunare.

Tot anual și tot prin vot secret sînt desemnați cei 3 chestori, care răspund de problemele administrative ale Adunării, și cei 14 secretari însărcinați cu redactarea proceselor-verbale.

Președintele, vicepreședintele, chestorii și secretarii alcătuiesc Biroul Adunării.

Grupurile parlamentare pot fi constituite numai de acele formații politice care au în Adunare minimum 30 de mandate. Fiecare grup își alege un președinte și își desemnează reprezentanții în comisiile permanente ale Adunării.

Comisiile permanente sînt șase la număr: Afacerile Externe, Finanțe, Apărarea Națională, Legi constituționale și Legislație, Probleme culturale, Producție și Schimburi.

Probleme ale relațiilor dintre S. U. A. și Europa occidentală

Zilele acestea s-a încheiat evacuarea unităților și echipamentului militar al S.U.A. din Franța. Vicepreședintele Humphrey vizitează o serie de capitale vest-europene cu scopul declarat de „a reafirma interesul american în Europa”.

În limbajul sec, lapidar, al agențiilor de presă, aceste știri vorbesc despre schimbările sensibile care au avut loc în relațiile S.U.A. cu partenerii vest-europeni și în evoluția situației din Europa. Cu un an în urmă, când Franța anunța hotărârea ei definitivă de a se retrage din organismele integrate ale N.A.T.O. și fixa drept termen ultim pentru evacuarea unităților și instalațiilor americane 1 aprilie 1967, ziarele de peste ocean declarau intrigate că evacuarea este „de neconceput” și că termenul este „ireal și excentric”. N-au lipsit amenințările și nici chemările la represalii care au devenit tradiție ori de câte ori imperialismul american este silit să bată în retragere. Trep-tat, însă, enervarea a făcut loc calculului politic și măsurilor adoptate cu spirit practic american pentru ca evacuarea să fie efectuată cu cea mai mare grație posibilă și chiar înainte de termen.

N.A.T.O. FARA FRANȚA

Ce reprezintă N.A.T.O. fără Franța? Walter Lippmann răspunde categoric: „o absurditate militară și politică”. Experți militari din Occident au arătat că Franța era esențială Pactului nord-atlantic și că retragerea ei lipsește dispozitivul strategic al N.A.T.O. de instalații logistice vaste, linii vitale de comunicație, baze aeriene etc. Hanson Baldwin demonstrează că retragerea Franței lipsește frontul central al N.A.T.O. de „adâncime și viabilitate strategică” și are „efecte dezastruoase” asupra dispozitivului militar vest-european. Alți specialiști, ținând seama de marele gol lăsat de Franța, comparau plastic acest dispozitiv cu un „covrig”.

Combătând pe strategii americani care continuă să susțină că „N.A.T.O. poate fi o alianță militară viabilă chiar și fără Franța”, generalul maior în retragere Max Johnson sublinia că „această concepție este mai curând un expedient politic decât o realitate militară”.

Pe plan politic, retragerea Franței a fost „o lovitură în inimă pentru alianța atlantică”, după însăși formula lui Schröder. Ea a fost expresia cea mai răspândită a schimbărilor sensibile care s-au produs atât în raportul de forțe din lume, ca urmare a întăririi forțelor care apără pa-

cea, cât și în relațiile dintre S.U.A. și partenerii lor vest-europeni în contextul noilor realități politice și economice care s-au dezvoltat pe continentul european.

În noile condiții, proclama memorandumul francez din martie 1966, „proteCTORatul american instalat în Europa sub paravanul N.A.T.O.” nu-și mai găsește nici o justificare. Încă de mult devenise evident că țările vest-europene, refăcându-și potențialul național, în special sub aspect economic, refuzau să mai accepte statutul de vasalitate față de S.U.A. și tindeau spre o politică de afirmare a intereselor proprii.

Cramponarea Washingtonului de structura învechită a Pactului nord-atlantic a scos și mai puternic în evidență faptul că integrarea militară a constituit mijlocul principal prin care S.U.A. urmăreau să atenuze contradicțiile launtrice dintre partenerii atlantici și să subordoneze politica acestora telurilor imperialiste americane. Ultimele încercări ale diplomației americane de a menține Franța măcar parțial în structura integrată a N.A.T.O. au eșuat: S.U.A. și R.F.G. au fost nevoite să accepte ca forțele terestre franceze să rămână pe teritoriul Germaniei occidentale potrivit unui statut special în afara N.A.T.O.; nici formula americană menită a da S.U.A. dreptul de a putea reocupa în mod automat „în caz de urgență” bazele evacuate din Franța nu a avut mai mult succes.

Tendințele centrifuge din N.A.T.O. capătă forme din ce în ce mai precis conturate. În Danemarca și Norvegia câștigă teren ideea unui plebiscit care să stabilească dacă vor rămâne sau nu în N.A.T.O. după 1969; Belgia a cerut să se reducă obligațiile militare ce-i revin, iar eoul acestei inițiative în Luxemburg a fost prompt; Turcia urmărește să asigure un control național asupra bazelor americane de pe teritoriul ei. Chiar și negocierile tripartite — între S.U.A., Anglia și R.F.G. — cu privire la compensarea de către Bonn a cheltuielilor în de-vize, necesitate de întreținerea trupelor americane și engleze de pe teritoriul vest-german, sînt simptomatice pentru starea de neliniște din N.A.T.O.

„TECHNOLOGICAL COLONIALISM”

Contradicțiile dintre S.U.A. și țările vest-europene se manifestă cu ascuțime și pe tărîm economic. Schimbarea situației într-o sferă vitală a rivalităților inter-

imperialiste — comerțul exterior — în favoarea țărilor vest-europene și în detrimentul S.U.A. s-a dovedit a avea un revers al medaliei și anume: penetrația masivă a capitalului american în economia vest-europeană. În patru ani, rata creșterii investițiilor S.U.A. în Europa a crescut de la 9 miliarde dolari la peste 16 miliarde; Europa de vest a devenit una dintre principalele zone de expansiune a monopolurilor nord-americane, reprezentînd în 1966 circa 28 la sută din totalul investițiilor S.U.A. în străinătate, față de 15 la sută în 1950.

Revista U. S. News and World Report din 6 februarie 1967 scrie că această penetrație economică este „mai importantă și mai durabilă decât influența politică și militară exercitată de S.U.A. în Europa în anii postbelici”. Revista numește acest fenomen „technological colonialism”, deoarece, deși partea S.U.A. în producția vest-europeană nu este prea mare (10 la sută în Marea Britanie și circa 5 la sută în celelalte țări), caracteristica investițiilor americane constă în concentrarea lor în ramuri de viitor, în „industrii științifice” — electronică, echipament electric, petrochimie, transporturi. Cine controlează aceste ramuri va controla progresul tehnic al întregii industrii vest-europene în deceniile următoare — susține revista.

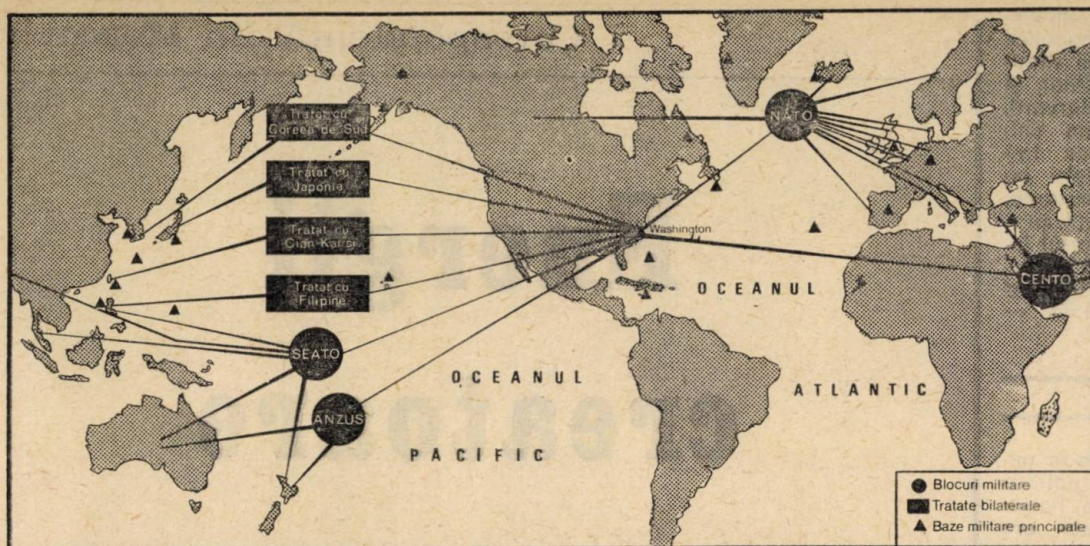
Mașinile electronice în Europa occidentală constituie în mare măsură un monopol american, excepție făcînd firma britanică International Computers and Tabulators. Peste 80 la sută din piața vest-europeană de mașini electronice este controlată de S.U.A. prin producție sau licențe. Marea corporație americană I.B.M. a construit șapte filiale vest-europene, iar General Electric a achiziționat participății la trustul vest-german A.E.G. și a obținut controlul asupra firmelor Bull în Franța și Olivetti în Italia.

În ce privește asemenea domenii ca sateliții de comunicații, avioanele de transport și uzinele electrice atomice, preponderența americană este, de asemenea, vădită. Proiectul franco-britanic pentru construirea avionului supersonic de pasageri Concorde este o încercare temerară de a schimba situația în acest domeniu.

Ofensiva monopolurilor americane pentru stabilirea hegemoniei tehnico-științifice în Europa occidentală constituie o nouă formă de manifestare a contradicțiilor interimperialiste. Ea dă naștere la reacții de apărare din partea guvernelor vest-europene și la accentuarea tendințelor de concentrare a capitalurilor din aceste țări. Aceste reacții și-au găsit expresie și în piedicile ridicate de o serie de țări din Europa occidentală în cursul negocierilor tarifare din „runda Kennedy”.

PENTRU REEVALUAREA POLITICII S.U.A. ÎN EUROPA

Elementele noi care au apărut în Europa la începutul acestui deceniu au făcut ca, încă spre sfîrșitul Administrației Kennedy, să se dezvolte în S.U.A. tendința spre o „reevaluare” a politicii americane în Europa. Pornind de la teza cu profunde implicații elaborată de generalul Maxwell Taylor, autorul noii doctrine militare a S.U.A., despre „imposibilitatea de a avea un război limitat în regiunea N.A.T.O.” (The Uncertain Trumpet, pag. 137), reprezentanții acestei tendințe susțin că relațiile S.U.A. cu Europa

Rețeaua legăturilor militare ale S.U.A.

trebuie puse pe baze politice, nu militare. Modificărilor în doctrina militară americană în Europa, impuse de primejdia războiului termonuclear — argumentează ei — trebuie să le urmeze logic modificări în politica S.U.A. în Europa. La audierile organizate de Comitetul senatorial pentru relațiile externe, personalități ca McBundy, generalul Norstad, dr. Henry Kissinger, savantul Jerome Wiesner s-au pronunțat în favoarea unei politici americane de încurajare a destinderii în Europa. Dat fiind că dr. Kissinger funcționează deseori în calitate de consilier al Departamentului de Stat și Pentagonului, părerea lui este semnificativă. „Problema de bază care stă în fața alianței — a declarat el — este politică, nu militară. Ea derivă din nevoia de a adapta relațiile S.U.A. — Europa și Est — Vest la noile condiții” (Senate Hearings 1966 — Europe, pag. 133). Arătând că în privința problemei Est — Vest tendința spre o politică independentă de S.U.A. este dominantă în Europa occidentală, el a spus: „Avem nevoie de înțelepciune și delicatețe pentru a face tranziția de la tutelare la egalitate”. Avertizând că „o apropiere Washington — Bonn ar concentra toate sentimentele antigermane, anti americane și antinucleare împotriva alianței atlantice”, dr. Kissinger a conchis că, în ce privește problema germană, „orice program responsabil trebuie să conțină prevederi privind frontierele estice ale Germaniei, statutul ei militar și renunțarea de către ea la armele nucleare”. (Senate Hearings 1966 — Europe, pag. 143). Senatorul C. Pell a declarat, de asemenea, că „ar fi bine ca R.F.G. să accepte frontiera Oder-Neisse, să recunoască situația de facto și să se orienteze spre destindere”. Senatorul Frank Church, după o vizită făcută în 1966 în Europa, arată că generalul de Gaulle „pornind asaltul împotriva vechilor bariere ale războiului rece, pe care întreaga Europă occidentală le vrea înlăturate, apare multora, dacă nu majorității europenilor, ca mergând în sensul curentului istoriei, în timp ce în legătură cu noi crește suspiciunea că sîntem ancorați în trecut”.

Dezvoltarea dialogului între țările socialiste și capitaliste din Europa, sporirea schimburilor economice intereuropene au luat o amploare care s-a impus și în atenția opiniei publice americane. Declarația Consfățuirii de la București din iulie 1966 a țărilor socialiste participante la Tratatul de la Varșovia care preconiza lichidarea concomitentă a N.A.T.O. și a Tratatului de la Varșovia, precum și alte

măsură pentru consolidarea securității europene au fost comentate în S.U.A. ca dezvoltări semnificative ale noii situații europene.

Și în S.U.A. s-au produs inițiative în direcția unei politici noi. Este cunoscută acțiunea unui grup numeros de senatori, în frunte cu liderul majorității Mansfield, în favoarea reducerii trupelor americane staționate în Germania occidentală. In-suși generalul Eisenhower a declarat nu de mult: „Nu cred că astăzi securitatea comună cere ca forța trupelor americane în Europa să fie de șase divizii”. După părerea lui, două divizii ar fi suficiente.

Pe scurt, probleme care altădată erau tabu și formau un fel de „vacă sfîntă” a politicii americane (structura N.A.T.O., frontiera Oder-Neisse, statutul militar al Republicii Federale a Germaniei, volumul trupelor S.U.A. în Europa) sînt acum tot mai viu discutate în cercuri influente, chiar dacă politica oficială rămîne deocîmdată „ancorată în trecut”. Vizita senatorului Robert Kennedy în cîteva capitale occidentale a punctat și mai puternic anchilozarea diplomației americane.

Tocmai această postură în care a ajuns politica americană în Europa l-a determinat pe președintele Johnson să-l trimită pe vicepreședintele Humphrey pentru „a reafirma interesul american față de Europa”. Numai că una din concluziile audierilor organizate de Senat, așa cum a fost formulată de către senatorul Fulbright, este că escaladarea războiului din Vietnam absoarbe în asemenea măsură Administrația Johnson, încît diplomația americană în Europa este practic blocată. Încercarea lui Rusk la ultima sesiune a N.A.T.O. de a argumenta că „flancul vestic al N.A.T.O.” este coasta americană a Pacificului a nemulțumit chiar și pe partenerii care oficial sprijină războiul din Vietnam. Ea n-a făcut decît să confirme pericolul, asupra căruia a avertizat de Gaulle, că Europa occidentală ar putea fi tirată într-un război în Asia datorită apartenenței ei la N.A.T.O.

CONSECINȚELE RĂZBOIULUI DIN VIETNAM

În comparație cu momentele din anii '50, cînd atît în conflictele din Coreea, cît și în cel din Indochina, Washingtonul a finit seama de părerea Londrei și a Parisului, escaladarea războiului din Vietnam este realizată în pofida opoziției categorice a Franței și a rezervei mai mult sau

mai puțin publice a celorlalte puteri vest-europene. Consecința inevitabilă a acestui curs aventuros este scăderea influenței politicii americane în Europa.

Escaladarea războiului din Vietnam duce, totodată, la încălcarea „doctrinei americane tradiționale”, potrivit căreia S.U.A. trebuie să-și întemeieze politica și strategia în această regiune pe forțele navale și aviatice, evitînd să se angajeze într-un mare război terestru. Tocmai la această doctrină se referă senatorii Fulbright, Morse, Gore și alții cînd critică amploarea pe care a luat-o intervenția americană în Vietnam. Senatorii văd în această escaladare din Vietnam, în mașinațiunile agențiilor americane în Laos, în provocările împotriva Cambodgiei și în transformarea Tailandei într-o bază americană, realizarea unui plan premeditat pentru organizarea întregii peninsule indochineze într-un dispozitiv strategic menit a duce la un mare război în Asia.

Creșterea agresivității politicii americane în Asia și accentul aproape exclusiv pus pe metoda militară au constituit un subiect principal de discuție în Comitetul senatorial. Profesorul Morgenthau a demonstrat că politica de „stăvilire militară”, care — pretinde el — și-a avut rostul în Europa imediat după război, este inadecvată în Asia. Problema căreia trebuie să-i facă față S.U.A. în Asia — a susținut el — este de natură nu militară, ci politică și ea constă în natura instabilă a „guvernelor și societăților slabe” pe care se sprijină S.U.A. Or, arată el, forța militară nu poate rezolva problemele de acest ordin. Această teză a fost dezvoltată și de Walter Lippmann.

Analizînd fenomenele de instabilitate politică din Coreea de sud, Laos, Vietnamul de sud etc., Walter Lippmann scria: „În toate aceste țări, guvernele au fost clienții noștri, de fapt, creațiile noastre. Toate se prăbușesc și în ultimă analiză se prăbușesc pentru aceleași motive. Față de creșterea spiritului popular de independență și de cerințele sporite pentru bunăstare, acești clienți americani apar nu numai corupți, dar și reacționari în ultimul grad. Faptul că ei se află sub protecția unei puteri străine, neasiatice, constituie un balast în plus”. Ziaristul american numea acest fenomen „descompunerea sistemului Dulles al protectoratelor asiatice” și tragea concluzia: „Schimbarea în raportul de forțe din lume cere o schimbare în politica noastră”. Numeroși specialiști în problemele asiatice invitați de Comitetul Se-

natului s-au declarat aproape unanim în favoarea recunoaşterii Republicii Populare Chineze şi a restabilirii drepturilor ei legitime la O.N.U. Chiar şi profesorul Fairbank de la Harvard, „decanul experţilor în problema chineză”, a declarat: „China ar trebui inclusă în toate conferinţele internaţionale, ca cele privind dezarmarea, şi în asociaţiile internaţionale, alături profesionale cât şi funcţionale, în sportul internaţional şi în comerţul cu toată lumea, inclusiv cu noi, cu excepţia mărfurilor strategice”. (Senate Hearings 1966 — China, pag. 106).

O POLITICĂ ANACRONICĂ

Istoricul Fleming arată că metoda militară a cunoscut apogeul ei în politica americană în perioada lui John Foster Dulles, când doctrina americană era construită pe premisele supremaţiei militare şi ale invulnerabilităţii Americii străjuite de cele două oceane: Atlanticul şi Pacificul. Prăbuşirea acestor premise, datorită dezvoltării armelor racheto-nucleare, a stat la baza reevaluării doctrinei militare în timpul Administraţiei Kennedy. Se impunea — aşa cum demonstrează audierile Senatului — şi o reevaluare a politicii americane potrivit noilor dezvoltări de pe arena mondială. Este doar semnificativ că deşi blocuri militare ca N.A.T.O., C.E.N.T.O. şi S.E.A.T.O. au fost create de S.U.A. pentru a-şi desfăşura acţiunile politico-militare pe baza lor, în prezent nici unul din aceste blocuri n-a putut fi antrenat în sprijinul aventurii americane din Vietnam.

Lippmann vorbeşte însă despre „schimbarea radicală care a avut loc de la moartea preşedintelui Kennedy în spiritul politicii guvernului S.U.A.”, despre revenirea accentului militar în politica americană. Cât de anacronică este metoda militară în anii '60 o demonstrează cu prisosinţă ancheta subcomitetului senatorial Stennis cu privire la „supraangajarea militară” a S.U.A. Ancheta a evidenţiat că, în 1966, S.U.A. aveau angajamente militare cu 43 de ţări, asumându-şi sarcini de poliţie pentru 862 de milioane de oameni.

Dr. H. Kissinger spunea în faţa Comitetului Senatului: „Dacă noi persistăm în a ne asuma răspunderea principală pentru fiecare kilometru pătrat de teritoriu în orice moment, vom ajunge să fim sfîşiaţi dinăuntru... Este peste puterea oricărui guvern să rezolve cu înţelepciune şi perspectivă crize din mai multe părţi ale lumii în mod simultan”.

Lată de ce vechea dilemă a politicii americane — Europa sau Asia — a ajuns şi ea la o criză, criza inevitabilă a politicii de expansiune a imperialismului. În Europa, ca şi în Asia, această politică se loveşte de dorinţa şi dreptul popoarelor de a-şi hotărî singure soarta, de a-şi alege drumul dezvoltării şi forma de organizare socială fără amestec din afară. Ea se loveşte de adevărul imuabil al zilelor noastre că numai pe baza respectării acestui drept sacru al fiecărui popor se pot construi relaţiile internaţionale contemporane.

Manifestările şi tendinţele pozitive care se conturează în tot mai mare măsură pe continentul european confirmă crearea unui climat nou, rolul crescând al forţelor progresului şi destinderii împotriva politicii „războiului rece” de dictat şi amestec în treburile interne ale naţiunilor.

Silviu BRUCAN

Correspondenţă din Moscova

Energii creatoare

Silviu Podină

A devenit de mult o tradiţie ca evenimentele importante din viaţa poporului sovietic să fie întâmpinate prin noi succese în toate domeniile de activitate. Aşa se întâmplă şi în prezent, când oamenii sovietici se pregătesc să întâmpine semicentegarul Revoluţiei din Octombrie. De la un capăt la altul al ţării, toate republicile unionale, regiunile, oraşele, întreprinderile industriale, unităţile agricole, şantierele şi-au luat, încă de la sfîrşitul anului trecut, angajamente în întrecerea socialistă pornită în cinstea mării sărbători.

Ziarele au anunţat zilele trecute o victorie cu aspect simbolic: siderurgistii de la „Zaporojstal” au atins cifra de 50 de milioane tone de oţel laminat. Cîte un milion de tone pentru fiecare an de putere sovietică! Astfel, oţelarii din Bazinul Doneţului şi-au realizat şi depăşit angajamentele, dînd peste plan — de la începutul anului — peste 20 de mii tone de laminate.

O altă cifră rotundă au înscris pe răbojul anului jubiliar şi energeticienii marii hidrocentrale „Congresul al XXII-lea al P.C.U.S.” de pe Volga: 70 de miliarde kilowaţi-ore de energie electrică. În primele două luni ale anului, 36 milioane de kilowaţi-ore din această enormă cantitate de energie au fost obţinute peste plan, iar pînă la cea de-a 50-a aniversare a lui Octombrie colectivul hidrocentralei s-a angajat să dea, peste plan, 70 de milioane kilowaţi-ore.

La şantierele navale „Krasnoe Sormovo”, de pe Volga, a fost lansat zilele acestea la apă bacul Diesel electric „Sovetskii Uzbekistan”. El va asigura legătura între Baku şi Krasnovodsk, transportînd de la un ţărm la celălalt al Caspicii un tren de călători cu zece vagoane, plus 300 de pasageri în cabine.

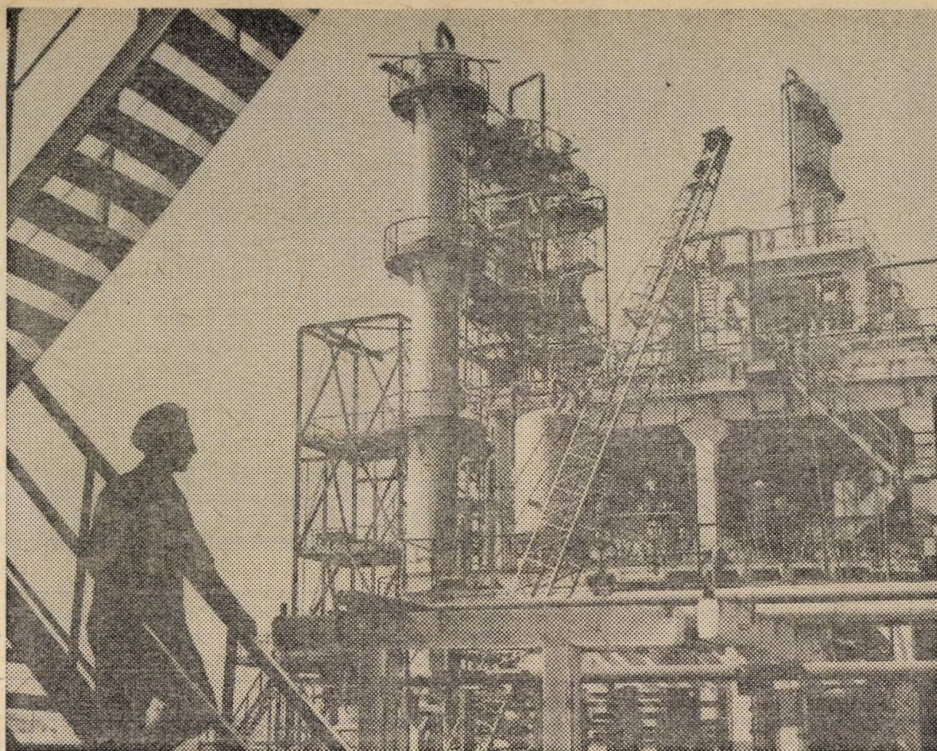
Traducerea în viaţă a angajamentelor oamenilor muncii din ramurile producătoare de bunuri de consum de a îmbunătăţi calitatea produselor se oglindeşte în expoziţia deschisă recent la Moscova. Sînt prezentate aici circa 6 000 de noi modele de ţesături, îmbrăcăminte, încălţăminte, mărfuri alimen-

tare, aparate de radio, televizoare, frigidere şi alte obiecte de uz casnic care intră în producţia de serie în acest an. Vor fi produse, de pildă, 15 mărci noi de televizoare, printre care şi televizoarele în culori „Rubin-401” şi „Raduga”.

Veşti bune sosesec şi de la muncitorii ogoarelor. Planul de achiziţii de produse animale pe primul trimestru a fost îndeplinit înainte de termen. În regiunile din sudul Uniunii Sovietice se desfăşoară din plin semănatul de primăvară.

Am spicuit aici doar cîteva din noianul de ştiri ce pot fi întîlnite în coloanele ziarelor. Ele arată că angajamentele luate devin fapte.

Ziua de 2 aprilie este ziua geologilor sovietici — prilej de a aminti cîteva din roadele peregrinărilor lor neobosite prin taigaua îngheţată şi prin nisipurile fierbinţi în căutarea comorilor pămîntului. Ministerul Geologiei al Uniunii Sovietice are în prezent 11 000 de echipe de geologi cu un efectiv de peste o jumătate de milion de specialiştii. În cele 50 de institute de cercetări geologice ale ţării lucrează peste zece mii de oameni de ştiinţă, inclusiv 2 000 de doctori şi candidaţi în ştiinţe. Această impresionantă armată cucereşte pe rînd „petele albe”, însemnează pe hartă alte şi alte zăcăminte de petrol, gaze, metale, diamante etc. Noi zăcăminte de petrol şi gaze au fost descoperite recent în Siberia apuseană, în Asia centrală şi alte regiuni. După date preliminare, numai rezervele noului zăcămint de petrol din Udmurtia trec de 100 milioane de tone, aflîndu-se în mai multe „etaje”, la adîncimi diferite, între 1 100 şi 2 200 metri. Zăcămintul de gaze Urengoi din Siberia de vest dispune de rezerve estimate la 1 300 miliarde metri cubi. El va fi furnizorul principal de gaze pentru noua conductă magistrală care va lega Siberia de vest de regiunile centrale ale părţii europene ale U.R.S.S. şi de republicile baltice. În Peninsula Taimir, dincolo de Cercul Polar, a fost

identificat — la o adâncime de numai 815 metri — un zăcămint de gaze care are, după calcule preliminare, rezerve de 80—100 de miliarde metri cubi.

Minereuri polimetalice cu un bogat conținut de zinc, cupru, plumb, aur și argint au fost descoperite în Tuva. Cantitatea de zinc care se află aici este de două ori mai mare decât rezervele de zinc din toate minele siberiene. Dincolo de Cercul Polar, în regiunea Norilskului, a fost descoperit de curând cel mai mare zăcămint de nichel și cupru din țară. Un alt zăcămint de nichel a fost găsit chiar la suprafață în Peninsula Kola. Bogate zăcămint de aur au fost identificate în pustiul Kara-Kum și în munții Tian-Șan din Uzbekistan. Noi terenuri diamantifere au fost descoperite în Iakutia și pe terasele înalte ale bazinului râului Visera din partea de nord a regiunii Perm (Ural). Lacătele multor altor comori ale pământului au fost desfăcute în ultima vreme de geologii sovietici dar, se înțelege, nu pot fi amintite toate în câteva rânduri.

Aceeași atmosferă de muncă însuflețită domnește și pe marile șantiere. Constructorii depășesc termenele fixate anterior în grafice, obiective industriale noi fiind date în funcțiune cu săptămâni și, uneori, cu luni întregi mai devreme. Unul din numeroasele exemple în acest sens este furnalul numărul 4 de la Combinatul siderurgic din Novolipețk.

Constructorii fabricii de tractoare din Pavlodar au trecut la montajul conveierului principal. Conform planului inițial, fabrica trebuia să înceapă producția în cursul anului viitor, dar constructorii și colectivul de metalurgiști au hotărât să livreze primele tractoare în anul acesta, în ajunul celei de-a 50-a aniversări a Revoluției din Octombrie.

Se lucrează intens la înfăptuirea unor proiecte de mari proporții. Printre acestea se numără cea de-a doua magistrală feroviară transsiberiană care va avea

Combinatul petrochimic de la Sumgait (R.S.S. Azerbaidjană), un gigant al industriei sovietice, livrează semifabricate și o gamă largă de produse finite

o lungime totală de 7 000 de kilometri. Ea va lega Uralul de Extremul Orient, traversând Siberia la o distanță de 400—700 kilometri spre nord de prima transsiberiană, și va fi cu circa 1 000 de kilometri mai scurtă decât aceasta. Străbătând Siberia apuseană, magistrala va ocoli pe la nord lacul Baikal, va ajunge la Komsomolsk pe Amur, iar apoi va atinge țărmul Pacificului.

O altă mare construcție este magistrala de gaze Asia Centrală — Centrul părții europene a U.R.S.S. cu o lungime totală de aproape 3 200 de kilometri. În faza finală ea va avea trei conducte.

În sfârșit, câteva cuvinte despre cea mai mare hidrocentrală a Uniunii Sovietice — Krasnoiarsk. Când vor da curent toate turbinele, ea va avea o putere instalată de 6 milioane kilowați. Constructorii au hotărât ca până la marea sărbătoare primele două agregate să dea curent.

În prezent, se lucrează din plin la montarea acestor agregate, continuă turnarea betonului în corpul barajului. A început umplerea mării Krasnoiarskului — cea mai tină mare creată de oameni, care va cuprinde 72 400 000 000 metri cubi de apă, va avea o suprafață de 2 000 de kilometri pătrați și o lungime de 388 de kilometri. Încă în această primăvară, Ieniseiul va da noului mări 18 milioane metri cubi din apele sale, iar până la 7 noiembrie cantitatea se va dubla. În corpul barajului, care va avea o înălțime de 120 de metri, au fost turnați până acum 4 milioane metri cubi de beton, până la încheierea construcției urmând a mai fi turnați un milion. Primăvara anului 1967 pe Ienisei este nu numai anotimpul marilor revărsări de ape, dar și acela al revărsării de energii creatoare.

Moscova, 4 aprilie

reflector

ROMA :
„ZILELE FILMULUI ROMÂNESC”

„Cinematografia românească în dezvoltare” — acest titlu al cotidianului „Paese Sera” exprimă semnificația celor patru „Zile ale filmului românesc” în capitala italiană, precedate de o conferință de presă a delegației de cineaști români, sosită în Italia cu acest prilej. Pe lângă programul oficial — proiectarea la cinematograful „Archimede” a patru filme reprezentând recente producții românești: „Dacii”, „Duminică la ora 6”, „Haiducii” și „Pădurea spînzuraților” — s-au desfășurat de asemenea întâlniri și schimburi de păreri ale delegației române cu conducătorii al cinematografilor italiene, cu producătorii și creatorii. Publicul roman a manifestat pe întreaga durată a proiecțiilor o prezență activă și o apreciere exprimată prin aplauze și, mai mult, prin dezbateri care au urmat proiectării filmelor, la care au participat critici, actori, oameni de cultură.

Cu cîteva ani în urmă, producția cinematografică românească și-a făcut prima apariție la Roma cu prezentarea lui „Codin”. În ultimul timp, critica italiană se ocupă mai mult de cinematografia românească. De la „Dacii” — „unde spectaculosul se unește cu seriozitatea istorică și cu o interpretare plină de acuratețe”, așa cum a notat un critic cinematografic — la filmul lui Lucian Pintilie, s-au putut constata preocupări fructuoase.

Cu cîteva zile înainte de deschiderea „Zilelor filmului românesc”, Aldo Scagnetti se întreba în „Paese Sera”, după o vizită făcută la București, de ce italienii nu pot cunoaște mai bine cinematografia română și urmări ascensiunea ei, așa cum fac francezii și englezii. „Producțiile celei de-a șaptea arte românești, scria el, sînt puțin cunoscute în Italia; în domeniul cinematografiei, într-adevăr, nu domnește spiritul reciprocității dacă se ține seama că un procent însemnat din peliculele proiectate pe ecranele românești sînt producții italiene”.

Se va schimba această situație? Întrebarea constituie un alt motiv de interes pe care l-a stîrnit micul festival românesc. Cinematografia românească produce în fiecare an aproximativ 17 filme și 8 scurt-metraje și dispune de cinci studouri și de utilaj modern. Poate, deci, oferi (succesul filmelor prezentate la „Archimede” a confirmat acest lucru) producții cinematografice pentru Italia. Pe viitor va trebui să se studieze cu atenție formele care ar putea introduce spiritul reciprocității și în domeniul cinematografiei — spune Aldo Scagnetti.

Este timpul — a declarat și Petre Sălcudeanu în numele Studioului „București” — să trecem la o altă fază, la coproducție, care este o formă de colaborare avantajoasă pentru toți, realizabilă îndeosebi cu țările care se cunosc mai bine.

De la inițiative sporadice ca acelea de pînă acum, se va putea trece astfel la o colaborare organizată. România dispune de mijloace pentru încurajarea coproducțiilor și are, în plus, vechi și trainice legături istorice și de cultură cu Italia. Sîntem îndreptățiți să prevedem că cele patru „Zile ale filmului românesc” vor însemna nu numai un succes pentru tînăra cinematografie din România, dar și o perspectivă mai largă de colaborare între cele două țări.

Angelo CHIARI

Roma, 4 aprilie

• MOSCOVA—TOKIO
ÎN 10 ORE ȘI 35 MINUTE

La 17 aprilie 1967 se va inaugura noua linie aeriană Moscova—Tokio, care va fi deservită de turboreactoarele companiilor „Aeroflot” și „Ial”. Prin durata de zbor — 10 ore și 35 de minute — această linie devine cea mai scurtă dintre Europa și Japonia și, implicit, cea mai ieftină. Capacitatea de transport a avioanelor este de 116 pasageri.

Ajunse la destinație, uriașele bogății ale Americii Latine, angrenate în circuitul spre nord al imaginărilor canal „Panama-2”, capătă dintr-o dată atribute inedite: plecând inițial ca purtătoare ale valorii (caracteristică ce decurge din calitatea lor de mărfuri), materiile prime se întorc la locul lor de bășină ca adevărate purtătoare ale puterii unui stat străin.

De unde acest dublu sens al drumului parcurs de marile comori latino-americane?

Prin acapararea principalelor pîrghii ale economiei unora din țările latino-americane, marile monopoluri din S.U.A. încearcă să dispună și de pîrghiile necesare pentru influențarea vieții politice a acestora. Se creează, astfel, un sistem complex al imixtiunii nord-americane în desfășurarea evenimentelor de pe continentul de la sud de Rio Grande.

Încercarea de perpetuare a dominației S.U.A. ia de multe ori forma așa-zisei „colaborări” economice, a „ajutorului”. Cu aceste sloganuri a luat ființă, în 1961, programul „Alianței pentru progres”, pe baza căruia S.U.A. se angajau să acorde sprijin financiar pentru înfăptuirea unor reforme economice și sociale în țările latino-americane membre ale O.S.A. Dar fondurile de „ajutor”, încredințate monopolurilor nord-americane, au devenit în mâinile acestora un nou instrument pentru exploatarea bogățiilor latino-americane. Prin „Alianța pentru progres”, situația economico-socială a țărilor latino-americane „nu a suferit nici o modificare, ci, dimpotrivă, s-a înrăutățit”, scria *The Guardian*.

Totodată, „ajutorul” acordat unor țări latino-americane, prin intermediul „Alianței pentru progres”, este condiționat de poziția politică a acestora. Raportul Comisiei Clay, în legătură cu destinația fondurilor „Alianței pentru progres”, cerea să se reducă „ajutorul economic și militar pentru țările care nu sînt aliate ale S.U.A. sau membre ale alianțelor la care sînt asociate S.U.A.”. În același timp, țărilor care adoptă măsuri opuse intereselor monopoliste nord-americane li se micșorează sau li se întrerupe complet orice „ajutor” din partea Statelor Unite. Este semnificativ, printre altele, faptul că, anul trecut, cînd guvernul de la Lima a preconizat revizuirea acordurilor cu monopolurile petoliere nord-americane, S.U.A. au anunțat întreruperea „ajutorului” pentru Peru.

DE LA MONOPOLURI LA „GOLPES”

Dar presiunile economice nu constituie decît una din formele prin care cercurile imperialiste nord-americane vor să-și mențină hegemonia asupra continentului.

Poziția monopolurilor din Statele Unite în economia țărilor latino-americane creează teren propice imixtiunii nord-americane în treburile lor interne. Adînc ancorate în economia latino-americană, marile companii din nord manevrează diverse pîrghii pentru influențarea vieții politice a unor țări latino-americane.

Imixtiunea în treburile interne ale țărilor latino-americane capătă diferite forme, ajungînd pînă la intervenția armată fățișă pentru reprimarea mișcărilor democratice. Debarcarea infanteriei marine americane în Republica Dominicană (aprilie 1965) a constituit o auto-demascare a politicii de pe poziții de forță practică de S.U.A. în relațiile cu țările latino-americane. Intervenția armată în Republica Dominicană — care a

Președintele Eduardo Frei semnînd actul de „chilenizare” a cuprului

În Palatul Național din Santo Domingo, în zilele intervenției S.U.A. sub steagul Organizației Statelor Americane

„Panama 2”

DE PARTEA CUI E TIMPUL?

Evoluții și tendințe în relațiile interamericane

„Panama-2” este un canal imaginar și totodată real. Imaginar pentru că nu e însemnat pe nici o hartă. Real pentru că poartă bogății reale. Despre acest exod al bogățiilor din America Latină spre Statele Unite am relatat în articolul din LUMEA nr. 12. Articolul de față își propune să urmărească implicațiile politice ale fenomenului și reacțiile țărilor latino-americane, pe care apropiata conferință a șefilor de state membre ale Organizației statelor americane (O.S.A.) le readuce în plină actualitate.

reeditat operația militară executată în Guatemala (1954) — a stîrnit pe întreg continentul o amplă mișcare de protest împotriva politicii „marii bite”.

Statele Unite au încercat aproape întotdeauna să-și disimuleze, într-un fel sau altul, scopurile. Dar deghizarea, în cazul tentativei de intervenție în Cuba (aprilie 1961), a fost un eșec; nimeni n-a crezut și nici nu putea crede că emigranții contrarevoluționari cubani ar fi putut să-și pregătească invazia fără alimente, armament, avioane și crucișătoare furnizate de Statele Unite. Iar faptul că grupurile armate au fost trimise din Guatemala sau Nicaragua nu putea înșela pe nimeni.

Firește, în declarațiile oficialităților de la Washington se neagă — în pofida faptelor — caracterul intervenționist al politicii interamericane promovate de S. U. A. Dar prin stimularea unor lovituri de stat militare și a unor regimuri reacționare cercurile imperialiste din S.U.A. contrazic afirmațiile de „neamestec” pe care le-au făcut în repetate rînduri, și, retrospectiv privite, asemenea afirmații sînt infirmate în modul cel mai evident de fapte.

Din 1954, 11 din cele 20 de republici latino-americane au fost conduse de guverne venite la putere prin lovituri de stat, iar în prezent opt dintre ele sînt sub dominația unor regimuri dictatoriale, ci-

vile sau militare. În toate aceste cazuri autorii loviturilor de stat s-au bucurat, direct sau indirect, de sprijin nord-american, fie pentru acapărarea puterii, fie pentru menținerea ei.

S-a făcut chiar și un instrument „legalizat” al intervenției fățișe. Prin rezoluția nr. 560 din septembrie 1965 a Camerei Reprezentanților, se proclamă „dreptul” Statelor Unite de a întreprinde forța armată în orice țară de pe continent „unde autoritățile au pierdut controlul situației”. Această rezoluție — expresie oficială a tendințelor intervenționiste — a determinat ample reacții de protest pe tot continentul latino-american. Cîteva reacții oficiale la această rezoluție: Contrarezoluția adoptată de Congresul din Columbia — „Ne exprimăm mirarea față de rezoluția Camerei Reprezentanților a Congresului S. U. A., care constituie o revenire la vremurile de tristă memorie ale imperialismului yankeu împotriva căruia luptau țările latino-americeane... Respingem întoarcerea la politica «marii bite» și declarăm din nou în mod solemn că rămînem fideli principiului neamestecului în treburile interne ale statelor”; Camera Deputaților din Peru: „Rezoluția adoptată de Camera Reprezentanților a Congresului S.U.A. urmărește să ridice la rangul de principiu al politicii interamericane dreptul la o intervenție armată unilaterală, întreprinsă fără consultații”; Manuel Tello, ministrul de externe al Mexicului: „Poziția Mexicului față de principiul neamestecului este neschimbată. Nu acceptăm intervenția individuală”. Adjunctul ministrului afacerilor externe din Chile, Oscar Pinochet: „Rămîne în întregime în vigoare hotărîrea guvernului chilian după care neamestecul și libertatea popoarelor de a-și alege singure guvernul sînt baza și reazemul sistemului interamerican”.

SENTINELELE CANALULUI

Canalul bogăției și al puterii, „Panama 2”, pentru a nu-și schimba direcția, trebuie păzit cu strănicie; și cuceririle monopoliste din Statele Unite știu aceasta. Numai astfel organizațiile de tipul „Alianței pentru progres” își pot explica, din punctul de vedere nord-american, existența. „Club în care se află un membru bogat și puternic și alți membri săraci și slabi” (U. S. News and World Report), club în care statele latino-americeane își caută soluții economice, Organizația Statelor Americane — provenind din „Panamerican Union” (fondată în secolul trecut) și devenind în 1948 un organism regional al O. N. U. — reprezintă pentru S. U. A. un for de exercitare a presiunilor lor economice și politice asupra țărilor latino-americeane, prin folosirea fățișă și mascată a mijloacelor de intervenție în treburile lor interne.

Propunerea S.U.A. de creare a forțelor armate interamericane reprezintă o nouă tentativă de „modelare” a O.S.A. după interesele politice și strategice ale S.U.A. Carta O.S.A. prevede că nici un stat nu va recurge la amenințări sau la forță împotriva integrității teritoriale sau a independenței unui alt stat. Or, la Santo Domingo, tocmai aceste principii au fost încălcate, și aceasta la cererea Statelor Unite.

Chiar și unele guverne latino-americeane, cunoscute pentru bunele lor relații cu S. U. A., nu acceptă crearea forței interamericane permanente a cărei existență ar destrăma cu desăvîrșire orice iluzie de „neintervenție”. În consecință, proiectul Statelor Unite nu a fost apro-

bat nici la Conferința de la Rio de Janeiro sau de la Lima — din 1965 — nici la cea de la Panama din 1966, și nici la recenta Conferință de la Buenos Aires.

Orientarea de viitor a O. S. A. este obiectul unei ample dispute la toate reuniunile panamericane din ultimul an. „Eșecul total sau învierea posibilă a O. S. A. — scrie revista mexicană *Cuadernos Americanos* — depind de politica pe care S.U.A. o vor urma față de America Latină și de comportarea lor în cadrul acestui organism regional”.

CIRCUITUL POATE FI INCHIS

În publicațiile latino-americeane se reflectă tot mai frecvent afirmarea punctului de vedere — exprimat și în poziții oficiale ale unor țări membre ale O. S. A. — după care această organizație trebuie să servească, în primul rînd, dezvoltării economice și sociale a țărilor care fac parte din ea. O condiție a acestei dezvoltări o reprezintă „eliberarea cît mai rapidă de sub tutela puterii din nord”. Ziarul *República* din Caracas scria că sarcina principală a Americii Latine „nu o constituie înarmările și militarizarea continentului, ci soluționarea gravelor probleme economice: prețul materiilor prime, lupta împotriva subnutriției și a mizeriei...”

Aspirația de astăzi a continentului de la sud de Rio Grande spre emancipare și independență economică este o aspirație spre libertate. Spre acel ideal de libertate intrat în tradiție, pe care, în urmă cu mai bine de un secol, poetul ecuatorian José Joaquín de Olmedo îl proslăvea în versuri, întruchipat în figura lui Bolívar, „el vencedor”, învingătorul spaniolilor.

Noțiunea de suveranitate națională capătă în contextul latino-american rezonanțe tot mai adînci. „Facem parte dintr-un tot care se numește America, unde Statele Unite și-au luat un rol preponderent — declara ministrul de externe chilian Gabriel Valdés. În cadrul acestui tot, America Latină trebuie să-și aibă libertatea ei. Așa încît, mare producătoare de materii prime, ea trebuie să aibă posibilitatea de a hotărî în legătură cu interesele sale economice împreună cu Statele Unite și cu țările dezvoltate din punct de vedere industrial, pe picior de egalitate”.

În cuceririle economice și politice din țările latino-americeane, cîștigă tot mai mult teren ideea că apărarea bogățiilor naționale și valorificarea lor în condiții mai avantajoase reprezintă unul din principalele obiective ale luptei pentru „cea de a doua independență” — termen des folosit în legătură cu eforturile pentru cîștigarea independenței economice, fără de care nici independența politică nu se poate manifesta nestîngherit. Canalul bogățiilor, cu ramificațiile lui care împînzesc imensul continent și care poartă spre nord, într-un halucinant vîrtej, abundența, afectează suveranitatea națiunilor latino-americeane. Renumitul sociolog brazilian Josué de Castro aprecia că numai dispunînd de independență economică, continentul latino-american „va putea să-și ridice nivelul de trai și să iasă din stagnarea economică”. Și numai dispunînd de o industrie proprie, bazată pe valorificarea uriașelor resurse naturale, statele Americii Latine „vor putea dispune și de mijloacele principale pentru dobîndirea independenței economice”.

Rezistența latino-americană față de formele de imixtiune economică și politică ale corporațiilor nord-americeane este din ce în ce mai fățișă. Cînd, în noiembrie

1965, Lyndon Johnson a trimis un mesaj Conferinței de la Rio de Janeiro, în care se anunța hotărîrea ca programul „Alianței pentru progres” să rămînă în continuare valabil (după o perioadă cînd se părea că va fi abandonat), Dean Rusk se aștepta ca sala să fie cuprinsă de entuziasm. Mare i-a fost însă decepția. Chiar și un politician docil Washingtonului ca José Figueres, fostul președinte din Costa Rica, a considerat că „fixarea de prețuri echitabile pentru materiile prime exportate de America Latină ar fi mai profitabilă economiei țărilor latino-americeane decît injectările artificiale ale «Alianței pentru progres»”. Iar „Mica conferință la nivel înalt”, care a avut loc la Bogotá vara trecută, (au participat Columbia, Chile, Venezuela, Ecuador și Peru) a ridicat problema lărgirii colaborării economice continentale pe bază de egalitate în drepturi și a evoluției, în acest sens, a relațiilor interamericane. Una din cele mai evidente probe ale tendinței de degajare față de politica S. U. A. este accentul mare care s-a pus pe cooperarea între țările latino-americeane și pe extinderea comerțului cu Europa, ca și pe încercarea de a stabili un front comun cu unele țări afro-asiatice, în vederea reglementării prețurilor la materiile prime și produsele finite.

Acuitatea problemelor economice ale Americii Latine a impus trecerea lor în fruntea ordinei de zi a viitoarei conferințe a șefilor de state membre ale Organizației Statelor Americane, în ciuda faptului că Statele Unite urmăreau, în principal, discutarea posibilităților de creare a „forțelor militare interamericane”.

Disputa în jurul ordinei de zi a conferinței O. S. A. ilustrează frămîntările care au loc în țările latino-americeane în vederea găsirii unor soluții pentru stimularea dezvoltării. În ultimii ani s-a acționat în acest sens, prin trecerea unor sectoare economice în posesia statului, prin măsuri de limitare a pozițiilor deținute de monopolurile nord-americeane. Acțiunea de „chilenizare” a cuprului, întreprinsă de guvernul Frei și menită — în concepția inițiatorilor ei — să ducă la creșterea venitului național, reprezintă o asemenea măsură. Recent, guvernul columbian a respins recomandările Fondului Monetar Internațional, care ar fi contravenit intereselor naționale. De asemenea, marile monopoluri petroliere „sînt îngrijorate de influența în continuă creștere pe care «Pemex» (întreprindere mexicană de stat) o are asupra petrolului din America Latină”, scria *Wall Street Journal*. În Venezuela au fost adoptate unele măsuri pentru creșterea controlului național asupra activității societăților monopoliste străine.

Partidele comuniste ca și alte partide de stînga, forțele democratice din țările latino-americeane militează tot mai stăruitor pentru inițierea și traducerea în viață a unor programe economice și politice corespunzătoare intereselor naționale. José Sanchez, secretarul general al Partidului Comunist din Salvador, arată că unul din principiile de bază ale activității partidului este „apărarea suveranității naționale, lupta contra oricăror manifestări ale dominației imperialiste”. Recent, organizațiile sindicale din Uruguay au demascat acțiunile subversive ale capitalului nord-american, care s-a infiltrat în diferite „institute” și organizații: „Institutul urugvayan de educație sindicală”, în ciuda denumirii sale, nu este nici pe departe urugvayan, fiind în întregime finanțat de marile trusturi ale S.U.A. Ca urmare, Centrala unitară a oamenilor muncii din Uruguay, care grupează 90 la sută din sindicate, a decis să organizeze o serie de greve și de-

„În următoarele 72 de ore ...“

monstrații pentru a obține dizolvarea acestei organizații diversioniste. Sindicatele columbiene au manifestat o poziție fermă față de abuzurile „consilierului pentru problemele sindicale” al Ambasadei S.U.A. în Columbia, John M. O'Grey, cerind președintelui Restrepo expulzarea sa. Motivul l-a constituit încercarea acestuia de „a nu respecta suveranitatea și independența națională și de a îndrăzni să pretindă remanierea comitetului de conducere al unui sindicat (este vorba de organizația sindicală de la fabrica Cerveceria Andina S.A.) care funcționează conform legilor în vigoare”.

Respingerea proiectului forțelor inter-americane a adus pe o platformă comună de acțiune numeroase organizații de masă, syndicate, asociații studențești, uniuni ale ziariștilor care au contribuit la activizarea opiniei publice împotriva noii formule a dictatului nord-american.

Diversitatea formelor de rezistență la presiunile exercitate de monopolurile nord-americane atestă tendința de afirmare, pe diverse planuri, a năzuințelor de emancipare a popoarelor latino-americane, pe calea consolidării și apărării independenței naționale.

În evoluția relațiilor inter-americane, orientarea cercurilor imperialiste din S.U.A. — care vor să-și mențină hegemonia asupra continentului — întâmpină o rezistență din ce în ce mai activă și mai cuprinzătoare. Cucerirea celei „de-a doua independențe” este o aspirație fundamentală a popoarelor latino-americane care-și pune amprenta și pe pozițiile oficiale adoptate de unele guverne în relațiile cu S.U.A.

Lupta pentru apărarea intereselor naționale, pentru consolidarea independenței de acțiune în problemele politicii interne și externe este complexă și întâmpină încă multe obstacole — S.U.A. dețin în țările Americii Latine poziții economice puternice — dar impunerea necondiționată a punctului de vedere nord-american în O.S.A. întâmpină astăzi o împotrivire crescândă. În locul militarizării O.S.A., multe state latino-americane cer ca această organizație să sprijine dezvoltarea lor economică; în acest sens, ele cer ca legăturile țărilor latino-americane cu S.U.A. să se bazeze pe o colaborare ca între parteneri egali. Nu este de presupus că, la conferința O.S.A. a șefilor de state, S.U.A. vor veni în întâmpinarea acestor deziderate, dar însuși faptul că obiectivul lor principal — constituirea forțelor inter-americane — n-a putut fi impus conferinței, relevă evoluția unui proces de reasezare a relațiilor în cadrul O.S.A.

Tendențele acestui proces relevă că și în această zonă a lumii principiile unei reale colaborări internaționale — respectarea egalității în drepturi a fiecărei țări, cooperarea pe baze reciproc avantajoase, neamestecul în treburile interne — se impun cu o forță sporită. Referindu-se la faptul că în relațiile lor cu țările latino-americane, Statelor Unite le este tot mai greu să acționeze cu metode care încalcă aceste principii, revista *Foreign Affairs* recunoaște, în ianuarie 1966: „În America Latină timpul nu mai e de partea noastră”.

Nenumăratele bogății ale continentului de la sud de Rio Grande pot asigura o dezvoltare multilaterală și independentă a țărilor latino-americane. Circuitul spre nord al „canalului bogățiilor” — Panama 2 — poate fi închis. Astfel, el va străbate întreg continentul, purtând fabuloasele „riquezas” din țara Amazonelor și din „pampo” argentinian spre „llanura” venezuelană sau spre „selva” columbiană.

Rodica DIPLAN
Anca VOICAN

Zile de alertă în cercurile oficiale și militare din Bolivia. La 31 martie, colonelul Colle Cueto decola pe neașteptate din La Paz, cu un avion care-l ducea în capitala Argentinei. Scopul călătoriei — așa cum reieșea din informații oficiale — era solicitarea unui ajutor militar împotriva mișcărilor de guerilă, din platoul Nancahuazu. La 1 aprilie, generalul Barrientos, președintele Boliviei, declara, la o conferință de presă, că misiunea lui Cueto nu este aceea de a obține ajutor militar — „guvernul bolivian este în stare să facă față, singur, partizanilor” — ci punerea în gardă a autorităților din țările vecine în eventualitatea refugierii partizanilor peste granițele boliviene. După o întrevedere între Barrientos și generalul Ovando, șeful statului major al armatei, în cercurile militare din La Paz se aprecia că evenimentele pot lua un curs neașteptat în „următoarele 72 de ore”. Dar, aproape imediat, însuși Ovando a revenit, indirect, asupra termenului de executare a operațiilor, afirmând că „un atac frontal împotriva partizanilor din regiunea Nancahuazu ar fi dificil și singeros, necesitând operații combinate din direcția mai multor baze” („France Presse”).

Nu se cunoaște precis care este amploarea ciocnirilor dintre trupele guvernamentale și unitățile de guerilă, iar declarațiile oficiale și revenirile asupra lor seamănă și ele confuzie. Fapt este că, la conferința de presă a președintelui Barrientos din 2 aprilie, s-a recu-

noscute pentru prima oară existența unor unități de luptă ale partizanilor. În această recunoaștere constă, ni se pare, semnificația principală a evenimentelor care au loc în Bolivia. De la acapararea puterii de către militari, în noiembrie 1964, noii guvernanți au căutat să apară în ipostaza de exponenți ai intereselor naționale. Dar această auto-prezentare era infirmată de ei înșiși, prin permanenta aminare a unei confruntări electorale. Abia la doi ani după lovitura de stat s-a organizat, în sfârșit, o consultare electorală, pe un teren de pe care fuseseră îndepărtați liderii unei opoziții reale. O coaliție eterogenă de partide cu opinii politice conjuncturale și controlul armatei asupra desfășurării alegerilor au asigurat „instituționalizarea” juntei și președinția lui René Barrientos, autorul principal al loviturii de stat din 1964. Curînd însă, guvernul s-a văzut lipsit chiar și de sprijinul acelor partide care — în speranța participării la putere — au contribuit la alegerea președintelui (vezi „Lumea” nr. 7, pag. 8—9). În centrele muncitorești, mai ales în regiunile miniere, ostilitatea față de politica guvernului s-a manifestat în repetate rînduri. Izolarea crescîndă a cercurilor guvernante este un fapt recunoscut, în mod indirect, chiar de personalități oficiale. Așa se explică, în primul rînd, alarma dată în afara țării, în urma intensificării mișcării de partizani.

Correspondenții de presă din La Paz subliniau că autoritățile contează pe un sprijin extern, tocmai pentru că pe cel intern nu se pot baza. Mobilizarea țăranilor ar comporta riscuri — semnala corespondentul agenției „France Presse” — deoarece nu poate fi eliminată posibilitatea unor tulburări și în rîndurile lor. Pe de altă parte, în ce privește minierii, opoziția lor față de guvern este cunoscută. În același timp, partidul „Mișcarea națională revoluționară” — care guvernase înainte de lovitura de stat din 1964 — s-a pronunțat în sprijinul acțiunilor îndreptate împotriva guvernului.

Evenimentele actuale din Bolivia au evidențiat în mod spectaculos deruta, în momente grele, a unui regim lipsit de sprijin intern. Precizarea misiunii colonelului Cueto nu risipește atmosfera de incertitudine care domnește în cercurile oficiale. Pronosticul, formulat nebulos, în sensul că „în următoarele 72 de ore” vor interveni evenimente hotărîtoare, lăsa de înțeles că, în trei zile, guvernul va fi stăpîn pe situație. Dar de aproape trei ani se urmărește acest scop, fără reușită. Probabil, luarea în considerare a acestei realități a determinat declarațiile generalului Ovando despre „dificultățile” operațiilor anti-guerilă.

Pînă una-alta, în sud-estul țării s-a decretat „starea excepțională”. Termen paradoxal în cazul Boliviei. Pentru că, „starea excepțională” este, în ultimii trei ani, o stare aproape permanentă.

Eugen POP

Mărirea și decăderea cărbunelui britanic

Liviu Rodescu

Drumul ce duce spre mieznoapte străbate cea mai lungă secvență a peisajului britanic, în care verdele ierbii nu simte succesiunea anotimpurilor. Aceeași culoare persistă și atunci când intrăm în regiunea Nottingham, o parte din ceea ce se numește „țara neagră”. Erele geologice au depozitat în măruntaiele acestor pământuri cantități imense de cărbune. Nu fără temei dăinuie pînă astăzi zicala că Britania este „o insulă clădită pe cărbune”. Și se mai spune în popor că „dacă nu sînt mine de aur, în schimb se găsește din belșug «diamantul negru»”. Dincolo de orașul Nottingham, șoseaua trece prin locuri acoperite cîndva de vestitele păduri Sherwood, sălașul lui Robin Hood și al haiducilor săi. Tradiția locală se mîndrește și acum cu figura neîntrecutului arcaș, care hălăduia prin găvanele nepătrunse, sfidînd atotputernicia castelanilor și șerifilor. Legenda și istoria se întîlnesc undeva la umbra evului mediu, făcînd din Robin Hood simbolul rezistenței saxone împotriva cuceritorilor normanzi. Iar una din versiuni pretinde că eroul ar fi existat în realitate, s-ar fi stins de moarte bună la vîrsta de 87 de ani și ar fi fost înmormîntat la Kirklees, în valea Calder-ului.

Codrii Sherwood au căzut sub topor cu secole în urmă. Astăzi se mai văd doar rare pilcure de mesteceni și cițiva stejari monumentali, printre care un exemplar istoric — „Marele Stejar”, cu circumferința de 9 m, lîngă tulpina căruia se spune că se adunau haiducii. Un pasionat al legendei, James Lees, din Nottingham, face încercări de a salva cultul arcașului, organizînd „Festivalul Robin Hood” și înmîinînd turiștilor, cei mai mulți americani, diplome care atestă vizitarea pădurii.

Localnicii știu că istoria mineritului este mult mai veche decît legenda lui Robin Hood. Britanicii săpau cărbunele încă înainte de cucerirea romană; de-a lungul valului lui Adrian, de la Newcastle pînă la golful Solway, s-au găsit urmele unor depozite de cărbune pe care îl adunau legiunile romane în lungile nopți de iarnă, sub permanenta amenințare a atacurilor din partea neînduplecaților picți. Vechile documente pomenesc despre lupta orașului Newcastle, încă din secolul XIII, pentru dreptul de a-și crea venituri din exploatarea boga-

telor zăcăminte de cărbune din regiune și se știe că pe la 1615 existau vreo 400 de vase — așa-numitele „carbo maris” — care transportau cărbune de la Newcastle la Londra. Așa s-a născut zicala engleză „a trimite cărbune la Newcastle”, pentru a ironiza un efort inutil. Unul din cele mai grandioase castele ale perioadei elisabethane, Wollaton Hall, a fost construit în 1588 din veniturile strînse de pe urma exploatării cărbunelui.

Deși scos cu firnăcopul, cărbunele a stat la baza întregii revoluții industriale din secolul al XIX-lea, aducînd Angliei denumirea de „atelier al lumii”. A fost sursă de energie pentru mașini, locomotive, vapoare, făcînd posibilă organizarea fabricilor, a marii producții, a noilor mijloace de transport. Rolul cărbunelui rămîne vital și în dezvoltarea contemporană a industriei britanice.

AUTOMATIZAREA ȘI PROBLEMELE EI

...O șosea îngustă, cotită, duce la Bevercoates, prima mină complet automatizată din Marea Britanie. Aici, mecanica modernă, electronica, hidraulica, fizica nucleară participă la un complex de operații, de la perforarea cărbunelui pînă la transport și la sistemul de control electronic, răspunzînd cu precizie comenzii de la tablourile centrale. Coborîrea în subteran are loc după echiparea reglementară, inclusiv casca prevăzută cu lampă electrică. În mai puțin de 1 minut și jumătate ajungem la peste 1 000 de m adîncime, unde aerul cald este împins de ventilatoare puternice în galerii. Parcurgem kilometri labirintici, urcăm pe pasarele metalice, lîngă un bunker cu o capacitate de 1 000 de tone, vizităm un post de control electronic, trecem de-a lungul benzilor rulante care pot transporta 900 tone de cărbune pe oră.

Timp de cîțiva ani, toate instalațiile minei au rămas imobilizate, Bevercoates fiind doar o gigantică machetă de expozitie, din cauza unui nereglementat conflict de muncă privind salariile minerilor. În cele din urmă, National Coal Board (Departamentul Național al Cărbunelui) a cedat și mina a intrat în funcțiune abia la începutul acestui an, în 27

ianuarie. Se află în explorare un singur front și se extrag în medie 500 tone pe zi, față de 6 000 tone capacitate totală proiectată. La National Coal Board mi s-a spus recent, că nu se știe încă ziua cînd se va lucra cu întreaga capacitate, dar se speră că în viitorul apropiat. La capătul unei galerii, sfredelește în stînga neagră o combină minieră, de fapt o instalație complexă, lungă de peste 200 de m. De la un tablou electronic de comandă, un singur om conduce și supraveghează toate operațiunile. La celălalt capăt, un braț masiv, cu perforatoare mici, este pus în mișcare de forja hidraulică, în jurul unui ax și astfel poate mușca în stratul de cărbune circa 8 m în 24 de ore. De la un capăt la altul se întind două benzi rulante care transportă cărbunele, articulații, mecanisme, șine de cale ferată pe care acest dinosaur metalic se tirăște pe nesimțite și își trage coada o dată pe săptămîna.

La o mină similară, dar neautomatizată, lucrează de obicei peste 2 000 de oameni. La Bevercoates vor lucra doar 770, pentru a realiza o producție totală de 1,5 milioane tone pe an. Potrivit calculului, fiindcă în prezent se extrage puțin și lucrează în total doar vreo 450 de oameni, majoritatea fiind folosiți la instalațiile de preparare a cărbunelui, la lucrări de întreținere, servicii sanitare și sociale. În subteran prezența omului este din ce în ce mai rară, mai mult pentru control și supraveghere.

În aceste condiții, riscul accidentelor este diminuat, deși cauzele previzibile rămîn în general aceleași: gaze, explozii, surpări de secțiuni mecanice etc. După cum mi s-a spus, un rol important în prevenirea accidentelor este atribuit sistemului electronic de supraveghere, detectare și alarmă, care poate opri instantaneu funcționarea tuturor instalațiilor.

Desigur, mașini automate există și în multe alte exploatare miniere, dar fără a atinge sistemul complex și perfecționat de la Bevercoates, care și-a păstrat caracterul experimental. Mi s-a explicat că de fapt mașinile sînt cam aceleași peste tot, cu singura deosebire că la Bevercoates ele pot fi dirijate de la distanță prin apăsarea butoanelor. Se afirmă de altfel că exemplul de la Bevercoates n-are șanse de a fi reluat, principala rațiune fiind costul extrem de ridicat al echipamentului, ceea ce scade nivelul de rentabilitate a minei.

Procesul de modernizare a industriei cărbunelui a avut în Marea Britanie un ritm lent, rămînînd în urma altor țări vest-europene. La sfîrșitul războiului, în 1945, cărbunele se extrăgea încă în proporție de circa 90 la sută cu firnăcopul și lopata. Proiectele de mecanizare au fost introduse și aplicate treptat în practică abia după naționalizarea industriei cărbunelui, în 1947. Mecanizarea lucrărilor la frontul de abataj cuprinsese în 1965 circa 80 la sută din producția totală și există tendința ca în anii următori restul de 20 la sută să fie adus la același nivel. Experiența a arătat de altfel că, prin folosirea mecanizării, producția obținută este de două ori mai mare decît utilizînd metodele tradiționale. Din 1947 pînă astăzi, au fost construite sau reconstruite peste 300 de uzine de preparare a cărbunelui, cu o capacitate de circa 130 milioane tone anual.

E NECESAR MAI MULT SAU MAI PUȚIN CĂRBUNE ?

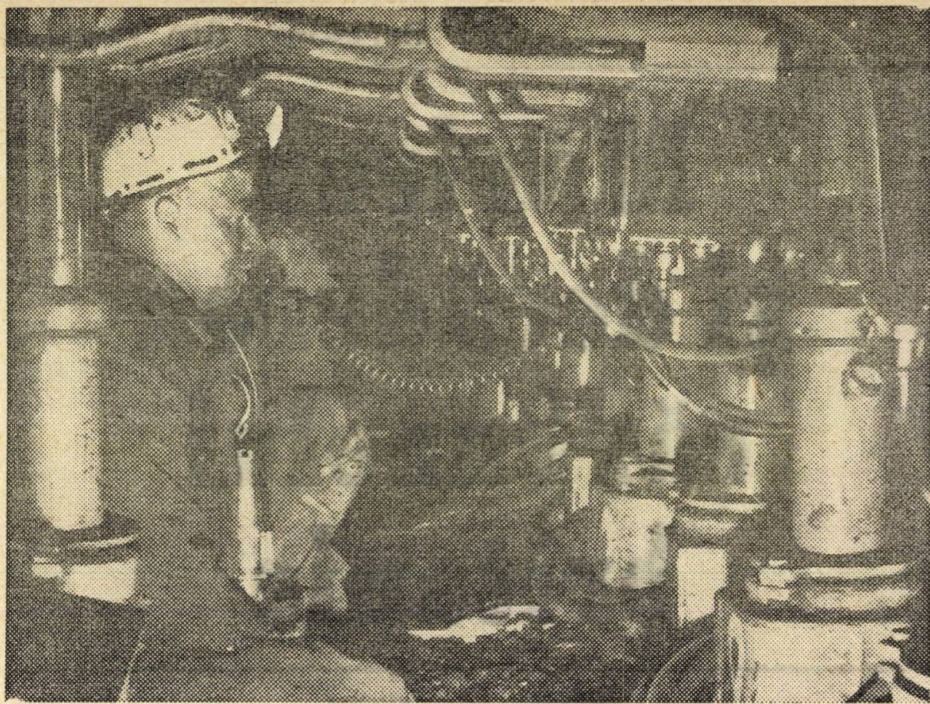
În ultimii ani s-a accentuat scăderea cererii de cărbune pe piața internă, în primul rînd datorită competiției puter-

nice din partea altor combustibili. Petrolul — iar mai recent gazele naturale din Marea Nordului — sînt pe cale a cîștiga mereu teren în dauna cărbunelui. La rîndul ei, energia atomică se anunță — pe termen lung — un rival deosebit de redutabil, mai ales după ce noul sistem de răcire cu gaze de la centrala atomică Dungeness B a demonstrat că energia electrică poate fi produsă la un preț mai scăzut, competitiv cu termocentralele care consumă cărbuni. S-a calculat chiar că acest preț va fi, într-un viitor apropiat, cu 10 la sută mai mic decît cel oferit de centralele electrice convenționale.

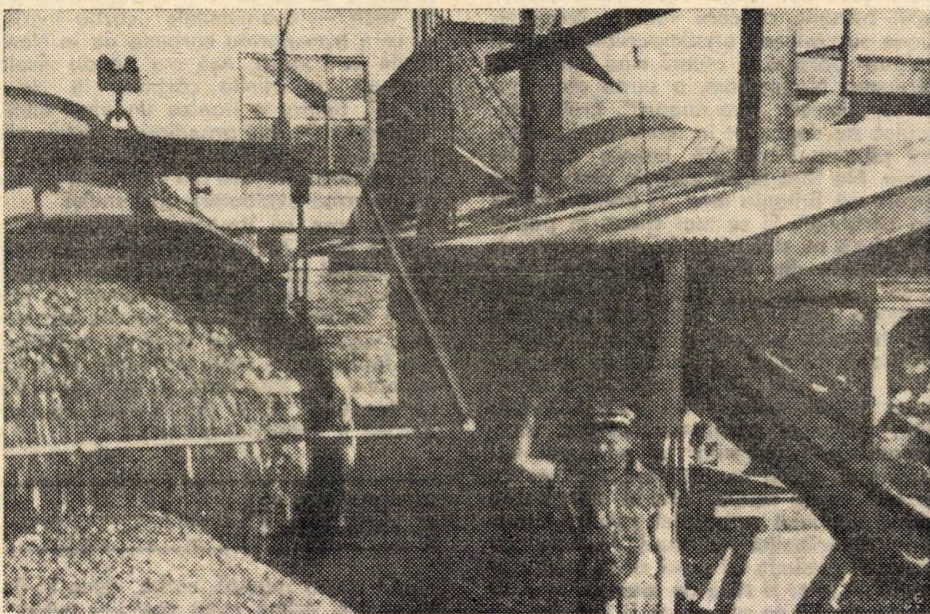
În economia britanică, industria cărbunelui continuă totuși să dețină poziții importante; acest combustibil, singurul de altfel care se află în cantități mari între frontierele țării, asigură jumătate din totalul energiei produse în întreaga Marea Britanie. Obiectivul principal urmărit în industria cărbunelui de cîțiva ani a fost atingerea unui nivel constant al producției la 200 milioane tone anual, ceea ce însă s-a dovedit a fi practic irealizabil. Aflată în continuă scădere, producția cărbunelui a atins anul trecut doar 165 milioane tone, cu 8 la sută mai puțin decît în 1965, iar unele previziuni făcute recent anunță că anul 1967 ar putea fi și mai negru. Exportul de cărbune, care în 1913 însuma 73 milioane tone, a înfruntat de-a lungul unor perioade numeroase dificultăți, înregistrînd reduceri de mari proporții, astfel încît a ajuns în 1963 la numai 7,5 milioane tone. Ultimele cifre care mi s-au dat la National Coal Board arată că, în cele 49 de săptămîni încheiate la 4 martie 1967, au fost exportate în total 2 338 000 tone de cărbune, față de 3 317 000 în anul precedent. Am aflat cu acest prilej că, în afară de obstacolele Pieței comune, inclusiv ale Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, aci se consideră că pe piața vest-europeană cărbunele britanic este puternic concurat de marile transporturi făcute din Statele Unite.

În ultimii cinci ani, aproape 250 de mine au fost închise, afectînd peste 100 000 de oameni. Potrivit ultimelor date, există în funcțiune în Marea Britanie circa 440 de mine, care continuă a fi supuse unui program sistematic de închidere treptată, astfel încît în 1971 să rămînă doar un număr de circa 310 mine, care, însă, ar urma să asigure o capacitate de producție de 170—180 milioane tone anual. Pentru unii economiști, cifra pare să întrecă posibilitățile reale ale industriei cărbunelui.

Motivul oficial al închiderii minelor îl constituie încercarea de a efectua o așa-numită raționalizare și restructurare a industriei cărbunelui, astfel încît producția să fie concentrată în minele cele mai eficace, mai rentabile, considerîndu-se că aceasta ar fi singurul mijloc de a face față competiției cu ceilalți combustibili. Se constată totodată o îngrijorătoare fluctuație a mîinii de lucru, ținînd seama de faptul că din 1947 s-a înregistrat o scădere de circa 300 000 de oameni din numărul total al minerilor. Numai anul trecut acest număr a scăzut cu 32 400 mineri. Majoritatea se îndreaptă spre alte ramuri industriale, în căutarea unui salariu mai bun și a unui post mai sigur, în timp ce spre profesiunea de miner se îndreaptă din ce în ce mai puțini amatori. Afît salariul, cît și o mai mare certitudine a posturilor apar de multe ori ca iluzorii în celelalte ramuri industriale, mai ales dacă se ține seama că în actualele condiții există un

Mina automată de la Bevercoates

Încărcarea cărbunilor în vagoanele de cale ferată, la Redford

șomaj creat în mod deliberat, iar măsurile de înghețare a salariilor îngreșesc mult căutarea unor alternative. Autorii programului de restructurare au subliniat în repetate rînduri că se pune în mod foarte serios problema de a-l realiza cu orice preț, întrucît, așa cum a declarat recent lordul Robens, președintele lui National Coal Board, „un al doilea program de închidere a minelor ar fi dezastruos”.

Pe de altă parte, la National Coal Board mi s-a spus că există motive întemeiate de optimism în ceea ce privește viitorul industriei cărbunelui, în primul rînd datorită faptului că principalii doi mari consumatori de cărbune, industria siderurgică și termocentralele, vor continua să rămînă clienții stabili și de lungă durată. Mai ales termocentralele, proiectate a fi construite în continuare în anii următori, sînt considerate a constitui cheia întregii piețe a cărbunelui,

producția de energie electrică urmînd să consume circa 60 la sută din totalul cărbunelui extras. Restul primește alte destinații, importante la rîndul lor: încălzit, cocs pentru oțelării, fabricarea gazelor, industria chimică etc. Cea mai mare parte a optimismului se bazează pe convingerea că în Marea Britanie cărbunele se va menține încă mult timp ca principală sursă de energie, iar rezervele subterane sînt apreciate ca fiind suficiente pentru cel puțin încă 200 de ani. Prospectările din Marea Nordului, în apropierea țărmurilor regiunii Durham, au dus la descoperirea, prin forări submarine, a unor rezerve de cărbune evaluate deocamdată la circa 550 milioane tone. Dar specialiștii sînt convinși că fundul mării ascunde zăcăminte încă neștiute.

Londra, aprilie

reflector

HANOVRA: CONGRESUL PARTIDULUI LIBER-DEMOCRAT

Sub președinția lui Erich Mende a avut loc recent la Hanovra congresul ordinar al Partidului liber-democrat (P.L.D.). Aceasta a fost prima mare adunare a liberalilor, după intrarea partidului în opoziție și formarea marii coaliții dintre creștin-democrați și social-democrați. De aceea — cum de altfel era de presupus — la congres s-a debătut noua orientare a partidului, conformă cu rolul său de singură opoziție parlamentară. Cele două tendințe din sinul P.L.D. — divergente mai ales pe probleme de politică externă — s-au manifestat cu destulă virulență încă din prima zi a congresului. Impotriva lui Erich Mende și a partizanilor săi, fracțiunea de stînga a partidului (condusă de purtătorul de cuvînt Scholwer și trezorerul Rubin) a încercat să-și impună punctele sale de vedere cerînd — așa cum au făcut încă din prima zi a congresului — „recunoașterea realității apărute după al doilea război mondial”, inclusiv recunoașterea R.D.G. Aceștia s-au pronunțat pentru contacte directe, chiar și la nivel ministerial, cu R.D.G., și pentru recunoașterea graniței Oder-Neisse. Astfel, în cadrul dezbaterilor, d-na Hildegard Hamm-Brüchmer a subliniat că recunoașterea acestei frontiere ar însemna o contribuție importantă la destindere și ar favoriza o politică mai fructuoasă cu țările socialiste.

GRĂTARUL DIPLOMATIC

După cum se știe, o reuniune a șefilor statelor membre ale O.S.A. urmează să aibă loc săptămîna viitoare la Punta del Este. Fiecare dintre participanți desfășoară, firește, eforturile convenite pentru a se pregăti în vederea apropiatelor convorbiri. Inclusiv președintele Johnson, care a reluat în studiu dosarele relațiilor interamericane. Și, cu atît mai mult cu cît acestea nu sînt lipsite de zone spi-noase, întreprinde acțiuni de netezire a terenului.

Nu cu buldozerele, ci cu frigerea și grătarul. Ziarele anunță că pentru a crea o preliminară „atmosferă favorabilă”, el a invitat pe ambasadorii la Washington ai tuturor celor 21 de republici latino-americane să petreacă, însoțiți de familiile lor, sfîrșitul acestei săptămîni la „ranch”-ul său texan. Presa americană vorbește despre o „conferință pregătită”, la „pre-nivel înalt”. Mai puțin protocolari, corespondenții străini afirmă că oaspeții președintelui au fost de fapt invitați la „cea mai mare «barbecue» din toate timpurile”, cum spune un titlu din „Le Figaro”. („Barbecue”, unealtă specifică artei culinare americane, înseamnă un grătar mare pentru fript animalul întreg; prin extindere, termenul se folosește și pentru a desemna petrecerile în aer liber care includ asemenea desfășurări gastronomice.) Astfel, între o halcă de vacă și una de miel, se va putea aborda, de pildă, problema dureroasă a prețurilor materiilor prime exportate de țările musafirilor...

Cît despre partea spirituală a recepției, s-ar putea ca ea să pară mai puțin savuroasă una dintre acestea: președintele Johnson și soția au plecat la „ranch” cu cîteva zile înainte pentru a pune la punct un mare spectacol „western”, un fel de reconstituire istorică a cuceririi părții apusene a țării, cu bravi eroi albi și indieni recalcitrați, cu cai, urmăritori și împușcături — în autentic stil texan.

Unii comentatori se întreabă dacă „barbecue” este un termen care va trebui inclus pe viitor în dicționarele diplomatice.

Correspondență din Atena

Filmul formării noului guvern

Constantin Alexandroaie

La Atena, unde vara își făcuse zilele trecute apariția prin 30° Celsius la umbră, mercurul termometrului a înregistrat acum o neașteptată scădere, care în mod cu totul întîmplător a coincis cu căderea guvernului Paraskevopoulos. Pe frig și ploaie, evzonii din fața palatului regal stau de obicei solitari, fericiți de blițurile aparatelor de fotografiat ale turiștilor. În ciuda frigului și a vremii ploioase, ziaristii greci și străini s-au văzut însă siliți, simbăta după-amiază, să țină companie evzonilor pentru a se întîlni cu personalitățile politice care veneau la palat în audiență și a încerca, la ieșire, să obțină vreo declarație. Audiențele au fost numeroase, declarațiile însă foarte puține. Bombardamentele cu întrebări se soldau cu „nu”-uri categorice.

Enervat de ploaia de întrebări — „cînd se lichidează criza? cine va prelua mandatul de formare al guvernului? vor mai avea loc alte audiențe? care sînt intențiile regelui?” — fostul prim-ministru a răspuns sec: „N-am nici o declarație de făcut”.

Ziua de duminică a fost cea mai fructuoasă. Primul eveniment l-a constituit publicarea unui comunicat de presă, prin care regele Constantin a propus convocarea unei conferințe a tuturor liderilor partidelor politice în vederea discutării posibilității formării unui guvern așa-zis „ecumenic”, la care să participe reprezentanți ai tuturor partidelor. Liderii acestor partide li s-au trimis invitații la conferința proiectată, dar președintelui partidului E.D.A., Passalidis, nu i-a parvenit o asemenea invitație...

În aceeași zi, liderul partidului Uniunea de centru, Gheorghios Papandreu, a respins însă propunerea regelui. Opoziția sa a fost atribuită faptului că Uniunea de centru ar fi fost slab reprezentată într-un astfel de guvern. Nu Uniunea de centru, care a cîștigat alegerile din 16 februarie 1964, ar fi deținut posturile cheie, ci reprezentanții partidelor de dreapta, care au ieșit în minoritate atunci.

Tot duminică, cotidianul *Kathimerini*, devenit acum progubernamental, sugera că singura soluție de rezolvare a crizei ar fi încredințarea mandatului de formare a guvernului liderului E.R.E., Panaiotis Kanelopoulos. Spre seară, ziaristii au înregistrat în bloc-notesurile lor vizita de mai multe ore a lui Kanelopoulos care s-a întîlnit cu principalul consilier politic al regelui, Bitsos. Pe marginea celor discutate, nu s-a publicat însă nici un comunicat.

În noaptea de duminică spre luni, pe la orele 1,20, la Atena au început să bată clopotele. Telefoanele redacțiilor ziarelor și poliției au început să sune, cetățenii întrebîndu-se dacă nu cumva sînt chemați la demonstrații în piețe și

pe bulevarde. (Papandreu anunțase recent că, într-o astfel de eventualitate, poporul va fi avizat prin clopotele bisericilor). Acum însă nimeni nu știa ce să răspundă. Poliția motorizată a fost pusă în stare de alarmă, fiind gata de acțiune. Au fost efectuate chiar și unele arestări. Pînă la sfîrșit, nimeni nu a putut spune de ce au bătut clopotele. Dar luni dimineața zările ateniene anunțau ca foarte probabilă încredințarea mandatului de formare a noului guvern, liderului partidului E.R.E. Luni la prînz, regele Constantin i-a încredințat într-adevăr mandatul lui Kanelopoulos. Guvernul a fost format imediat și peste două ore a depus jurămîntul.

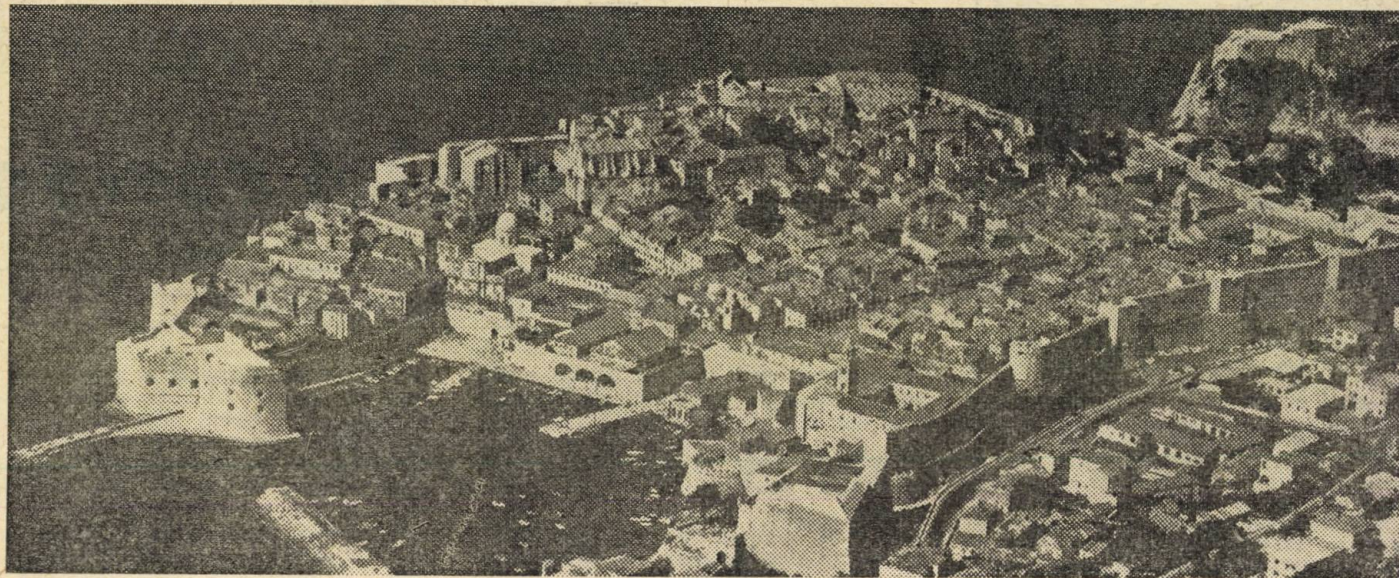
Primele reacții ale celorlalte partide, ca Uniunea de centru, Partidul liberal-democrat și E.D.A., nu s-au lăsat așteptate. Gheorghios Papandreu, lider al centrului, a calificat formarea guvernului E.R.E. drept „o nouă lovitură de stat” care „încalcă spiritul regimului democratic și jignește demnitatea poporului”. Grupul parlamentar al liberal-democraților a hotărît în unanimitate boicotarea noului guvern. La rîndul său, E.D.A. a adoptat aceeași poziție.

Kanelopoulos a anunțat că se va prezenta în parlament, încercînd să obțină votul de investitură, pentru a se putea termina dezbaterile proiectului de lege privitor la schimbarea actualului sistem electoral proporțional întărit, cu sistemul reprezentării proporționale simple. Dacă însă nu va obține votul de încredere, guvernul va trece la dizolvarea imediată a parlamentului — pe baza unui decret regal care-i dă acest drept — și, potrivit constituției, va trebui să organizeze alegeri în termen de 45 de zile. În acest caz alegerile ar urma să se desfășoare tot pe baza sistemului electoral în vigoare.

123 de deputați ai Uniunii de centru au anunțat că vor vota împotriva guvernului. Acestora li se adaugă voturile liberal-democraților (39) și ale E.D.A. (22). Deci, este posibil ca peste 180 de deputați, din 300, să voteze împotriva guvernului.

Observatorii politici și diplomați din capitala greacă au remarcat, nu fără surprindere, că noul premier a evitat să pomenească data alegerilor, fapt care a provocat numeroase speculații, în sensul că acestea ar putea fi amîinate din nou, pe un termen nelimitat. De altfel, unele ziare își exprimaseră, anterior formării guvernului, opinia că data de 28 mai (prestabilită pentru alegeri) ar fi prea apropiată. Aceste ziare consideră necesar ca alegerile să fie ținute abia atunci cînd E.R.E. va aprecia că atmosfera internă ar fi propice unei astfel de acțiuni politice importante.

Atena, 4 aprilie

dubrovnik

intra et extra muros

Orașul care trebuie văzut înainte de a-ți da ultima suflare — afirmă Bernard Shaw — nu este Neapole ci Dubrovnik. Fie că o asemenea rectificare din sursă ilustră se impune sau nu, elogiul tulburătoare cetăți adriatice e oricum de rigoare chiar și pentru cel mai blazat călător.

Dubrovnik se află în zona extrem-meridională a coastei iugoslave, aproape de confluența Adriaticii cu Mediterana. Până la Dubrovnik, vaporul alunecă printre nenumăratele insule (sînt peste o mie) în care s-a concentrat o bună parte din puterea de seducție a litoralului dalmat. Multe din ele sînt curioase alcătuiți de rocă cenușie cu delicate luciri albastrii și par să călătorească spre noi ca niște sloiuri arctice răstăcite în mările calde. Insulele mari și locuite sînt onorate cu o aruncare de ancoră. Scurtul popas al vapoarelor adună parcă pe cheiuri întreaga lor populație.

Korcula, Hvar, Rab, Mljet... Toate aceste străvechi așezări insulare, pline de exuberanța vegetală a sudului, își poartă spectaculos patina și parfumul de epocă. Dar față de chipul Dubrovnikului, ele reprezintă un fel de prolog, o minuoasă introducere în temă. Dubrovnik e perla cea mai slefuită a colierului.

Se pare că farmecul acestei cetăți milenare provine din sinteza fericită a trei elemente: marea, soarele și piatra. Pe fondul azur al Adriaticii, iradiate de soarele meridional, zidurile cu bastioane, turnurile crenelate, monumentele și clădirile orașului se întrunesc într-o imagine savant elaborată. Dubrovnik e poemul de piatră pe care nu mina omenească ci chiar natura pare să-l fi creat dintr-o sin-

gură suflare, așezîndu-l cu un gest generos între colinele Karstice și mare. Armonia suprafețelor și volumelor arhitectonice e desăvîrșită. Nimic n-ar putea fi extras sau adăugat fără a altera perfecțiunea ansamblului.

Inceputurile Dubrovnikului plutesc într-un abur de legendă, dar legendele și istoria, personajele reale și cele fabuloase s-au amestecat aci în aceeași retortă, iar din mare răzbesc ecourile unor întîmplări de demult, cînd pe aceste tărîmuri treceau expedițiile cruciate sau galerele maure. Catedrala orașului se înalță pe ruinele unei vechi biserici pe care legenda o atribuie generozității lui Richard Inimă de Leu, iar istoria consemnează că suveranul cruciat, surprins de o furtună, a poposit cîndva la Dubrovnik. În centrul orașului, statuia din secolul al XV-lea, înfățișînd un cavaler în armură, celebrează isprăvile lui Orlando, faimosul protagonist al epopeelor cavalești medievale, a cărui spadă miraculoasă — potrivit legendei — ar fi salvat cetatea de un atac sarazin; o dată mai mult, istoria e consonantă cu legenda, admițînd că acest atac s-a produs cu adevărat.

Datorită poziției geografice, Dubrovnik (Raguza după vechea denumire) a avut o evoluție singulară printre cetățile răsăritene ale Adriaticii, devenind încă în zorii istoriei sale republică independentă, după modelul marilor orașe italiene. Așezat la răscrucea unor îndelung frecventate drumuri comerciale de apă și de uscat, mijlocînd negoțul între Balcani și Occident, Dubrovnikul s-a dezvoltat cu repeziune, ajungînd în secolele XV-XVI o prosperă cetate maritimă. În muzeul naval al orașului, stampe, gravuri și mi-

niaturale nave de epocă învie vremurile cînd corăbiile Raguzei încărcate cu mărfuri străbăteau mările și oceanele lumii. Din aceste lungi călătorii s-au păstrat și numeroase colecții de relicve — amulete ale incașilor și aztecilor, papirusuri egiptene, podoabe indiene de cult, colți de dragon chinezești — obiecte bizare prin care evuri și civilizații par să emită din asfințiturile lor misterioase mesaje.

Acest popor de corăbieri, care se lansau cutezători în largul oceanelor, era la fel de dotat și pentru a înfrunta furtunile istoriei. Așa se explică faptul că mica republică raguzană și-a putut păstra multe secole independența, deși avuțiile ei erau rîvnite de numeroși năvălitori mai puternici. N-au izbutit s-o îngenuncheze nu numai bizantinii, normanzii, maurii sau turcii, dar nici măcar rivala ei directă și apropiată Veneția, care la scara acelor vremuri era ceea ce s-ar numi astăzi o putere mondială. Se pare că arta de a specula antagonismele dintre adversarii săi și de a purta negocieri abile cu unii și cu alții au folosit Dubrovnikului mai mult decît milenarul brîu de fortificații care înconjoară orașul, fortificații apreciate de altfel ca o capodoperă a arhitecturii militare medievale.

Îmi imaginez o clipă scînteia de viață care se va fi aprins cîndva pe aceste solemne turnuri singuratice. Aici vor fi urcat odinioară femeile Raguzei pentru a scruta nemărginirea mării, în așteptarea febrilă a unui sot, a unui logodnic plecat să navigheze luni sau ani în ape depărtate și străine.

Cineva a avut în zilele noastre excelenta idee de a utiliza platformele interioare ale cetății ca scenă de teatru. În

Șantierele navale de pe țărmul iugoslav al Adriaticii lansează la apă nave de cele mai diferite tipuri

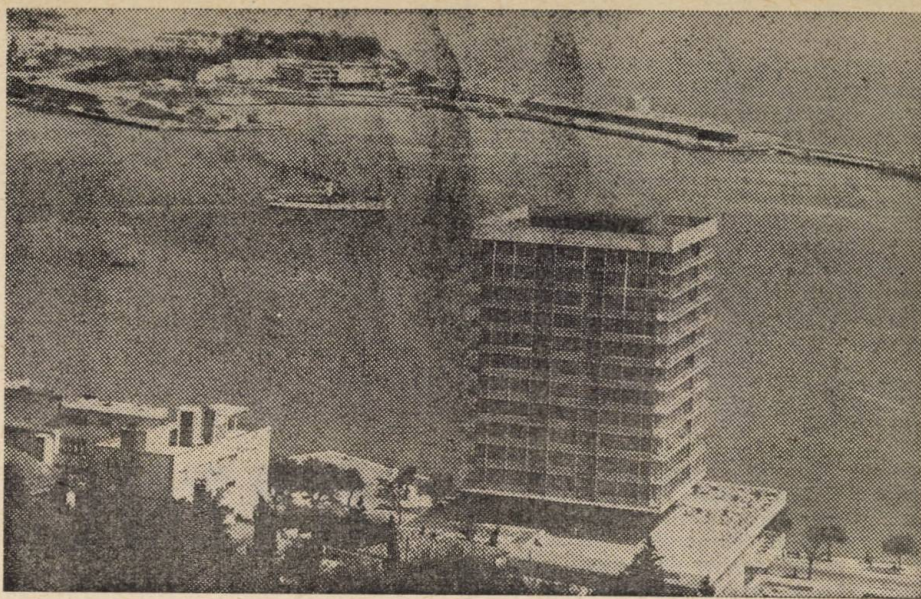
timpul festivalurilor de vară de la Dubrovnik, aici se joacă Oedip-rege, Hamlet, Macbeth, Othello, într-un ireproșabil decor natural.

■ STRADUN

Înăuntrul zidurilor cetății — *intra muros* — trăiește, fără să fi cedat coroziunii secolelor, vechiul Dubrovnik. Pe înguste străduțe medievale, conservate aproape aïdoma, timpul pare să se fi oprit în loc, deși cei doi ciudați cavaleri de bronz din Turnul Orologiului bat harnic orele de cinci veacuri încoace. În Placa (piața orașului) pășim în plină Renaștere. Opulența și strălucirea Raguzei de odinioară s-au materializat aci în piatra fastuos decorată a câtorva superbe edificii. Clădite sau reconstruite de-a lungul multor decenii, Palatul Recto-ului (reședința conducătorului cetății), Palatul Divona (centrul vieții comerciale), catedrala, fântinile, grupurile statuare relevă o simbioză de stiluri, în care revărsările barocului și ale goticului firziu sînt cenzurate de liniile pure ale artei renascentiste.

O inspirată gândire urbanistică a dat viață arterei principale a orașului vechi, așa-numita *Stradun*. E o arteră unică în felul ei, pardosită cu dale lucioase și încadrată de două șiruri de clădiri egal de înalte și absolut identice între ele. Cu toată simplitatea fațadelor, lipsite de orice ornamentație, efectul generat de unitatea și simetria ansamblului e spectaculos.

Seara pe *Stradun* se circulă greu și trebuie să-ți potrivești pasul cu al celorlalți trecători. După ritualul orașelor meridionale, toată lumea e pe stradă. Fete și băieți frumoși (se spune că în Iugoslavia tipul dalmat deține înțietatea pe acest plan) se plimbă veseli, expansivi,

Una din numeroasele construcții prin care vechile așezări dalmatice au fost „racordate” la arhitectura secolului XX: hotelul „Marjan” din Split

gălăgioși cu ostentație, după toate canoanele vârstei. Dar am văzut același fineret pășind cu gravitate și reculegere în mica încăpere-muzeu care evocă luptele pentru eliberarea Dubrovnikului. Sub sticla vitrinelor, fotografii de partizani căzuți. Erau tineri la fel de frumoși ca aceia care-i privesc acum; unul avea 23 de ani, altul 20, altul 19... Cinci mii de hitleriști încercaseră să se baricadeze la Dubrovnik. Orașul a fost eliberat de patru organizații de partizani.

Ca și în alte orașe iugoslave, și aici nu numai istoria veche ci și cea recentă e gravată pe ziduri. Din loc în loc, pe fațadele clădirilor, plăci de marmură amintesc zile eroice.

La Dubrovnik au trăit de-a lungul timpului numeroși astronomi, matematicieni, juriști, literați, pictori și sculptori; unii au dobîndit notorietate europeană și memoria lor e omagiată în toate muzeele orașului. Dar un omagiu la fel de meritat se cuvine adus generațiilor anonime de constructori, zidari, gravori, sculptori în lemn și cioplitori în piatră care, pe firul vremii, au clădit, au modelat și cizelat acest impunător oraș-muzeu.

■ DALMAȚIA PE O NOUA MAGISTRALĂ

Centru turistic de veche tradiție, Dubrovnik este o țință principală a marilor migrații estivale de pe coasta iugoslavă a Adriaticii. La frumusețea pietrificată a cetății medievale se asociază fericita confluență dintre munte și mare, caracteristică peisajului dalmat, și fastul vegetației meridionale. Peste zidurile calcinate de vreme foșnesc coroanele palmierilor, oleandrilor și chiparoșilor, iar briza mării duce pe aripa ei arome de lămii și portocali. Blindețea mediteraneană a cliimei aproape că anulează orice rigoare a iernii. În ianuarie, la Dubrovnik e mai cald decît la Atena sau pe Riviera franceză și nu arareori înfloresc trandafirii. Orașul deține și un „record solar” european: 2.584 de ore însorite pe an.

La Dubrovnik, ca și pe întreaga coastă a Adriaticii, efortul întreprins de statul iugoslav în domeniul turismului e notabil. Nu numai patinatele orașe ale coastei — Split, Dubrovnik, Zadar, Sibenik — dar și micile așezări insulare vechi de secole au fost „racordate” la arhitectura secolului XX prin siluetele a numeroase hoteluri ultramoderne. Un amănunt care frapează: toate noile construcții au fost

ridicate la o distanță respectuoasă de principalele nuclee urbanistice pentru a nu știrbi poezia vechilor clădiri și monumente. La Split, cele 15 etaje ale noului hotel „Marjan”, un sculptor giuvaer de beton și sticlă, par să dea o replică contemporană palatului-fortăreață al lui Dioclețian, ale cărui ziduri veghează de aproape două milenii intrarea vapoarelor în port. Iar la Dubrovnik, vechea cetate și noile construcții situate *extra muros* întrețin dialogul a două vârste istorice și a două civilizații.

Insuficiența mijloacelor de comunicații — indispensabile unei economii turistice dezvoltate — a limitat în trecut accesul pe coasta Dalmației. Astăzi, de-a lungul întregului litoral se circulă pe „magistrala adriatică” — o largă autostradă de aproape 1.000 de kilometri. Alte construcții feroviare și rutiere, menite să lege coasta de restul țării, sînt în curs. Călătorul, sosit la Dubrovnik cu avionul, coboară pe un aeroport cochet și bine echipat, care reproduce la scară redusă modelul marilor aerogări internaționale.

Veniturile provenite din turism alimentează un important capitol al bugetului iugoslav și, după opinia specialiștilor, există posibilități încă nefructificate care nu se limitează la litoral. Problemele legate de extinderea capacităților de cazare și a rețelei de comunicații și transport, de perfecționarea deservirii, de formarea unui personal calificat constituie obiectul unei atenții speciale din partea forurilor competente, preocupate să găsească noi surse de finanțare a bazei turistice pe plan intern și să atragă și investiții din străinătate.

■ ACCELERAȚIILE PREZENTULUI

Dalmația nu înseamnă numai cer și mare, decor vegetal și vestigii ale trecutului. În acest ținut, odinioară slab dezvoltat economic, se simte astăzi pulsația noii Iugoslavii, accelerațiile proprii socialismului.

Dubrovnikul are de peste un an un tînăr vecin: hidrocentrala. Această construcție este prima și cea mai însemnată piesă componentă a unui amplu sistem

hidroenergetic denumit „Trebišnica”, după numele riului ale cărui ape sînt convertite în cai-putere. Centrul vital al hidrocentralei — turbinele și stația de transformatori — se află în două galerii subterane ingenios săpate în stîncă dură de calcar. Numai agregatele de la Dubrovnik livrează astăzi o energie egală cu întreaga producție de energie a Iugoslaviei din urmă cu 20 de ani.

În familia „Trebišnicei” au mai început să producă hidrocentrale „Seni” din Croația și hidrocentrale „Baina Bašta” de pe Drina lui Ivo Andrić, rîu cu bogate căderi de apă. Între Belgrad și Dubrovnik, din avion, lacurile de acumulare se zăresc unduind lent ca o pleoapă incandescentă.

Din porturile Adriaticii, de unde porneau altădată spre larg caravelele și fregatele, acum se desprind de țărm vase moderne de mare tonaj, construite pe aceleași locuri. Iugoslavia ocupă în Europa o poziție fruntașă pe țărmul industriei de nave, iar leagănul acestei industrii este vechiul șantier de la Split, astăzi lărgit considerabil și înzestrat cu tehnică nouă. Cînd contempli agitația plutitoare a portului, cu zecile de coșuri și catarge, nu te gîndești la ciocanele de nituit și la aparatele de sudat din nevăzutele cale ale acestui șantier; dar acolo se naște de fapt și ceva din poezia care impregnează totdeauna porturile, plecările vapoarelor. Splitul este un mare producător și exportator de vase. Azi se fabrică aci motonave, cargouri, petroliere, vase frigorifice și chiar nave transoceanice, iar produsele Splitului sînt solicitate în numeroase țări.

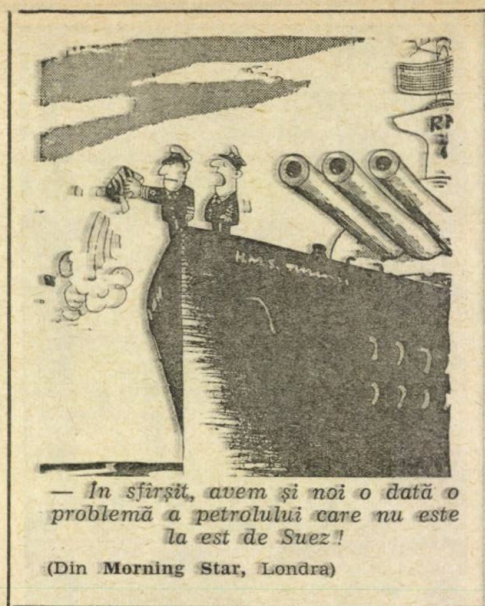
N-am cunoscut arhitecți iugoslavi, dar în noua fizionomie a orașelor prin care am trecut cartea lor de vizită impune. S-a construit mult și necesitățile reclamă în continuare un ritm înalt în construcția de locuințe. Novi Beograd nu e un simplu cartier al capitalei, ci aproape un oraș cu desăvîrșire nou. Cînd ieși din Zagreb și crezi că orașul a rămas în urmă, pe mari întinderi încep raioanele Novi Zagrebului. Splitul îți rezervă o surpriză similară. Cătrei fortăreața, cartierele vechi, vizibile încă de pe mare, și dincolo de piatra istovită a zidurilor se oferă deodată privirilor un oraș modern și pastelat, cu artere largi, cu vaste spații verzi.

Ca și hotelurile turistice, noile cartiere din orașele litoralului, din Zagreb sau Ljubljana sînt așezate astfel încît vechile valori arhitectonice să fie ocrotite. Acolo unde împrejurările permit, blocurile noi se inserează direct în vechiul peisaj urban. La Rijeka, oraș nu lipsit de farmec dar al cărui centru are un aer ușor pompos și desuet, verticalele noilor edificii aduc cea notă de rafinament care lipsea.

Arhitecții iugoslavi utilizează intens aluminiul, sticla și betonul, obținînd adesea rezolvări plastice și efecte cromatice de bun gust. În proiectarea noilor cartiere se simte grija de a ritma suprafețele și volumele, prin alternarea clădirilor înalte, pe verticală, cu blocurile de numai cîteva nivele. Edificiile publice din Novi Beograd, zgîrie-norul „Lev” din Ljubljana sau palatele litoralului ar putea onora, cred, patrimoniul arhitectonic modern al oricărei mari capitale.

De altfel, a înălța ștacheta în toate compartimentele muncii și creației, a dezvoltat o economie competitivă, a produce în sfera materială și spirituală valori apte de a se confrunța cu etaloanele internaționale, reprezintă în Iugoslavia contemporană o preocupare asiduă și un puternic ferment de progres.

Sorin MLADOVEANU

CAZUL

„TORREY CANYON”

În ziua de 18 martie petrolierul „Torrey Canyon”, vas navigînd sub pavilion liberian, cu un echipaj alcătuit în întregime din marinari italieni și aparținînd mării companii petroliere americane Oil Company of California, transportînd pentru această firmă 118 000 tone petrol din Golful Persic spre un port britanic, a eșuat, din cauze care nu au fost încă explicate, în apele de la apus de coasta peninsulei Cornwall, în sud-vestul Angliei. De îndată, 14 dintre cele 18 tancuri de petrol ale vasului s-au spart și o mare cantitate de petrol s-a revărsat în apele mării de unde treptat a fost împinsă de vînt spre coastele britanice. Timp de aproape o săptămînă, autoritățile engleze nu au adoptat măsuri concrete pentru a preîntîmpina primejdia — evidentă de altfel — de poluare a apelor din preajma coastei și chiar de invadare a unora dintre cele mai cunoscute plaje britanice de apele încărcate de petrol. S-a anunțat că guvernul englez nu putea interveni deoarece era vorba de un vas străin în legătură cu care compania proprietară încerca să întreprindă operațiuni de salvare, pentru a putea beneficia de sumele pentru care fusese asigurat vasul și care ar fi fost pierdute în cazul că nava ar fi fost scufundată altfel decît printr-un accident.

Naufragiul petrolierului „Torrey Canyon” a constituit, după cum scriau ziarele britanice, cea mai mare catastrofă din istoria navigației. Vasul, cu un deplasament de peste 60 000 tone și cu încărcătura cu adevărat enormă pe care o transporta, era cel mai mare de acest fel în funcțiune pe liniile de transport maritime. (Nave de un tonaj superior au fost sau sînt pe cale de a fi construite în unele șantiere japoneze).

Catastrofa care s-a petrecut cu acest vas a avut însă consecințe și mai grave: la început ele păreau să reprezinte doar o amenințare minoră — pinza de petrol care s-a răspîndit de îndată în apele mării amenința să distrugă fauna și flora maritimă. Primele reacții au fost înregistrate din partea Societății Regale britanice pentru protecția animalelor, care cerea adoptarea unor măsuri grabnice pentru salvarea vieții pescărușilor și a unor specii de pești care riscău să fie grav amenințate de petrolul revărsat în ape. Lucrurile au devenit mai grave atunci cînd, după cîteva zile, pe măsură ce mari cantități de petrol continuau să se scurgă din rezervoarele vasului, a devenit evident că anumite regiuni de coastă din partea sudică și sud-vestică a Angliei aveau să fie atinse de ape încărcate de petrol, iar sezonul estival de plajă ar fi avut ca urmare de suferit. Pare uimitor că, timp de cîteva zile, nici această amenințare nu a fost luată prea în serios și că măsurile de protecție a coastelor se limi-

tau la organizarea unor grupuri de voluntari care, înarmați cu stropitoare și găleți, se declarau gata să spele stîncile și nisipul murdărit de petrol.

Primejdia s-a precizat cîteva zile după naufragiu, cînd în ciuda încercărilor de repunere pe linia de plutire a vasului, acesta s-a desfăcut în două bucăți, mai tîrziu în trei. Cantitatea de petrol revărsată a crescut considerabil și în timpul acesta se precizaseră adevărate curenți care se îndreptau acum în mod de-a dreptul alarmant spre coastele britanice, amenințînd centre importante balneare ca Brighton, și mai tîrziu, sub forma unei pinze de o lungime de 50 km și de o lățime de 8 km, insulele din Canalul Mîneei, în special Guernsey. Ulterior, și coastele franceze ale Bretoniei au intrat în zona primejdii. Recent ziarul francez Le Monde scria că pescarii bretoni din regiunea Cherbourg apreciază că rezervele de pește din apele pe care le frecventează tradițional sînt distruse în proporție de 80% ca urmare a infiltrării petrolului.

Autoritățile britanice, care au constatat că această problemă devine treptat prilejul unor noi dificultăți politice pentru guvernul de la Londra, au anunțat un plan de combatere a răspîndirii petrolului în apele marine prin „pompare de detergenți”. Au fost aduse în regiunile primejdiate mari cantități de substanțe care elimină petrolul și s-a constituit o flotilă care să lanseze ase-

menea substanțe și în largul coastelor în regiunile invadate de petrol.

Măsurile de acest fel nu au fost însă apreciate drept corespunzătoare și ziarele scriau că ele nu sînt susceptibile să înregistreze un succes total ca urmare în primul rînd a insuficienței cantității de asemenea detergenți. Costul total al unei operațiuni eficiente de acest fel ar reprezenta aproximativ 13 milioane lire sterline, or, creditele acordate de autorități erau mult inferioare acestei valori. Unele ziare, printre care *Daily Mail*, se declarau iritate de ezitățile și amînările autorităților în adoptarea unor măsuri energice. (S-a vorbit în anumite cercuri de influență exercitată de „baronii petrolului”, marile trusturi petroliere, printre care firma proprietară a vasului naufragiat, interesate în menajarea profiturilor proprii, fără să se preocupe de eventualele dezavantaje sau pagube create altora). La mijlocul săptămînii trecute cotidianul *The Times* a intervenit în această dispută — lucru care a impresionat opinia publică, și, fără îndoială, și cercurile oficiale britanice sensibile la luările de poziție ale acestui ziar influent. „Interesele părților pe care le reprezintă proprietarii vasului și firmele legate de această navă nu corespund cu interesele guvernului și poporului britanic, care după toate probabilitățile vor avea cel mai mult de suferit de pe urma acestei catastrofe”, scrie ziarul, referindu-se la pagubele care vor fi produse fără îndoială pe coastele sudice ale Angliei.

De abia în a doua jumătate a săptămînii trecute guvernul englez a anunțat un așa-numit „plan de chirurgie explozivă” și s-au adoptat măsuri mai drastice: timp de două zile, epava vasului a fost bombardată de un grup de 60 de avioane care au lansat bombe incendiare spre a distruge la locul naufragiului cantitățile de petrol aflate încă pe bord și care ar fi riscat să sporească pagubele produse de petrolul revărsat în zilele anterioare. Ultimele declarații oficiale afirmă că în felul acesta au fost distruse cîteva zeci de mii de tone de petrol însă, se adăuga, incendierea lor ar fi urmat să producă aproximativ 20 000 de tone de reziduuri carbonice, care de asemenea pot polua apele mării. Se vorbește de asemenea de instalarea unor „baraje plutitoare” sau a unor plase antisubmarin care să protejeze intrarea în unele porturi. Pînă atunci, petrolul continuă să bînuie coastele Angliei și, cum se spune într-o scrisoare publicată de asemenea de *Times*, „stridiile și peștii sînt amenințați cu dispariția, iar pescarii și marinarii fac spume la gură”. Fără a mai vorbi de compromiterea sezonului estival și de eventualele dezbateri parlamentare în această problemă.

Și mai există încă o problemă, mai amplă: cea a vaselor navigînd sub așa-numitul „pavilion de complezență”, adică sub pavilioane străine, pentru a evita taxele și impozitele care ar afecta companiile proprietare în ipoteza că ar recurge la nave proprii.

Cazul *Torrey Canyon* a arătat că, în eventualitatea unui accident sau naufragiu, intervin tot felul de complicații și se pierde un timp prețios în adoptarea unor măsuri de limitare a pagubelor. Problema devine tot mai preocupantă dacă, așa cum au subliniat ziarele, ținem seama de faptul că tendința actuală se îndreaptă spre construirea unor tancuri petroliere de tonaje gigantice.

Mircea IVĂNESCU

Scriitori-diplomați

CHATEAUBRIAND

Născut la Saint-Malo, faimos cuib de corsari, François-René Chateaubriand avea în singe foamea călătoriilor aventuroase și a depărtărilor. Tatăl, bogat armator în acest oraș, i-ar fi dorit o carieră în marina militară. Spirit sensibil și ambițios, el preferă însă meditația și literatura. Totuși, presimțind violențele revoluției, nu va ezita să accepte oferta fratelui său cel mai mare, Jean-Baptiste, înrudit prin alianță cu Malesherbes, de a pleca în America pentru a descoperi o cale de nord-vest care să lege mările polare cu Oceanul Atlantic. Imbarcat pe brigantina „Saint-Pierre”, părăsește portul Saint-Malo la 7 aprilie 1791. Află însă curînd de înlăturarea monarhiei în Franța și e nerăbdător să se întoarcă în patrie. Debarcă la 2 ianuarie 1792 la Le Havre și după o scurtă ședere la Paris, se refugiază împreună cu frațele său la Bruxelles, centrul emigrației franceze. Din imprudență Jean-Baptiste se întoarce în Franța și va fi ghilotinat împreună cu Malesherbes, în aprilie 1794. Incorporat în trupele ce luptau împotriva revoluției și rănit grav, Chateaubriand ajunge după lungi peripeții la Londra, unde e nevoit să petreacă cîteva ani de lipsuri. Se întoarce însă în Franța în 1800 și reușește să se facă remarcat de Bonaparte. Acceptînd să amine publicarea cărții „Génie du christianisme” pînă în ajunul semnării Concordatului, el primea ca răsplătă din partea lui Napoleon un loc în diplomație: prim secretar al legăției franceze la Roma.

Începînd să-și scrie celebrele „Mémoires”, Chateaubriand notă următoarele despre Napoleon: „Puțin l-a păsă că eram un ignorant în diplomație... A fost un mare descoperitor de oameni”. El nu va afla nicodată că ministrul Franței în funcțiune la Roma, în momentul numirii sale încercase, într-o scrisoare adresată lui Talleyrand, ministrul relațiilor externe, să împiedice trimiterea lui la post. Cînd va ști însă că scriitorul se bucură de o atît de înaltă protecție și că noul ministru la Roma va fi cardinalul Joseph Fesch, unchi după mamă al lui Napoleon, va trimite ministrului de externe o nouă scrisoare: „...e un om demn, foarte interesant; neliniștea pe care v-am mărturisit-o nu mai are temelie”. După cîteva săptămîni de la sosirea la Roma, Chateaubriand va nota cu amărăciune: „A deveni prim secretar sub un prinț al bisericii ar părea să aibă însemnătate, dar de fapt nu sînt altceva decît un copist într-o prefectură. La discuțiile care se pregătesc aș putea fi de folos, dar nu sînt inițiat în nici un fel de secret. M-aș descurca perfect și în treburile cancelariei, dar la ce bun să-mi pierd timpul în fleacuri la îndemîna oricărui funcționar?”. Scriitorul va încerca să iasă din obscuritate, dar se va izbi de invidia șefului său. Cînd va insista să i se înleanească o audiență la Victor-Emmanuel I, regele Sardiniei, va avea surpriza să

constate că e prezentat numai în calitate de scriitor, fapt pentru care se va plînge lui Talleyrand în felul următor: „Am fost prezentat ca simplu particular și om de literă...; Maiestățile lor nu m-au întreținut decît cu subiecte din artă și literatură”. Veni apoi rîndul cardinalului Fesch să se plîngă lui Talleyrand cînd Chateaubriand ceru audiență papei, „fără a avea bilet din partea ministrului Franței, așa cum cer uzanțele curții de la Roma în cazul străinilor și al secretarilor de legăție”. Peste cîteva zile Fesch a trimis un raport și lui Napoleon în care, referindu-se la „nebuneasca ambiție a domnului Chateaubriand”, ceru rechemarea lui. Napoleon îl numi la începutul anului 1804 ministru al Franței în republica Valais (provincie elvețiană), dar aflînd tocmai atunci de împușcarea din ordinul lui Bonaparte a ducelui d'Enghien, ultim descendent al familiei Condé, Chateaubriand își dădu demisia, trădîndu-și astfel simpatiile regaliste. Obținî totuși de la Talleyrand o scrisoare către viceconsulul Franței la Atena cînd se hotărî să facă un lung volaj prin insulele grecești și în Asia pentru a se întoarce în 1807 la Paris, după ce a străbătut nordul Africii și Spania. Imediat după Restauratie, publică „Reflexions politiques sur quelques écrits du jour”, text ce lua apărarea monarhiei, dar într-un spirit suficient de constituțional pentru a-l determina pe Ludovic al XVIII-lea să exclame: „Nu admiteți nicodată un poet în afacerile voastre, el va strica totul. Acest soi de oameni nu e bun la nimic”. Întotdeauna sub protecția unei femei influente, Chateaubriand va obține prin ducesa de Duras ambasada vacantă din Suedia. Dar iarăși ghinion: încep cele 100 de zile ale lui Bonaparte. În sfîrșit, după înfrîngerea lui Napoleon, este numit ambasador la Berlin și se consacră cu zel promovării politicii guvernărilor Restauratiei. Notînd în „Mémoires” că depeșele sale de la Berlin au fost citate drept modele, face următoarea remarcă: „Spiritul meu se apleacă cu ușurință la acest mod de indelețnicire: de ce nu? Dante, Ariosto și Milton n-au reușit ei oare tot atît de bine în politică ca și în poezie?”. Peste un an e numit ambasador la Londra, socotit cel mai important post al diplomației franceze în acel timp. De aici va serie ducesei de Duras: „Sînt în întregime dedicat politicii”. Delegat la Congresul de la Verona (1822), menit să decidă soarta războiului de înăbușire a revoluției din Spania, a avut prilejul să stabilească relații personale cu țarul Alexandru I. Numit la 1 ianuarie 1823 ministru al afacerilor externe de către Villèle, președintele Consiliului de Miniștri, Chateaubriand notă: „...trecui puține și mă dusei să mă culc în acest pat ministerial în care nimeni nu doarme și în care rămii atît de puțin timp”. Întîrînd în conflict cu Villèle, primește la 6 iunie 1824 o brută scrisoare de destituire. După o largă campanie de presă din partea scriitorului, guvernul Villèle a fost înlocuit cu un guvern Martignac. În 1827 și Chateaubriand se bucură în sfîrșit de obținerea postului de ambasador la Roma, loc atît de rîvnit de un scriitor. Presimțind urmările revoluției din 1830, el refuză invitația noului președinte al Consiliului de Miniștri, Polignac, de a face parte din guvernul său. În 1829 și-a dat demisia din diplomație pentru a se dedica scrisului. Rămăs fidel Burbonilor exilați, el acceptă în 1833, din devotament pentru ducesa de Berry, o misiune secretă la Praga unde se afla exilat Carol al X-lea.

Apoi, bătrîn de peste 70 de ani și încă stăpînit de gustul de aventură, el va purta mesaje pentru „tînărul meu rege Henric V” la Londra în 1843 și la Veneția în 1845. Cu aceste misiuni se încheie activitatea diplomatică a unui din cei mai orgolioși scriitori, care adunînd substanță din peregrinări în patru continente, n-a avut în literatură sa decît un singur erou: pe el însuși.

Victor TORYNOPOL

FENOMENUL „BRAIN DRAIN“

Într-una din acele izbucniri pe care, probabil, consideră că le-ar îngădui „partnership-ul“ americano-vest-european, ministrul american al apărării, McNamara, a spus că „decalajul tehnologic“, atât de discutat, între S.U.A. și țările vest-europene s-ar datora slăbiciunilor existente în aceste țări în pregătirea cadrelor. „Nivelul educației generale e scăzut“ — a spus McNamara. „Învățământul tehnologic este modest, iar pregătirea administrativă este deosebit de slabă“. Replica la aceste declarații a fost promptă și a venit din partea ministrului britanic al educației, Crosland, care, în parlament, a formulat întrebarea sarcastică: dacă sistemul de învățământ britanic este atât de slab, pentru ce recrutează firmele americane atât de mulți specialiști britanici?

Unele cifre par să îi dea dreptate lui McNamara: 2,5 la sută din populația adultă a Statelor Unite frecventează institute de învățământ superior, față de numai 0,2 la sută în Marea Britanie. În această din urmă țară există 120 000 de studenți în fiecare an, ceea ce, așa cum sublinia cu un anumit sentiment de superioritate revista americană *Time*, echivalează cu numărul celor înscrși numai la Universitatea orașului New York.

Se poate argumenta că nivelul mediu al pregătirii specialiștilor este ceva mai ridicat în Marea Britanie. O diplomă engleză prezintă întotdeauna o anumită garanție. În Statele Unite, o diplomă de la Harvard poate inspira tot atita încredere ca și una de la Oxford sau Cambridge, dar, așa cum arăta cu măliu un comentator al săptămânalului *The Observer*, o diplomă a colegiului Podunk nu înseamnă decât că tânărul ei posesor a fost împiedicat să bată străzile vreme de patru ani. Dar ministrul englez a evitat aceste aprecieri consolatoare, preferînd să aducă în discuție o problemă care preocupă tot mai acut guvernele britanice ale ultimului deceniu.

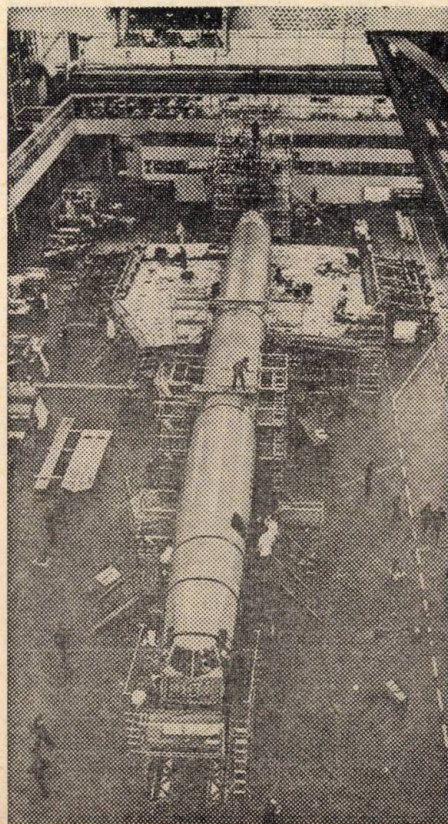
Marea migrație peste Atlantic

Dintre cei care au obținut în perioada 1958—1963 titlul de doctor în fizică sau chimie — calcula *The Times* în-

tr-un articol intitulat „Alarmanta pierdere a talentelor“ — aproximativ 40 la sută au fost angajați peste hotare, majoritatea în S.U.A.

Într-un singur an, 1966, industria britanică a construcțiilor aviatice a pierdut peste 1 300 de specialiști; aproape nouă sute au emigrat în S.U.A., în timp ce Europa occidentală nu a atras decât 39. Potrivit cifrelor oficiale, din Marea Britanie emigrează anual 350 de medici, adică a cincea parte din numărul absolvenților unei promoții; după alte calcule, este vorba de o treime. „Pierderi continue de aceste proporții

Avionul „Concorde“ a fost periclitat de „brain drain“. Totuși, asemenea proiecte de mari proporții, eventual realizate în colaborare, oferă modalități de a reține specialiștii tentați să traverseze Atlanticul

pot, pe termen lung, să afecteze grav dezvoltarea industrială a țării, capacitatea ei de a produce și calitatea universităților ei de a fi adevărate centre de instrucție și cercetare“ — scria *The Times*.

Marea Britanie este, fără îndoială, cea mai afectată dintre țările care pierd specialiști în favoarea Statelor Unite, principalul importator de „creiere“ al lumii (după *Time*, locul următor revine, probabil, R.F.G. — numărul specialiștilor vest-germani care trec Atlanticul fiind de ordinul miilor). Daune mai mari provoacă atragerea specialiștilor unor țări în curs de dezvoltare. Tineri africani, sud-americani sau asiatici studiază în Statele Unite, pe cheltuielă proprie, beneficiind de burse americane sau ale țării de origine. Dar capacitatea lor nu ajunge să fie valorificată pentru dezvoltarea economică independentă a patriei lor, pentru că oferte avantajoase — salarii ridicate, posturi de răspundere, posibilitatea de a continua cercetările în laboratoare moderne utilizate — îi determină să rămână în Statele Unite. (Într-o anumită măsură, evident mai redusă, Marea Britanie compensează în același fel, pe seama țărilor Commonwealthului, deficitul ei de specialiști.) Ziarul „Baltimore Sun“ oferea câteva cifre privind pierderile înregistrate de țările latino-americane: 9 000 de specialiști chileni stabiliți în S.U.A. în perioada 1954—63; 18 000 de cadre superioare și medii emigrate din Argentina în anii 1950—66, majoritatea cu destinația S.U.A. Cauza: insuficiența mijloacelor de cercetare științifică existente în țările „donatoare“. Rezultatul: pentru aceste țări (după un raport al Băncii Interamericane de dezvoltare) „repercusiuni grave asupra dezvoltării economice“; pentru S.U.A. — un membru al Congresului american a calculat că suma totală a „ajutorului“ acordat țărilor în curs de dezvoltare a fost pe deplin compensată prin valoarea achizițiilor de specialiști realizate în modul descris mai sus.

S.U.A. —

țară „subdezvoltată“?

Este, probabil, locul să arătăm că specialiștii nu se îndreaptă spre institutele de cercetări americane dintr-o pornire a inimii lor, ci pentru că sînt supuși unei adevărate presiuni, în primul rînd publicitare. La Londra este stabilit de mai multă vreme un american pe care presa engleză l-a numit „domnul Brain Drain“; brain drain (în traducere strictă — absorbția creierelor) este denumirea procesului de atragere a cercetătorilor britanici spre institutele de cercetare, laboratoarele industriale și universitățile americane. Misiunea lui și a subordonaților săi este de a contracta proaspeți absolvenți, tineri cercetători încă necunoscuți sau specialiști reputați, oferindu-le perspectiva unor contracte avantajoase în S.U.A. Dar recrutarea „creierelor“ britanice a atins asemenea proporții, încît pagina publicitară a lui *The*

Times a ajuns să conțină în mod frecvent — între oferte de apartamente pe timpul verii și apeluri pentru completarea colecției vreunui entomolog amator — invitații pentru medicii consultanți care ar dori să se stabilească în S.U.A.

Tendințele acaparatoare ale industriei americane admit, desigur, un număr suficient de explicații. Prima, surprinzătoare în raport cu cifrele citate la început, este aceea că învățământul superior american produce un număr insuficient de specialiști în raport cu dezvoltarea activității de cercetare și cerințele diverselor industrii. S-a calculat că, în 1970, Statele Unite vor avea nevoie de 20 000 de specialiști în diversele ramuri ale fizicii, în plus față de „producția proprie” — aflată din 1961 în continuă scădere. Se apreciază, de asemenea, că la sfârșitul actualului deceniu, S.U.A. vor înregistra un deficit de jumătate de milion de ingineri. Pare justificată afirmația unui comentator, în *The Times*, care afirma că sub aspectul pregătirii specialiștilor, „S.U.A. sînt, de fapt, o țară subdezvoltată”. Acest fapt a avut și o consecință de ordin intern — penuria de profesori în învățământul american de grad mediu (activitatea de cercetare fiind mai bine plătită). Evident, soluția cea mai expeditivă o reprezintă importul de specialiști.

Dar nu numai acoperirea necesităților proprii explică „absorbția”; intervin și considerente legate de concurență. Industria americană nu poate să nu fie conștientă de faptul că fiecare absolvent de universitate importat reprezintă o lovitură dată concurenților din țara de origine care l-ar fi putut angaja. Sau, poate, îl și angajaseră: 90 de societăți din industria aeronautică engleză au pierdut, în 1966, 1 300 de specialiști; dintre aceștia British Aircraft Corporation a pierdut 300, ceea ce a creat, la un moment dat, îndoiele asupra realizării proiectului franco-britanic Concorde. Poate tocmai asta urmăreau concurenții americani, conștienți de faptul că „piața creierelor” poate fi un teren al concurenței. În aceeași ordine de idei, să amintim că șase dintre cei mai capabili specialiști în construirea navelor de tip Hovercraft — pînă nu de mult o cvasi-exclusivitate britanică — au semnat, în ianuarie, contracte cu firma americană Bell Aero Systems, care, după ce a cumpărat licența navelor, înțelege să-și asigure condiții cît mai favorabile de competiție. Tot astfel, nu e întîmplător faptul că una din cele mai solicitate categorii de specialiști britanici o constituie chimiștii; industria engleză de specialitate a reușit să ocupe poziții avantajoase pe piața americană.

Se caută soluții

În ce privește măsurile, Marea Britanie, țara în care problema exodului inteligenței se pune cu cea mai mare acuitate, este încă insuficient pregă-

tită. Cazul recent al unui grup de medici specializați în transplantarea de rinichi este elocvent. Echipa condusă de profesorul Kendrick Porter se afla în imposibilitate de a-și continua cercetările din lipsa echipamentului necesar. Solicitate, autoritățile nu au fost în măsură să aloce fondurile necesare. În același timp, Universitatea americană Cornell — perfect informată, se pare, asupra situației — a adresat o ofertă cercetătorilor englezi; în S.U.A., ei ar fi dispus de condiții bune de cercetare, în afară de avantajele materiale apreciabile. În cele din urmă, profesorul Porter a reușit să convingă două instituții particulare britanice să finanțeze continuarea lucrărilor sale. Dar nu se poate garanta că toți specialiștii englezi solicitați vor avea aceleași principii și aceeași șansă. Apare urgentă găsirea unor soluții pentru ansamblul problemei.

De vreme ce, așa cum arăta recent un profesor de chimie de la Oxford, există tot mai puține oferte de angajare, în Anglia, a absolvenților, pare inevitabil ca aceștia să traverseze Atlanticul. Se consideră că guvernul laburist va avea posibilitatea să controleze situația pe măsură ce își va aplica programul electoral care prevede naționalizarea unor industrii, controlul și stimularea dezvoltării altora.

În ultima vreme, guvernul britanic s-a arătat înclinat spre soluții de alt ordin. Așa cum pe ansamblul unor industrii, inițiativele comune — de exemplu, în industria aviatică, proiectul Concorde, sau avionul militar cu geometrie variabilă — sînt apreciate ca o modalitate de a rezista colosilor industriei americane, se consideră că unificarea eforturilor țărilor occidentale va da rezultate și în domeniul cercetării. Unificarea eforturilor tehnologice vest-europene a fost propusă explicit de premierul Wilson, în cursul turneului său explorator în capitalele Pieței comune. Ca și în alte domenii, înțelegerea mai cuprinzătoare a noțiunii de Europa ar constitui o clarificare prețioasă; cooperarea între Est și Vest oferă însemnate posibilități, nu într-un tot fructificate, în numeroase specialități (practic, în ansamblul cercetării în scopuri pașnice). Numeroase acorduri de cooperare tehnico-științifică între țări din Est și Vest au ilustrat deja posibilitățile existente, contribuind totodată la îmbunătățirea climatului european.

Pe planul relațiilor interoccidentale, fenomenul „brain drain” constituie o parte integrantă și, în tot mai mare măsură, o cauză a decalajului tehnologic între S.U.A. și țările din vestul Europei. Fără să ajungă la stadiul conflictului deschis, disputa pentru inteligență reprezintă încă un ferment al contradicțiilor între S.U.A. și aliații europeni.

Mihai MATEI

Comerțul invizibil

Între 4 și 19 aprilie, are loc, la New York, a doua sesiune a Comitetului O.N.U. pentru comerțul invizibil.

După cum ne arată și numele, comerțul invizibil se referă la o serie de tranzacții comerciale care nu implică un schimb de bunuri materiale. Mai precis, este vorba de plățile pe care și le fac statele, sau cetățenii acestora, sub formă de taxe (sau tarife) pentru transporturile internaționale, de cheltuieli și încasările legate de turism sau asigurări, de operațiunile bancare dintre state, de plățile și încasările de dobinzi și dividende la investițiile în străinătate, de transferurile internaționale de bani, de licențe, brevete etc.

Ponderea comerțului invizibil în ansamblul tranzacțiilor internaționale este importantă. Statistici din sursă O.N.U. relevă că acest gen de comerț (fără tranzacțiile comerciale internaționale și fără cele guvernamentale) reprezintă astăzi peste un sfert din valoarea schimbului de mărfuri.

Ca și schimbul de mărfuri, comerțul invizibil prezintă — în lumea capitalistă — o serie de inechități, care provin din faptul că cea mai mare parte a veniturilor rezultate din acest comerț revine statelor industrializate, în vreme ce țărilor în curs de dezvoltare le revine o parte infimă. Mai mult, majoritatea țărilor subdezvoltate au o balanță dezechilibrată a comerțului invizibil. Astfel, pe ansamblul acestor țări deficitul balanței comerțului invizibil este de peste trei ori mai mare decît deficitul balanței comerțului cu mărfuri, iar în cazul unor țări din America Latină și Africa, acest deficit anihilează soldul activ al balanței comerciale și îl transformă în sold pasiv. Situația este explicabilă. Tradiționalele mărfuri de schimb ale țărilor subdezvoltate sînt materiile prime, exportate, de regulă, pe cale maritimă, uneori la mari distanțe. Or, sumele provenite din efectuarea acestor transporturi revin unor țări maritime tradiționale — S.U.A., Anglia, Japonia, R.F.G., Italia, Norvegia, Olanda etc. — care dețin circa 70 la sută din tonajul flotei mondiale.

La aceasta se adaugă și pierderile suferite de țările în curs de dezvoltare ca urmare a scăderii prețurilor la materiile prime exportate, paralel cu creșterea lor la mărfurile industriale pe care le importă.

O altă componentă a comerțului invizibil, care contribuie la accentuarea deficitului balanței de plăți a țărilor în curs de dezvoltare o constituie transferul de dobinzi și dividende la capitalul străin. După date furnizate de Banca Internațională de Reconstrucție și Dezvoltare, la sfârșitul anului 1965, datorită externă a statelor subdezvoltate din Africa, Asia și America Latină se ridică la circa 38 miliarde de dolari (cea mai mare pondere fiind deținută de America Latină care, singură, avea datorii ce se ridicau la 45 la sută din această sumă). De asemenea, repatrierea profiturilor rezultate din investițiile plasate în aceste state grevează serios balanța comerțului lor invizibil.

Existența și perpetuarea acestei stări de lucruri aduc grave prejudicii economiei țărilor în curs de dezvoltare, repercutindu-se negativ asupra ansamblului relațiilor internaționale. De aceea s-a încercat reglementarea ei în diferite foruri internaționale. Astfel, au fost create două organisme internaționale: Comisia comerțului invizibil și a finanțării în cadrul Conferinței O.N.U. pentru comerț și dezvoltare — U.N.C.T.A.D., din care face parte și România, și Comitetul O.N.U. pentru comerțul invizibil. În cadrul Comisiei pentru comerțul invizibil s-au adoptat hotărâri menite să ducă la o mai bună distribuție a veniturilor provenite din comerțul invizibil. Spre exemplu, în primăvara anului trecut, Comisia a adoptat o rezoluție prin care recomandă acordarea către țările în curs de dezvoltare a unei asistențe pe termen lung, în scopul elaborării și îndeplinirii unor programe de dezvoltare. Problema a fost dezbătută, sub diferite forme, și în cadrul altor organisme internaționale, ca, de pildă, în Consiliul Economic și Social al O.N.U. și în Adunarea Generală. Dezbaterile care au loc la New York în cadrul Comitetului O.N.U. pentru comerțul invizibil se înscriu pe linia eforturilor desfășurate de state pentru a rezolva această problemă și a crea un climat de colaborare internațională în spiritul principiilor proclamate de Carta O.N.U.

M. CONSTANTIN

Scafandrii marinei americane se pregătesc să cerceteze fundul mării

Specialiști americani în-sărcinați cu detectarea radiațiilor

3

Captura cea mare

După ciocnirea aeriană de la 17 ianuarie 1966, locuitorii micului sat spaniol Palomares și pescarii aflați pe mare au alergat să-i salveze pe eventualii supraviețuitori ai catastrofei. Nimeni nu știa că în jurul Palomaresului s-a pierdut echivalentul a 100 de milioane de tone de trinitrotoluen. Ziaristul englez Christopher Morris a reconstituit aceste întâmplări în cartea sa „The Big Catch”.

Spre ora 17, poliția interzice femeilor și copiilor să se depărteze de sat.

Pe la ora 18, pe când țărani, obosiți, se întorc din căutarea lor zadarnică, un cortegiu de automobile aleargă într-un nor de praf alb spre Palomares.

— Los Americanos !

Este generalul Wilson, însoțit de șeful misiunii militare americane în Spania, generalul Stanley „Moose” Donovan. Au

aterizat cu puțin înainte pe aerodromul cel mai apropiat, Alcantarilla, situat la aproximativ 90 de kilometri. Sînt însoțiți de mulți ofițeri și de cîțiva civili și sînt urmați de un convoi de camioane.

Sub privirile țăranilor uimiți, 100 de soldați din armata aerului a S.U.A. sar din camioane și încep să ridice corturi într-o grădină de roșii, între mare și sat. Apoi descarcă nenumărate

lăzi cu alimente, tone de materiale diverse, instrumente ciudate, necunoscute. Între timp, ofițerii se plimbă peste cîmp, discută.

Se lasă noaptea. Ofițerii pleacă spre Vera și Aguila, unde există hoteluri. Soldații rămîn. În biserică, părintele Nazareth, femeile, copiii și cîțiva bărbați se roagă și mulțumesc cerului și sfîntului Anton. Apoi, epuizat, satul adoarme fără să știe că stă pe 100 de milioane de tone de trinitrotoluen.

Cinci mii de bombe atomice

Trei bombe cu hidrogen, cele mai puternice din cîte au fost fabricate pînă acum, zac un-

deva, pe o rază de doi kilometri. O a patra se află în fundul mării, nu departe, la maximum zece kilometri. Fiecare dintre ele are o forță de distrugere echivalînd cu cea a 25 de megatone de exploziv clasic. Fiecare dintre ele are puterea a cinci mii de bombe atomice de felul celor care au distrus Hiroșima și Nagasaki.

Ce s-ar fi întîmplat dacă cele patru bombe ar fi explodat ? Savanții americani refuză să evoce această ipoteză. Nimeni nu ar putea să-i evalueze consecințele. „Peste orice închipuire omenescă...” — spun ei.

Ce s-ar fi întîmplat dacă ar fi explodat una singură ?

Palomares, Villaricos, Vera, Garrucha, Cuevas, Majocar, cătunele, satele, tîrgurile și orașele de pe o rază de 15 km ar fi fost nimicite, pustiite, ar fi rămas fără o singură celulă vie. Pe o rază de 100 km, tot ce era în picioare ar fi fost măturat de suflu ; tot ce putea arde ar fi luat foc. De la Cartagena la Almeria nu ar fi rămas decît ruine de imobile pe un pămînt calcinat.

Moartea radioactivă s-ar fi întins asupra întregii Spanii, a Portugaliei, a Marocului, a vestului Algeriei pînă la Alqer, a sudului Franței de la Biarritz la Perpignan, pînă la Toulouse.

Vînturile ar fi putut duce leucemia și cancerul osos spre întreaga Franță, spre Belgia, Olanda, Marea Britanie, Elveția, Austria și Italia...

Dacă ar fi explodat o bombă sau mai multe... Dar puteau oare să explodeze ?

În principiu, o bombă cu hidrogen nu poate exploda prin accident. Niciodată. Într-adevăr, într-o asemenea bombă, fuziunea atomilor de hidrogen reclamă o mare cantitate de energie care nu poate fi provocată decît de explozia inițială a unei bombe atomice. Pentru a obține această primă explozie este necesară o compresie bruscă și violentă. Se folosesc în acest scop o serie de șarje de trinitrotoluen, care explodează toate în același moment.

Din punct de vedere tehnic, o bombă cu hidrogen se prezintă deci ca un miez de materiale nucleare învelit într-o scoarță de explozive clasice, de tip T.N.T.

Dacă șarjele de T.N.T. nu explodează toate în aceeași fracțiune de secundă, explozia atomică nu se poate produce. Această simultaneitate absolută, extrem de greu de obținut, este imposibil de provocat prin accident. În asta constă de fapt secretul „sigurantei” pe care o prezintă o bombă cu hidrogen dezamorsată. Cea mai bună dovadă, vor spune specialiștii Comisiei pentru energia atomică a S.U.A., este că cele 12 accidente dinainte de Palomares ale unor avioane avînd la bord bombe sau elemente de bombe atomice sau cu hidrogen nu au avut efecte grave sau măcar serioase.

Într-adevăr, armele nucleare sînt transportate întotdeauna dezamorsate. Ori firele nu sînt legate de detonator, ori de-a